

& communiter approbata dicit, quod si minor post finitam tutelam petere possit à tutore aliquas vsuras, & tutor velit se exonerare, potest prouocare, & mouere ipsum pupillum ad iudicium, vt petat vel agat, & dicit text. quod hoc debet facere denunciationibus frequenter interpositis, ergo non sufficit vna monitio, & assignatio termini.

Sed his non obstantibus indubitanter teneo contrarium, imò quod sufficiat vnica tantum monitio, & termini assignatio facta à iudice. & hoc primò expressè probatur per textum iuxta doctrinam Bartol. & Doctor. in *l. Titia. ff. de accusat. ibi, intra tempus à præsede diffinitum*, vbi apertè probatur, quod sufficit vna assignatio termini. Secundò facit textus expressus in *l. si ea. Cod. qui accusat. non poss. iuncta commun. opin. Doctorum*, & per illum textum ita tenet Bartol. in *extraneanti ad reprimendum*, in verbo *super directo crimine*, in fin. Tertio facit textus carens responsione in *l. mancipiorum. ff. de option. legat.* Cuius verba sunt: Decernere debet prætor, nisi intra certum tempus ab ipso præfinitum elegisset electionem legatorum, ei non competere, & ita est de mente omnium Doctorum ibi. Quarto pro hac sententia & opinione considero gloss. expressam & nota. in *l. Papinianus. §. si quis post. ff. de inofficioso testament.* vbi tenet, quod terminus assignatus per iudicem ad accusandum, semper est peremptorius, vt postea non audiatur, & sic apertè vult quod sufficiat vnica monitio, & assignatio termini, & illà gl. expressè notat & commendat ad hoc Bart. ibi in

Alb. & alij Dd. Quintò pro hac parte facit bonus text. in *l. Titia Scio. §. vsuras, in fin. ff. de l. 2. vbi d. sponitur, quod ad constituendū quem in mora per interpellationem, sufficit vnica tantum monitio, quem text. ad hoc notat ibi Bartolus, Paul. Imol. & Doctor. idem tenet Bart. & com. opin. Doctor. in *l. qui Roma. §. Scia. ff. de verbor. obli. ga.* & pro ista mea sententia hodie considero *l. pen. titu. 2. 3. part.* & tenendo istam partem, quam teneo pro vera contra prædictos Doctores. Non obstat primò gloss. ordin. in qua se fundabat Angel. & alij Doctores in *d. authent. de hered. & Falc. §. si quis autem non implens. colla. 1.* quia iura, quæ gloss. allegat loquuntur clarè & apertè in suis casibus specialibus, in quibus iura illa requirunt binam monitionem, & sic nihil probant in nostro casu. & ita reperio, quod respondet Alexand. in *l. fin. ff. de feriis. 1. colum. post princ.* vbi videtur recedere ab opinio. Angel. Secundò, non obstat textus, quem ponderavi in *d. l. diffamari*, quia verum est, quod ibi pars pluries instabat coram iudice, vt imponeretur terminus, tamen de iure non requirebatur terminus, vel verius ibi nondum erat secuta sententia interlocutoria, per quam imponeretur silentium aduersario, quod requiritur, vt statim dicam. Tertio non obstat textus, quem ponderavi in *l. fina. Cod. de vsuris pupi.* quia potest intelligi de renunciationibus extraiudicialibus, quæ interponuntur ex urbanitate, vt in *l. quidam Iberus. ff. de serui. urb. prad.* Pulchrum tamen dubium est circa prædicta, dato, quod non requiratur bina monitio, & assignatio termini, sed sufficiat vnica tantum terminus, si post lapsum eius admittatur actor, vel*

accusator? In quo resolutiue dico, quod si post terminum lapsum iudex protulit sententiam interlocutoriam, in qua pronunciauit eum de cætero non audiendum, tunc amplius non auditur: si verò talis sententia nondum est prolata, adhuc res dicitur integra, & actor, vel accusator est audiendus, & poterit agere, vel accusare. Ita probat text. notab. & expressus in *l. Titia. ff. de accu.* & ibi communiter Doctor. & tenet Innoc. in *c. cum in tua. qui matri. accusa. po.* & ibi Ioann. Cardin. Ancha. Abb. Bald. in *auth. ad hac. Cod. de vsuris. penul. colum. Paul. & alij Doct.* in *l. quamdiu. la 3. ff. de acqu. hered. pen. colum.* & idem est, quando tempore assignationis primi termini, iudex interloquendo dicat, quod eo elapso actor, vel accusator amplius non audiat, quia tunc non requiritur alia sententia interlocutoria, ita eleganter Ang. in *d. l. quamdiu. la 3. ff. de acqu. her.* idem Angel. in *l. Titia. ff. de accusa.* & ante eum Bart. in *l. mancipiorum. ff. de optio. leg.* Bald. in *l. si eo. Codic. qui accus. non pos. fin. colum.* idem Bald. in *d. l. si eo tempore. Cod. de remi. pigno.* & tenet sing. Salyc. in *d. l. si ea. C. qui accusa. non po. 3. colum. num. 9.* Item adde, quod prædictis non seruatis, pars contra quam impositum fuit silentium potest appellare, quia censetur sententia interlocutoria habens vim diffinitiuæ, cum postea alio remedio non possit reparari, ita probat text. in *l. Titia. ff. de accusa.* & ibi Bart. & comm. Doct.

Item quæro, si iudex processit ex officio contra aliquem & diffinitiuè fuit absolutus, an de illo delicto amplius possit accusari? In quo art. breuiter dico, quod si accusator extraneus postea veniret, vel iudex ex officio iterum velit inquirere, nullo modo possit, nisi doceat de præuaricatione primi accusatoris, vel iudicis, vel testium, vel tabellionis. text. est in *l. 3. ff. de praua. textus in leg. 3. §. si tamen plures. ff. de homi. exhi. textus in l. si quis homicidij. lib. Cod. de accus. textus in c. 1. & fin. de collu. dete.* & vtrouque communiter Doctores. Cuius ratio est, ne sapius de eiusdem hominis admisso queratur, vt in *l. penult. §. fin. ff. naua, caupo. stab.* & talis collusio potest ex iudiciis, & coniecturis probari. text. est in *l. quia autem. §. not simpliciter. ff. si quis omis. caus. testa.* & facit text. in *l. dolum. Cod. de dolo.* Si verò secundus accusator, qui postea venit, sit de illis, qui prosequuntur suam, vel suorum iniuriam, bene admittitur, licet non doceat de præuaricatione, si habuit ignorantiam de prima accusatione, vel inquisitione, vel fuit aliàs iuste impeditus. text. est not. in *l. si cui. §. isdem. ff. de accus. text. in l. si maritus. §. si ante. ff. de adult.* & per illa iura tenet gloss. ord. in *l. 3. §. si tamen. ff. de lib. hom. exhi. gloss. in l. qui de crimine. Codic. de accus. gloss. in l. si quis homicidij. eodem titul.* & vtrouque communiter Doctores. vbi etiam concluditur, quod si talis accusator superueniens erat præsens, præsumitur scientia, aliàs non, sed hodie sufficit, quod iuret se ignorasse, & non peruenisse in eius notitiã. ita disponit *l. 1. 2. tit. 1. 7. par.*

Item quæro, si reus accusatus est condemnatus de aliquo delicto per sententiam diffinitiuam, an postea de eodem delicto possit accusari? & resolutiue dico, quod non, modò accusetur ab eodè primo accusatore, modo ab extraneis,

neo, tanquam vno de populo, modò ab eo, qui prosequitur suam, vel suorum iniuriam, modò per iudicem ex officio, textus est in *l. sepulchri violati actio. ff. de sepul. viola.* Item iuxta prædicta quarto, si in prima accusatione, & processu est omilla aliqua qualitas, quæ aggrauat delictum, & augeat pœnam, an ratione huius qualitaris possit delinquens accusari ab alio de nouo? & certè articul. est notabilis & subtilis, in quo resolutiuè dico, quòd si secunda accusatio proponitur, cum illa qualitate ante litem contestatam in prima accusatione, tunc indistinctè iudex debet eam admittere, & idem est, si proponatur post litem contestatam, quia secunda accusatio tanquam grauior & præiudicialis, & comprehendens omnes circumstantias delicti, debet præferri. arg. text. in *l. 2. §. fin. ff. de adul. text. in l. 1. C. qui accus. non po. text. in l. per minorem. ff. de iud. & tenet magistraliter Bart. in l. senatus. ff. de accu.* Si verò secunda accusatio proponatur cum illa qualitate post sententiam latam in prima accusatione, si sententia non erat executioni mandata, similiter debet admitti. argum. text. in *l. vnde queritur. in si. ff. commodati. text. in l. Iulianus scribit. §. qui fundum, infra isto titul. text. in l. etiam. ff. de solut. & tenet expresse Bart. in d. l. senatus.* Si verò secunda accusatio proponatur post sententiam latam & mandatam executioni, tunc. Bart. relinquit cogitandum. & istam doctrinam & distinctionem Bart. approbat Ang. & Doctor. in d. l. senatus. idem etiam tenet Bart. & Doctor. in *l. vnde queritur. ff. commodati.* Anania in *cap. de his. de accus.* Saly. in *l. qui de crimine. Cod. de accus.* Sed in articul. in quo Bart. relinquebat cogitandum, reperio, quòd Angel. in d. l. Senatus. tenet, quòd admittatur secunda accusa, & aliqua pœna imponantur iudicis arbitrio, ratione qualitaris omilla: Sal. verò in *l. qui de crimine. Cod. de accus.* tenet, quòd nullo modo admittatur secunda accusatio, ne quis bis puniatur ex eodem facto, vel delicto. argum. text. in *l. interpretacione. ff. de pœn.* Ego tamen in hoc artic. in membro scil. quando iam est lata definitiua sententia super prima accusatione, indistinctè teneo, quòd secunda accusatio nullo modo admittatur ratione qualitaris omilla, modò prima sententia sit iam mandata executioni, modò non. Primò per iura superius allegata, quæ generaliter disponunt, quòd postquam reus fuerit condemnatus de aliquo delicto, amplius de eodem accusari non potest. textus est capitalis & expressus in *l. sepulchri violati actio. ff. de sepul. violat. text. in l. qui de crimine. Cod. de accus.* Secundò per textum notabilem, in *l. auxilium, D. de minor.* vbi disponitur, quòd minor accusator non potest restitui aduersus ea, quæ omisit in lite & causa criminali. Et ad hoc not. & commend. ibi Odofr. Alb. Bald. & comm. Dd. ergo à fortiori in nostro casu secunda accusatio non admittatur ratione alicuius qualitaris omilla in prima accusatione. Tertio per text. in *l. 1. §. si quis ultro. ff. de quest. in fin.* vbi habetur, quòd licet post sententiam latam constet de eius innocentia, non potest retractari sententia, & per iudicem absolui, sed princeps consulendus est, vt reuocet. Ergo à fortiori in nostro casu postquam sententia definitiua est lata amplius se-

cunda accusatio ex aliqua causa admitti non debet. Quarto pro ista parte adduco viuam, & subtilem rationem, quia cum delictum, substantia, & essentia eius, iam fuerit primo deductum in iudicio, illa qualitas quæ de nouo proponitur, reperitur sola sine alio subiecto. vnde impossibile est, quòd possit deduci in iudicio de per se, tanquam non est. arg. text. in *l. eius qui in prouincia. vers. qui. ff. si cert. pet. & in l. si seruum. §. si. ff. de act. empt. & in l. Pomponius. §. fin. ff. de acquirend. possess. & in l. centum Capua. ff. de eo, quòd cert. lo. & in terminis istam sententiam, & conclusionem per istam rationem tenet Bald. in *l. si seuerior. C. ex quibus causis infra. irro. 3. col. in si. num. 18.* idem Bart. in *l. 3. §. nouissimè. in si. ff. nauta, caupo, stabu. & allegat ita tenuisse lac. But. in quodam suo solenni consilio. tenet etiam Florianus in l. si vulnerato. ff. ad leg. Aquil. Augel. in l. qui de crimine. C. qui accusare non possunt. 1. colum. num. 6. pro qua sententia, & conclusione considero nouiter textum in *l. in delictis. §. si de tracta. ff. de noxal.* iuncta gloss. & communi opinio. vbi habetur, quòd si seruus dedit mihi damnum, & egi contra dominum in solidum, ex eo quòd sciuit, & non prohibuit, quo casu tenetur in solidum, vt in *l. 2. eodem titulo, & non probaui, non possum postea agere actione noxali, secuta sententia absolutoria, quia causa principalis in iudicio deducta, iam est finita: & idem est, si prius egi contra dominum actione noxali, & absolutus fuit, quia non possum postea agere in solidum, quia sciuit, & non prohibuit, & illum textum in sua principali decisione notat & commendat ibi gloss. ordinar. Odofred. Bart. Alberici Bald. Florianus, & communiter Doctores: ergo ibi textus formalis, & expressus pro nostra conclusione, quòd post sententiam latam in aliqua causa, vel delicto, non potest postea secunda accusatio admitti, ratione alicuius qualitaris omilla, & in expresso ad hoc notat ibi Baldus, dicens alibi ita clarè non reperiri.***

Aduertendum, quòd licet pro delicto publico possit accusare quilibet de populo, tamen pulchrum dubium est, an debeat esse ciuis illius populi, in quo delictum est commissum, an verò admittatur etiam forensis alterius populi? & videtur, quòd debeat esse ciuis illius populi non alterius, quia tantum quibus interest ius populi sui tueri, non verò forensibus. argumento text. in *primo, & secundo de popu. acti. & in expresso ita tenet Angel. de Pet. in rubrica. ff. de public. iud.* Confirmatur hoc, quia licet quilibet de populo possit nunciare nouum opus pro rebus publicis, vt in *leg. prouinciali. §. fina. cum l. sequenti. ff. de noui oper. nunc. & in leg. 1. §. nunciatio. el. 2. & in leg. de pupil. eod. titul. & in l. 2. §. hoc interdictum perpetuum. ff. ne quid in loco publ.* tamen debet intelligi, vt illud ius nunciandi pertineat solis ciuibus, non verò forensibus, nisi in eo casu, quo ædificium fieret in via publica, quia tunc quilibet potest nunciare, quia sua interest propter facultatem transeundi. argum. text. in *l. 1. ff. de via publ.* ita tenet & declarat Bart. in d. l. in prouinciali. §. fin. & ibi Paulus, & commun. Doctor. & ita debet intelligi gloss. quam ibi reputat sing. in *l. 2. §. pen. ff. ne quid in loco publ.* quæ vult quòd in-

terdictum illius tituli competat etiam foren-
sibus.

Sed ego teneo contrarium, imò quod pos-
sit quilibet alius accusare etiam forensis, quia
iura non distinguunt, sed cuilibet datur facul-
tas accusandi ratione publicæ utilitatis, quando
non reperitur prohibitus, vt in *l. qui accusare*,
ff. de accusa, & ibi gloss. & commun. Doct. text.
in *l. palam*, §. *Senatus*, *ff. de ritu nupt.* & in *l. 2. tit.*
1. 7. part. & in *l. 1. tit. 20. lib. 4. foro legum*. sed fo-
rensis nulla lege reperitur prohibitus, ergo ad-
mittatur ad accusandum, & in terminis ita re-
perio, quod tenet Ang. sibi contrarius in *l. si*, *ff.*
de prima delict. in si. num. 6. Imol. in *l. 1. ff. de*
publ. in. 2. col. in si. idem Imol. post Baldum ibi, in
leg. is qui reus, eodem titul. 18. column. num. 8.
quest. gloss. ibi quæ contrarium sentit in gloss.
in. in. fin. tenet etiam expresse Baldus, in leg.
in. prouinciali. §. si. ff. de noui oper. nunc. tenet
etiam Angel. de malefic. & eius addi. in parte,
nec non ad querelam. 8. fol. 4. colum. vers. in cri-
mine autem publico. non obstat quod simpliciter,
& indistinctè forensis non admittatur ad de-
nunciandum, quia illud est verum in re, cuius
ædificium non potest nocere, nisi ciuibus il-
lius loci: secus verò in delictis, in quibus de-
linquens potest cuilibet reipublicæ, & forensi-
bus nocere, & sic omnibus interest, vt punia-
tur, quia censetur vniuersalis utilitas, non par-
ticularis.

Item etiam iuxta prædicta quæro, an cum
bona conscientia possit quis alium accusare de
crimine publico, quando non prosequitur
suam, vel suorum iniuriam? & videtur quod
sic, cum lege permittente faciat, imò lauda-
bile videtur, vt probat textus in *l. si quis in hoc*
genus. eod. titul. text. in l. si. C. de male. & mathe.
textus in l. prouinciarum. C. de feriis. text. in l. vna.
C. de famo. lib. vbi expresse dicit, quod ille, qui
reuelat aliquod crimen, vel accusat de eo, ge-
rit custodiam publicæ salutis. text. in c. illud, 23.
q. 4. vbi habetur, quod iudex, notarius, accusator,
& executor licitè exercent iustitiam contra de-
linquentem. text. in *cap. si quos eadem causa, &*
quest. quibus habetur, quod Deus noster pla-
catur correctione malorum, & in iram prouo-
catur, cum mala puniri differuntur. text. in *c. &*
qui emendat. 45. distin. vbi habetur, quod mise-
ricordiam operatur, qui punit malos. Confir-
matum, quia regia potestas, & eius gladius à
Deo est confirmata, vt in cap. non frustra, 23.
quest. 5. & capit. sunt quedam. ea. cau. & questio.
& illud, Per me Reges regnant, & legum con-
ditores iusta decernunt, ergo per consequens
censetur à Deo approbata, & confirmata ac-
cusatio, & vindicta delictorum. In contrarium
tamen facit: Primò, quia talis accusator repu-
tatur inimicus, argumento text. in *capit. accu-*
satores. 3. quest. 5. & quasi per totam illam quæ-
stionem, melior textus in *cap. si quis Episcopus.*
2. quest. 7. vbi dicitur, quod accusatio est genus
illaudabilis intentionis. textus in *l. propter litem.*
ff. de execut. tut. text. in l. filio. §. Seia. ff. de adimen.
lega. text. in cap. si omnia. 6. questio. 1. vbi proba-
tur, quod semper accusatio fit potius causa in-
uidiæ, & rancoris, quàm charitatis. text. in cap.
si. de pœni. distinct. 5. vbi habetur, quod est in
peccato, qui habet odium cum alio, & ei non

remittit offensam. item facit auctoritas Domi-
ni nostri dicentis: Diligite inimicos vestros, &
benefacite his, qui oderunt vos, vt habetur Lu-
cæ capit. 6. & transumptiue, cum in *l. 23. que-*
stio. 24. Item facit etiam auctoritas diuina,
quæ habetur Leuitici cap. 19. dicentis, Non eris
criminator, nec sis susurro in populis, non sta-
bis contra sanguinem proximi tui, non oderis
fratrem tuum, non quæras vltionem, nec me-
mor eris iniuriæ ciuium tuorum, sed in hoc ar-
ticulo reperio, quod Ioan. Faber in §. 1. *Instit.*
de public. in fin. colum. Concordat, & distinguit
dicendo, quod si talis accusator accuset de cri-
mine publico zelo iustitiæ, propter bonum pu-
blicum, non peccat, imò justè, & licitè facit.
Si verò accusator tantum ex odio & ira, volens
se vlcisci, tunc peccat: si verò prosequatur
suam vel suorum iniuriam, licitè potest, & indis-
tinctè accusare sine peccato, quia iura ciuilia,
& canonica indistinctè videntur permittere,
quod quis accuset de propria offensa, & iniuria.
Sed (salua eius pace, & alterius melius fen-
tientis) ego indistinctè dico, & teneo, quod
modò prosequatur suam, vel suorum iniuriam,
modò non, si accusat ex odio, & ira, volens
sumere vltionem, peccat. Quia in foro con-
scientiæ tenetur remittere iniuriam, & rancorem
secundum auctoritates supra relatas: sed
non tenetur remittere actionem, & prosequu-
tionem iustitiæ, zelo iustitiæ, & in expresso ita
probat text. in *cap. si is qui prælatus. 23. que.* iun-
cta gloss. ordin. text. etiam in *cap. 2. de homin.*
lib. 6. iuncta gloss. ordin. & commun. opin. vbi
habetur, quod offensus tenetur remittere ran-
corem, non verò satisfactionem, & damnum
iniuriæ. tenetur etiam Spec. in *titul. de treuga &*
pace. num. 2. vers. & nota. Abb. cap. 1. de iniur. 2.
col. Hosti. in cap. olim. eod. titul. Innocent. in cap.
accusasti. de accusat. & ibi Anton. Aretin. & alij
Doctor.

Item quæro, vtrum accusatio de delicto pu-
blico, vel priuato sit actio, vel officium iudi-
cis, vel aliud ius distinctum de per se? & repe-
rio quod Bart. in *l. Imperium. de iurisd. omn. iud.*
2. column. prope finem, tenet, quod sit quoddam
officium iudicis nobile residens in parte, &
ibi Alex. 4. col. idem Bart. in *l. cum lege, de fide-*
iuss. fina. col. in medio, idem etiam tenet Aret. re-
putans esse subtile, & notabile in *rubr. 20. de*
accus. 1. q. Sed ego teneo contrarium, imò quod
accusatio sit ius quoddam competens parti pro
exigenda vindicta, quod differt ab actione,
quæ competit parti in ciuilibus ex contractu,
vel obligatione, & similiter differt ab officio
iudicis nobili, quia illud residet in iudice, me-
diante quo potest ex officio per inquisitionem
procedere, & ea, quæ iam sint diffinita, execu-
tioni mandare, & in terminis ita tenet subtili-
ter Bald. in *dist. l. imperium. 1. lect. 2. colum. n. 2.*
idem Bald. in *l. placet. C. de ped. iudic. 3. colum.*
Ias. qui bene loquitur in *dist. l. imperium. 7. col.*
num. 17.

Quæro, quæ personæ prohibentur accusare
de crimine publico? in quo artic. breuiter di-
co, quod regulariter quilibet admittitur, nisi
inueniatur prohibitus. Istam regulam ponit
text. in *l. qui accusare. ff. de accusat. & ibi Bart. &*
commun. Doctor. prohibentur autem mulier,
minor,

minor, infamis, mſes, & alia plures perſonæ, quas ponit text. in *d. l. qui accusare, cum aliis ſequent. ff. de accusa. rex. in l. 1. & 2. eod. tit. text. in cap. prohibentur. & ibi gloſſ. ordin. & Doct. 2. q. 1. & quamplures perſonas, quæ prohibentur, ponit Spec. magiſtraliter, & per ordinem in *tit. de accusatore per totum*, maximè in *verſic. Item repellitur*, qui fuit ſocius, uſque in finem, ponit etiam magiſtraliter Hoſti. in *ſumma de accusat. ponit etiam latiffimè Gandinus in tract. malef. in 2. queſt. princ. ponit etiam & enumerat Angel. & eius additionator in tract. malef. in parte nec non ad querelam. 4. column. verſic. quero an quilibet poſſit de crimine publico accusare per plures conclud. vbi enumerant 20. perſonas. Bonifacius in tractat. malef. fo. in rub. de iis, qui accusare non poſſunt, & ponunt Doct. in c. 1. de accusat. & ponit, & enumerat *l. 2. tit. 1. 7. par. & l. 2. tit. 20. libr. 4. fol. 100.* & ibi gl. & ſi iſtæ perſonæ accuſent, & non ſit appoſita exceptio, an valeat iudicium, & proceſſus, vide omnino Bart. in *l. 1. §. accusationem. ff. ad Turp. 1. colum. num. 2.* Bald. in rubr. *C. qui accuſar. non poſſ. 3. col. in princ.* Salyc. in *l. non ignorat. fin. col. eod. titul.* Angel. in tract. malef. in parte, nec non ad querelam. *verſic. quero ſi prædicta perſona, & in verſic. & tene menti*, & not. Aretin. in c. 1. de accusat. 2. colum. num. 19. poſt Anton. Abb. & alios. Et parte non oppoſente, an poſſit iudex repellere accuſatorem inhabilem, vide not. Aretin. in dicta capit. 1. de accusat. 2. colum. num. 5. qui bene loquitur.**

32 Adde tamen, quòd omnes iſtæ perſonæ prohibita non poſſunt accuſare proſequendo ſuam, vel ſuorum iniuriam, text. eſt in *l. hi tamen omnes. ff. de accusat. text. in l. non prohibentur. & in l. non ignorat. & in l. ſi crimen, & in l. de crimine. C. qui accuſ. non poſſ. & idem diſponit dict. l. 2. tit. 1. 7. par. & dict. l. 2. tit. 20. libr. 4. fol. 100.* & inter ſuos connumeratur maritus, de cuius morte poterit vxor accuſare, quia eſt vna caro, & reputatur magis coniuncta perſona, quàm alia, vt in *cap. gaudemus. §. quia verò de diuort. ita tenet Odofred. in l. ſororem. C. de his quib. vt indig. Bart. in l. 2. ff. de accusat. num. 2. Alb. in l. 1. eiufdem tit. Cyn. in l. de crimine. C. qui accuſ. non poſſ. & ibi Alber. Ang. imò, quòd magis eſt, ſi ex vna parte concurrat vxor ipſius occiſi, ex alia verò hæredes, vel conſanguinei, crederem, quòd præferatur vxor, quia in ea concurrit maior coniunctio, & affectio, cum ſint vna caro, vt in *dict. cap. gaudemus. §. quia verò, de diuort. cum ſimilibus.**

33 Iuxta prædicta tamen dubitatur, an clericus licitè poſſit accuſare laicum coram iudice ſeculari? In quo articulo breuiter dico, quòd clericus non poteſt accuſare laicum de publico delicto ad vindictam publicam, modò veniat imponenda pœna ſanguinis, modò non, text. eſt in *cap. ſacerdotem. 2. q. 7.* Si verò proſequatur ſuam propriam iniuriam, & offenſam, vel offenſam Eccleſiæ ſuæ, licitè poteſt laicum accuſare, ſi ex tali delicto non veniat pœna ſanguinis imponenda. ita probat text. in *cap. cum ſit generale, de foro compet. ſi verò ex tali delicto veniat imponenda pœna ſanguinis, poterit accuſare laicum coram iudice ſeculari præmiſſa proteſtatione, quòd ad vindictam, ſeu pœnam ſanguinis iudex non procedat, & tunc proteſta-*

tionem non obſtante, poterit iudex ordinariam, & competentem pœnam imponere, & ipſe clericus non incurrit irregularitatem. text. eſt not. in *cap. 2. de homi. libr. 6.* Cuius ratio eſt, quia aliàs daretur materia in clericos delinquendi, vt dicit ibi textus. Si verò non veniat imponenda pœna ſanguinis, licitè poterit accuſare nulla facta proteſtatione. text. eſt in *dict. cap. 2. de homi. libr. 6.* & iſtam diſtinct. & doctrinam ponit Abb. in *cap. cum Primanconela, de accus. 2. col. nu. 8.*

Sed circa prædicta in materia noſtra neceſſarium eſt ſcire, qui & dicantur proſequi ſuorum iniuriam? In quo breuiter dico, quòd ille, qui accuſat de delicto commiſſo contra aliquem conſanguineum, uſque ad ſeptimum gradum. iſta eſt gloſſ. ſingul. & vnica in *l. ſi ſæmina. C. ad Turpil. arg. text. in l. 2. ff. de teſtib. vbi dicitur, quòd in cauſa criminali non cogitur conſanguineus teſtimonium dicere contra conſanguineum uſque ad illum gradum, & iſtam gloſſ. & eius conſuſionem notat & commendat ibi Iacob. Butr. Bart. Bald. Angel. Fulgo. Faber, & alij Doct. & reputat ſing. Salyc. Spec. in *tit. de accusatione. §. 3. verſic. ſuorum.* Bald. in *l. 1. C. qui accuſ. non poſſ. 10. col. num. 48.* Angel. in *§. præterea. Inſtit. de except. penult. col. Ang. de malef. in parte, nec non ad querelam.* etiam reputat vnica idem Bald. in *c. de cetero, de teſtib.* Sed adde, quòd in hoc articulo eſt ſecunda opinio diuerſa, quòd ille dicatur proſequi ſuorum iniuriam, qui poteſt tanquam coniuncta perſona, admitti ad agendum in ciuilibus ſine mandato, vt in *l. ſed & hæ. ff. de procur. ita Bald. in d. c. de cetero, de teſtib. ſed illo caſu coniuncta perſona admittitur ad agendum ſine mandato pro coniuncta, ſi eſt intra gradum, in quo poteſt ei ab inteſtato ſuccedere, quòd eſt infra decimum gradum inter agnatos, & infra ſeptimum gradum inter cognatos, vt in *§. ſi. Inſtit. de ſucce. cogna. & hodie indiftinctè infra decimum gradum, cum non ſit differentia agnationis, & cognationis, vt in *auth. de hæred. ab inteſtat. veni. §. nullam verò. colum. 9. & in l. 6. tit. 13. 6. part. & tenet Inn. in *cap. nulli. de reſcript. 2. col. alij verò Doct. tenent, quòd admittatur coniuncta perſona ad agendum ſine mandato, pro coniuncta tantum uſque ad quartum gradum. argum. text. in *cap. non debet, de conſang. & affinit. & ita tenet expreſſè Hoſti. Cardi. Imol. & Fel. in d. c. nonnulli. Alberic. in l. ſed & hæred. ff. de procur. poſt alios Doct. antiquos. Pro quibus eſt *lex 10. tit. 5. 3. part. Tertia principalis opinio eſt, quòd ille dicatur proſequi ſuorum iniuriam, quando accuſat pro aliquo conſanguineo uſque ad quartum gradum. argum. text. not. in l. petitionem. verſic. egredientem. C. de aduoc. diuerſ. ind. vbi dicit text. quòd aduocatus ſiſci, licet non poſſit pro extraneis patrocinium præſtare, tamen bene poteſt illud præſtare pro coniunctis uſque ad quartum gradum. Ex quo text. notat ibi Bald. & alij Doct. quòd appellatione ſuorum, vel coniunctorum in linea tranſuerſali, intelliguntur conſanguinei, uſque ad quartum gradum, & ad hoc ante eos conſiderauit Guiliel. in *l. 1. C. depoſiti. quem refert Bald. in d. l. ſi ſæmina 20.* Sed his omiſſis, in hoc articulo ſit quarta vera, & communis opinio, quòd ille dicitur accuſando proſequi ſuorum iniuriam, qui*******

qui inuitus non cogitur dicere testimonium in causa criminali. textus est formalis & expressus in *l. 2. ff. de accusat.* & expressè decisum est, quod non cogitur dicere testimonium contra consanguineum, vsque ad sextum gradum. ita disponit textus in *l. 4. ff. de testib.* iuncto text. in *l. Iuriscon. §. quinto gradu.* & *§. sexto gradu. ff. de gradib.* & ibi comm. Doct. & ista est vera & comm. opinio de iure communi, sed de iure regio non cogitur quis dicere testimonium contra coniunctam personam, vsque ad quartum gradum tantum, vt in *l. 11. tit. 16. 3. part.* Ex qua lege iunctis superioribus, apertè colligitur, & infertur, quod tertia superior opinio sit vera, & tenenda, quòd ille dicatur hodie in nostro regno prosequi suorum iniuriam, qui accusat pro consanguineo vsque ad quartum gradum, & in terminis ita expressè determinat *lex 2. titul. 1. 7. part.* & *lex 26. eodem titul. & part.*

35
/ Item quæro, si plures concurrant ad accusandum delinquentem, an omnes admittantur, vel quis eorum præferatur? & magistraliter, & resolutiuè dico, quod non debent omnes admitti: sed iudex eliget magis idoneum, in quo reperitur maior causa, vel qualitas ratione dignitatis, personæ, ætatis, approbationis vitæ, vel alterius iustæ causæ. textus est capitalis, & expressus in *leg. si plures. ff. de accusat.* text. in *l. si verò. §. hæc autem. ff. de his qui deiece. vel effude.* text. in *l. fin. ff. de collu. detegen.* text. in *l. 2. §. si simul. ff. de adul. tex. in l. 3. §. si tamen plures. ff. de liber. homin. exhib.* text. in *l. 2. ff. de pop. actio.* text. in *l. interest. ff. de liber. caus.* text. in *l. prætor ait. §. si plures. ff. de sepulchr. viol.* & idem disponit *l. 17. titul. 1. 7. part.*

Quod tamen intellige, quando concurrunt ante litem contestatam, quia postea alius non auditur. text. in *l. qui de crimine. C. de accus.* & ibi gl. ordin. & commun. Doct.

Item etiam intellige, quando plures, qui concurrunt ad accusandum sunt extranei: secus verò si cum extraneis concurrat aliquis, qui velit prosequi suam, vel suorum iniuriam, quia tunc indistinctè ille est præferendus, quia sua magis principaliter interest. ita probat textus in *d. l. si plures. ff. de accusat.* & ibi commun. Doctores. Si verò plures qui concurrunt ad accusandum, prosequantur suam, vel suorum iniuriam, & sint in dispari gradu, iudex debet eligere proximiorum. argum. text. in *d. l. si plures. ff. de accusat.* & probat expressè text. in *l. 2. §. si simul. ff. de adulte.* & ibi tenet Bart. Angel. & commun. Doct. Si verò concurrant plures, qui prosequantur suam, vel suorum iniuriam, & sint in eodem gradu, tunc omnes simul admittuntur, nec vnus excludit alium, nec iudex potest vnus eorum eligere. ita probat text. not. in *l. 3. §. si ad plures. ff. de sepulchr. viol.* & ibi tenet gl. ord. Bart. Alb. Angel. & commun. Doct. & per illum text. ita tenet Bart. in *d. l. si plures. ff. de accusat. 1. opposi.* licet corruptè alleget. idem etiam tenet Saly. in *l. si accusatoribus. C. de accusat. 2. col.* Ang. de male. in parte, nec non ad querelam. 4. col. versic. quæro an plures. probat etiam text. in *l. item apud Labeonem. §. si. ff. de iniur.* textus in *l. si in re communi. ff. de noxal.* Adde tamen, quod si vnus eorum prius accusauit, &

litem contestatus est, alius postea superueniens, licet sit in eodem gradu, non debet admitti. ita Saly. in *l. qui de crimine. C. de accusat. 2. col. 5. & 7. opposi.* Ex quibus singulariter infero, quod stante lege nostra partitæ, qua permittitur concordia in delictis, & disponitur quod facta pace, & concordia, delinquens non puniatur pœna corporali, si concurrant plures consanguinei, ille solus censetur pars, & potest remissionem delicti concedere, qui reperitur in proximiori gradu. si verò omnes sunt in eodem gradu, ab omnibus debet fieri prædicta concordia, & remissio, de quo aliàs dixi in proprio loco, scilicet in delicto homicidij in art. & materia prædictæ legis partitæ.

Item quæro, si accusator post accusationem propositam moratur, vel aliàs impeditus sit, an alius admittatur ad accusandum, & quomodo? & breuiter dico, quod si vult repetere, & prosequi accusationem primo institutam, sic eandem instantiam, & processum, & tunc potest, si compareat ad prosequendum infra 30. dies. iste est proprius casus not. qui sic debet intelligi in *leg. libellorum. §. fin. ff. de accusat.* & sic patet, quòd instantia causæ criminalis transfertur de vno in alium legis auctoritate: si verò nō vult accusationem primo positam repetere, sed nouam de per se instituere, & nouum processum & instantiã inchoare, tunc poterit vsque ad tempus à lege accusationi præfixum. ita probat textus qui sic debet intelligi in *leg. accusaturus. ff. de adulter.* & istam doctrinam & declarationem ponit expressè Bart. in *dict. leg. libellorum. §. si. ff. de accusat. 2. column. numer. 6.* & ibi Alberic. & ante eos Iacob. de Aretin. & tenet Saly. in *l. qui discrimine. Cod. de accus. 1. column. in fi. num. 7.* & tenet Angel. de Perus. in *l. 1. Cod. de gene. aboli. 1. column.* & tenet Anania in *cap. 2. de collu. detege. 3. column. in med.* & istam dicit commun. opin. Imol. in *l. pen. ff. de publi. iud. si. col. propè medium,* licet in hoc passu Doct. antiqui variauerunt, & secundum istam declarationem debet intelligi textus in *l. constante matrimonio. ff. de adult.* vbi dicit, quod derelicta accusatione ab alio exerceri vtile est, & sic debet intelligi text. in *l. pen. ff. de publi. iud.* vbi dicit, quòd accusatore defuncto res ab alio peragi potest, & sic debet intelligi *2. pars rub. C. si reus, vel accusator mortuus fuerit,* dum loquitur de accusatore mortuo, & ita illam secundam partem rub. declarat ibi Alber. in *l. fin. post prin. vers. & not.* & sic etiam debet intelligi *lex 23. in prin. tit. 1. 7. part.* vbi dicit, quòd mortuo accusatore potest alius iterum accusare, & sic debet intelligi text. *legis 14. titul. 20. libr. 4. fol. 100.* quam gl. ibi non declarauit, licet verba illius legis in fine videantur dicere, quòd nullo modo post mortem accusatoris audiatur alter, sed tamen intellige modo prædicto. Ex qua communi doctrina, & conclusione Doctorum videtur inferendum, quòd mortuo accusatore, vel aliàs impedito, si alius accusator non compareat, poterit iudex ex officio procedere infra 30. dies, si vult prosequi eandem instantiam, & processum: aliàs si nouam instantiam vult proponere, poterit infra tempus à iure præfixum, & in expresso reperio, quòd istam sent. tenet Io. de Imo. in *l. pen. ff. de publi. iud. 2. col.*
prope

prope finem. & ita videtur intelligenda doctrina Bar. per text. ibi in *d. l. pen.* quod eiusdem Bart. in *l. libellorum. §. fin. 2. col. in prin. n. §. ff. de accus. & Albe. ibi post prin. & eiusdem Bart. in l. 2. C. de delato. lib. 10. & ibi Platea, vbi tenet, quod accusatore mortuo possit iudex ex officio illam causam prosequi, & ad finem perducere: nam debet intelligi infra 30. dies, si vult repetere eandem instantiam, aliàs debet procedere de nouo, & idem videtur tenere Rayn. ind. *l. libellorum. §. fin.* vbi dicit, quod iudex semper procedit eodem modo, quo alius accusator, cum fungatur eius vice.*

37 Ex quo etiam nouiter, & singulariter infero, quod licet in delictis, in quibus licita est transactio, vel concordia, si accusator desistat pendente accusatione, alius possit accusare, vel iudex procedere ex officio, vt est casus not. in *l. 2. C. de aboli. text. in l. qui coetu. §. si. ff. ad l. Iul. de vi pub. gl. & comm. opin. in l. transigere. C. de transact. & dicitur infra latius suo proprio loco. tamen ille accusator superueniens, vel iudex ex officio, si vult prosequi eandem instantiam desertam, potest eam reassumere, & prosequi infra triginta dies à tempore desistètiæ, aliàs illis transactis debet de nouo incipere, & nouam instantiam & processum inchoare, quod reputo verum, & notabile, & reperio, quod ita vno verbo tenet Cardi. in *cap. de his, de accus. 2. col. arg. text. in d. l. libellorum. §. fin. de accus.* Ex quo aperte reprobo sententiam Bart. & communem in *l. transigere. C. de transact. 2. lect. 1. col. in med.* vbi expresse tenet, quod facta concordia, vel transactione inter partes licet alius accusator, vel iudex admittatur, tamen debet nouam instantiam, & processum inchoare, ex eo quod prima est iam perempta, & funditus nulla, & sequitur ibi Bald. 2. col. Paul. 2. col. in medio. dicens esse nouam considerationem à solo Bart. inuentam. Salyc. 2. col. Alexand. 3. col. Iaf. 4. col. num. 11. idem etiam tenet Bart. in *l. si maritus. la. 2. §. si negauerit. ff. de adulte. 2. col. in medio.* idem Bartol. in *l. accusationis. Cod. quod metus causa.* Felin. post antiquos in *cap. de his. de accus. 1. col. num. 3.* Sed certè ista opin. Bart. & communis non potest esse vera, imò est tenenda superior distinctio, quod si alius accusator vel iudex accuset, posset prosequi eandem instantiam, & processum infra 30. dies, aliàs postea debet nouam inchoare. arg. text. in *d. l. libellorum. §. si. de accus.* Neque obstat quod per transactionem & concordiam in casu licito, & permissio est perempta instantia, & sic eadem non videtur posse repeti, quia respondeo quod est perempta quoad transigentes, non quoad alios in casibus in quibus alius admitti potest, pro quo considero nouum, & expressum text. in *l. si. C. si reus, vel accus. mort. fuer. & ibi not. & com. Salyc.* Sed circa prædicta subtiliter, & necessariò quæro, si in casibus in quibus perit instantia per mortem accusatoris, vel per transactionem, & concordiam partium taliter, quod non potest repeti, nec super ea amplius proceditur quia superuenit nouus accusator, vel iudex post 30. dies, vt supra conclusum est, si probationes iam factæ in illo primo processu, & instantia aliquam fidem faciant in ista noua instantia nunc agitanda, maximè quando testes primo recepti sint*

mortui, vel absentes. Et videtur, quod cum prima instantia sit perempta, & penitus extincta, non possunt facere fidem in alia instantia diuersa, sed resolutiuè teneo, quod si testes viuunt, & sunt præsentés, taliter, quod possunt de notio recipi, isto casu recipiantur, & primæ probationes, & dispositiones sint nullæ: si verò prædicti testes sunt mortui, vel longè absentes, tunc probationes & depositiones prædictorum testium valeant & probent, & sic admittantur, & habeant integrum effectum. Ita probat text. singularis & vnicus in *l. fin. C. de test. vbi disponitur quod perempta instantia ccepta coram arbitris, si iterum agitur causa coram ordinario, debent repeti, & examinari de nouo testes si viuunt: si verò sunt mortui faciunt fidem & plenam probationem in secunda noua instantia, & ad hoc illum text. reputat singularem & vnicum Paul. de Castr. & cæteri Doctor. ibi, confirmatur etiam per text. not. in *l. pen. §. si. C. de arbitris, & in c. presentata, de testibus.* & idem disponit *l. 38. tit. 16. 3. part.* Adde tamen, quod de consuetudine hodie perempta instantia in causa criminali transactione partium, vel morte accusatorum, vel ex alia causa poterit alius accusator, vel iudex ex officio repetere & prosequi eandem instantiam, & processum quocunque tempore, etiam post 30. dies. ita singul. tenet solus Angel. in *d. l. transigere. C. de transact. 2. col. num. 7.* & fortè æquum, & iustum esset hodie sic praticare fauore reipublicæ, & propter euitandos circuitus.*

Item quæro, si delictum aliquod reperitur h
punitum pluribus legibus, an debeat reus delin- 38
quens accusari, & condènari ex vna, vel ex omnibus, vel ex aliqua: in quo ista est vera, & notabilis resolutio. Prima conclusio, quod si illud delictum punitur vnica tantum pœna, tunc modo puniatur per vnã legem, modò per plures, non potest amplius accusari, nec puniri, quam semel, modò ex vna, modò ex alia, modò simpliciter accusetur, vel condemnetur, iste est text. qui sic potest intelligi in *l. senatus. ff. de accus. cuius verba sunt: Senatus censuit, ne quis ob idem crimen pluribus legibus reus fieret, & ibi gloss. ord. Bart. Alb. Ang. & com. Dd. gl. in l. qui de crimine, in gloss. 2. C. de accus. & ibi Cyn. Alb. Ang. Salyc. & alij Doct. faciunt text. in *l. quod senatusconsultum, in si. ff. de iniuriis. text. in l. prator edixit. §. si dicatur. eod. tit.* Secunda concl. quod si diuersæ pœnæ imponuntur pluribus legibus, sed constat quod cumulatiuè imponuntur, quia expresse cauetur, quoc vtraq; locum habeat, tunc vtraq; potest imponi, iste est casus expressus in *l. qui sepulchra. C. de sepul. vi. ibi, quia pœna prisca seueritati accedit, & ad hoc eum notat ibi Alber. post prin. & alij Dd. ad idem est text. expressus in *l. quod & lex Fania. in pri. ff. de lib. hom. exhi. & ibi expresse notat Ang. de Perus. text. in l. locum. §. si quis dolo. ff. de tab. exhib. textus expressior & formalis in *l. eum. ibi, prator pœnam olim statutam. C. de furtis. text. in l. placet. versic. si quis contrauerit. C. de sacr. Eccl. & ibi notat Iacob. But. in princip. Alber. & Bald. in fin. text. in l. nemo. la. 3. C. de Epis. audi.* Tertia conclus. quod si constat, quod vna pœna tollit & corrigit aliam, tunc sola illa debet imponi. text. est in *l. 1. ff. ad legem Aquil. & ibi notat Odofred. Alber. Bald. Flo. & comm. Doctor.****

Doct. textus in l. 1. iuncta l. Agraria. ff. de termino mota. & ibi Bart. Alberic. & alij Doct. text. in l. qui cum uno. §. qui post desertionem. ff. de re militari. & ista sent. & con. habet locum, & procedit, nedum quando de hoc possit expressè constare, verùm etiam si tacitè per coniecturas, & præsumptiones. ita Bar. in l. 1. ff. vi bon. rapt. & ibi Ang. & alij Doct. Bald. in l. meum. C. de furtis. Paul. de Castr. in l. 1. §. dixerit aliquis. ff. de publ. & vectig. 1. col. n. 5. & probat text. in l. qui cum uno. §. qui post. ff. de re mili. text. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. text. in l. 2. Cod. de noua. text. in l. 3. §. si. ff. de adim. lega. Quarta conclus. quando diuersæ pœnæ imponuntur pluribus legibus, & non apparet expressè nec tacitè, quæ illarum corrigat aliam, tunc neutra corrigit, nec tollit aliam, etiam si constet de prioritate & posterioritate: ita probat textus in leg. quotiens. versic. si ex eodem facto. ff. de actio. & oblig. & ibi notat Alberic. & alij Doct. antiqui, & per illum textum tenet expressè Bart. in l. 1. ff. vi bon. rapt. Baldus in l. eum. C. de furtis. probat etiam textus not. in leg. prætor edixit. §. si dicatur. ff. de iniur. text. in l. 1. §. dixerit aliquis. ff. de publ. & vectig. textus in leg. fin. §. fin. autem. Codic. de iure deliber. textus cum materia, in leg. fin. Cod. de noua. & istam sentent. & conclus. tenet Dynus Rosfred. & Doctores antiqui, in leg. qui sepulchra. Codic. de sepul. vio. quos ibi refert Sal. tenet etiam Spec. in tit. de pœna teme. liti. in fin. & hanc dicit commun. opin. Anania in cap. fin. de collu. dete. fin. colu. Sed attende, quod ista videtur dubia & rigorosa opinio, vnde Salyc. in d. l. qui sepulchra. Cod. de sepulchr. vio. penultim. colum. tenet contrariam sententiam: imò, quod lex noua posterior, & eius pœna corrigat & tollat primam. & inter alia considerat text. in authentic. ut nulli iudi. §. si verò quando. Colla. 9. text. in authent. sed hodie. Cod. de adult. vbi simpliciter dicunt iura adulteram detrudi in monasterium, nec ibi apparet de anterioris legis, vel pœnæ correctione, & tamen secundum commun. opin. pœna legis antiquæ, quæ erat pœna mortis, remanet correctæ in muliere, ergo bene probatur, quod lex posterior semper tollit & corrigit pœnam legis prioris. idem tenet Sal. in l. eum. C. de furtis. & ante eum idem tenet Cyn. in d. l. qui sepulchra. C. de sepul. vio. & dicit & refert ibi Alber. quod semper vidit hanc opin. seruari in practica, & sic resideo, quod licet præcedens sit magis communis, tamen ista seruaretur in iudicando & consulendo.

39 Vnum tamen est, quod si semel per iudicem est imposita aliqua ex illis diuersis pœnis, non potest amplius ex alia puniri, vel accusari, etiam si in minori pœna primo condemnatus & punitus sit, cum vtraque tendat ad vindictam. istam sentent. probat textus subtilis & notabilis in l. prætor edixit. §. si dicatur. ff. de iniuriis. per quem apertè hoc præsupponit Bart. & Doct. ibi, & per eum ita tenet Bart. in l. quod ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. fin. col. prope finem. & ante eum per illum text. ita tenet Innocent. in c. cum dilectus, de purg. vano. 3. column. n. 4. & istam sentent. tenet etiam Bart. vbi notabiliter loquitur in l. 1. ff. vi bon. rapt. in fin. & ibi Ang. de Perus. tenet Alber. in l. Senatus. ff. de

accus. 1. col. post prin. & ibi Dynus quem ipse refert, & tenet lac. Butr. in l. & si seuerior. Codic. ex quibus cau. infam. irro. 2. colum. in medio. tenet etiam Alber. in leg. qui de crimine. C. de accusa. 3. colum. & Iacob. de Aretin. & de Raue. quos ipse refert, & tenet expressè Bartol. Alber. & Salyc. in l. qui sepul. Cod. de sepul. vio. & dicit ibi Salyc. 3. colum. num. 8. quod ista est commun. opin. pro qua com. sent. etiã facit bonus text. in l. quod Senatusconsultum. ver. plane. ff. de iniuriis. textus secundum unam lecturam in l. Senatus. ff. de accus. licet gl. in d. l. Senatus. ff. de accus. in ver. tertij dicunt. post aliquos antiquos, tenebat, quod possit puniri in eo, quod excedit pœnam impositam, & idem tenebat Petrus, quem refert Alb. in d. l. qui de crimine. 3. col. C. de accus. & Ioan. in add. ad Spec. in tit. teme. li. in si. arg. text. in l. 1. ff. de vi bon. rapt. text. in l. quotiens. versic. si ex eodem facto. ff. de act. & oblig. & in l. qui seruum. eod. tit. Sed illa iura non obstant: quia debent intelligi, quando actiones competunt ciuilitè ad persequutionem rei familiaris, ita responderet Bart. in d. l. 1. ff. de vi bon. rapt. in si. & omnes Doct. vbi suprã. ex quibus patet, quod in isto casu iudex eliget pœnam, quam velit imponere, attenda qualitate negotij. ita Bald. not. in leg. cunctos populos. C. de sum. Trin. & fid. Cath. 7. col. in prin. idem Bald. in l. data opera. C. qui accus. non pos. 2. col. num. 5. & idem tenet Imol. in l. 2. ff. de pu. in. col. 2. in si. vers. qui autem, si post. Paul. de Castr. in d. l. cunctos populos. 2. col. num. 6. & est perinde ac si pœnæ essent positæ alternatiuæ, quo casu in dubio iudicis est electio, vt probat text. in l. 1. §. Spe. ff. de effraкторib. text. melior de iure in l. 1. in si. C. de his qui latrones. tenet Bart. in l. quicumque. C. de fernis fugitiuis. n. 4. Sal. ibi pen. col. post pr. Aret. ibi, 2. col. ord. in c. sicut in gl. si. de Iuda. gl. in c. crapula in gl. si. de vita, & hon. cle. gl. in c. fraternitatis. 34. dist. & vtrouique Doct. & late Fel. in c. inter ceteras de rescriptis. 2. col. vers. fallit. 5. Fel. & Anania in d. ca. sicut de Iudeis. & confirmatur ratione, quia ad iudicem pertinet de pœna deliberare secundum meritam causæ & qualitatem negotij, vt est bonus text. in l. Padius. vers. & omnino vt in ceteris. ff. de incend. ruin. text. in l. hodie. ff. de pœnis. textus not. & moralis in l. respiciendum, in prin. eod. tit. ergo in nostro casu iudex debet deliberare & eligere pœnam, & ista con. clare haberet locum, quando iudex procederet ex officio, vel ad instantiam accusatoris, qui in libello simpliciter peteret reum condemnari ad pœnas à iure statutas, vel etiam si expresse concluderet, & peteret condemnari in pœna minori, quia nihilominus iudex eliget, quia facultas data à lege proposita publica accusatione non potest per partem conferri, & quia in libello criminali non est necessaria conclusio, vt infra suo loco dicemus, & quia in criminalibus non requiritur, quod sententia sit conformis in libello, imò in plus quam sit petitum, potest iudex condemnare, vt est casus not. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. per quem ita tenet ibi Bart. 3. colum. num. 8. & Bald. ibi in 1. lectu. 2. col. in prin. dicens esse notabile. Adem Bald. melius in l. 2. lectu. in 3. col. n. 6. Saly. in l. & si seuerior. C. ex quib. caus. infam. 2. col. 9. oppo. Ex quib. ego infero & declaro vnum, de quo in isto regno sæpè vidi dubitari,

tati, scilicet si per legem nouam ordinamenti, vel pragmaticam, vel legem regni, sit apposta pœna pro delicto, & reperiatur diuersa maior vel minor de iure communi, vel per aliam legem regni, an iudex possit eligere & ponere pœnam, quam velit, vel quam earum ponet? In quo dico, quod si expressè vel tacitè potest constare, quod lex regia corrigat communem, illa sola est seruanda, vt supra bene probatum est in 3. *concl. principali*: Si verò potest accusare expressè vel tacitè per coniecturas, quod non vult corrigere, imò pœnam aggrauare, & sic cumulare, & tunc vtraque pœna est imponenda, ac si vna & eadem lege imponerentur. vt supra in 2. *conclus.* dictum est, & adde sin. quod tacitè & per coniecturas dicitur accusare, quod lex regia voluit accumulare vtramque pœnam, scilicet, quando lex noua regia non impositisset pœnam condignam delicto. Ita sing. Aret. in *l. quicumque. C. de seruis fu. 2. col. in fi. vers. si verò iudex.* cuius litera est corrupta, sed iste est eius sensus, arg. text. in *l. sepe. §. fin. ff. de V. S.* Ex quo patet quod leges ordinamenti, quæ reperiunt in graui delicto imponere simpliciter pœnam pecuniariam, quod illa pœna debet cumulatiuè imponi cum corporali inducta, per ll. communes, cum non sit condigna pœna legis nouæ ipsi delicto. Si verò pœna sit condigna & principalis pro punitione delicti, & sic diuersa iuris communis, & non possit constare, an lex noua regia velit corrigere, vel non, ex superioribus clarè videtur inferendum, quod ista noua lex regia non tollat, nec corrigat aliam, & iudex eligat, vt in quarta conclusione superiori: sed teneo sine dubio, quod isto casu debet seruari lex noua regia, & hoc per casum bene consideratum in *l. 1. in l. Tauri.* vbi expressè dicit, quod in decisione causarum prius seruentur leges regie, secundum ordinem ibi traditum: ergo aperte excluditur in his ius commune, & ista est veritas nunquam sic dilucidata: superior enim quarta cõclusio supra fundata hodie posset procedere & verificari in casu, quo non reperiretur de iure regio casus expressè decisus: sed esset recurrendum ad ius commune, vel quando essent diuersæ leges, & non constaret, quæ earum corrigeret aliam: tunc seruandum esset quod dixi supra in 4. *conclus.*

40 Item iuxta prædicta quæro, & est vtilissima & necessaria quæstio, si aliquis comisit aliquod graue crimen, quod est mixti fori, & præuenta est iurisdicção à iudice Ecclesiastico, & captus & punitus est delinquens pœna Ecclesiastica, an postea capi possit per iudicem secularem, & puniri pœna ordinaria iuris ciuilibis, in quo resolutiuè procedendo per hanc conclusionem: Sit 1. *concl.* quod si primò imposita est pœna quantumcunque magna in foro pœnitentia per confessorem, non tollitur aliquo modo pœna imponenda in foro iudiciali canonico, vel ciuili, gl. est not. & in *c. gaudemus, de diuortio in gl. si. prope finem.* & ibi tenent & not. & ad hoc omnes Dd. & ad hoc etiam not. Paul. de Cast. in *l. cunctos populos. C. de summa Trin. & fin. Cath. 2. col. n. 7.* & vltra eum est similis gl. in *c. 2. de schismaticis, in gl. 1. in fin.* & ibi notat Abb. Card. & Dd. gl. in *c. de his. de accus. in gl. vnica in fin.* & ibi tenet & not. Abb. 2. col. gl. in *c. fin. 25. dist. in gl.* Anton. Gomez, Tom. III.

pen. arg. text. in *c. admonere 33. q. 2.* & ibi gloss. in verbo, *pœnitentia.* gl. in *c. 2. de emp. & vend. in gl. fin.* & ibi Abb. Imol. & Dd. & ratio est, quia illa pœna tendit ad alium finem, scilicet vt satisfaciatur Deo & animæ suæ, alia verò ad punitionem corporis, & pro vindicta publica, & ista conclusio procedit etiam si pœnitentia sit publica, secundum Abb. in *d. c. de his. 2. col. in med.* per bonas rationes, de quo art. vide ibi per eum & Doct. pro qua sent. est melior text. de iure in *c. de maledictis.* & ibi not. Abb. & Dd. quæ publica pœnitentia potest imponi pro publico delicto, vt in *c. fin. 26. q. 6.* & iam vidi de facto in hac ciuitate istum casum, nam quidam viles & inconsiderati homines in die carnis priuij publicè quoddam spectaculum fecerunt, quod tendebat in offensam Domini nostri, & Catholicæ religionis, & postea publicè per easdem vias publicas ciuitatis pœnitentiam sibi impositam fecerunt, & dubitatum fuit, an poterant postea puniri in foro iudiciali, & consultum fuit, quod sic: Et postea audiui & certus fui a fide dignis personis, quod prædicti delinquentes vita functi fuerunt ignominiosè, & in vno eorum manifestè vidi, & mihi constitit, & fuit iustissimum Dei iudicium, sicut cætera eius opera, & iudicia sunt. Item etiam ex hoc infero, quod si pro blasphemia aliquis esset punitus in foro pœnitentia, dato, quod pœnitentia esset publicè imposita, non excusatur à pœna legali imposita per l. nostri regni, qua cauetur quod detinetur in carcere per 30. dies, & ita dixi & consului in *q. de factis.* Secunda *concl.* si pœna Ecclesiastica est medicinalis, vel monitoria, vt excommunicatio, tunc per eam non tollitur aliquo modo pœna secularis. text. est formalis & expressus in *l. placet. vers. si quis contrauerit. C. de SS. Eccl.* & ibi Dd. & sic intelligit & declarat Paul. de Cast. in *l. cunctos populos. C. de sum. Trin. & fin. Cath. 2. col. n. 7.* Tertia *concl.* si pœna Ecclesiastica tantum esset præparatoria ad pœnam seculare, vt quia delinquens conuictus & condænatus de aliquo enormi, vel grauissimo crimine degradatur per iudicem Ecclesiasticum, & remittitur & traditur iudici seculari, illa pœna non tollit aliam, imò tantum præparauit ad aliam, text. expressus in *auth. de sanct. Episc. §. si verò crimine. Coll. 9.* & ibi notat Ang. Iacob. de Bellouiso & ceteri Dd. text. in *c. ad abolendam. §. presentis de hereticis.* text. in *cap. excommunicamus. §. damnati eorum.* text. in *c. ad falsarium, de crimine falsi.* text. in *c. clericus 3. q. 4. text. in c. si quis sacerdotum. 11. q. 1.* text. in *c. cum non ab homine, de iudicijs vtrobiq. comm. Dd.* & cum forma degradationis ponitur in *c. nouimus, de verb. sig. & in c. degradatio de pœn. in 6.* & istam sent. & *concl.* ponit expressè Anch. in *regula, ea que, de reg. in. in 6. 19. colum. vers. postremo notandū est.* Quarta *concl.* si pœna Ecclesiastica est ordinaria, & principaliter punitiua, tunc propriè est quæstio nostra, quæ certè est valdè dubia & necessaria: in qua resolutiuè dico, quod in atrocib. & grauissimis delictis, in quibus per iudicem Ecclesiasticum non potest imponi competens pœna, si sunt mixti fori, licet reus delinquens sit punitus per iudicem Ecclesiasticum, illa pœna non tollit pœnam secularem, imò poterit postea capi & puniri pœna ordinaria seculari. Ita singulariter determinat

minat Bald. in *l. cunctos populos. C. de sum. Trin. & fid. Cath. 7. colum. vers. modo circa hoc incidit talis q. de facto*, & ibi Paulus de Castro 2. *column. num. 7.* idem Bald. post Guil. & antiquos in *l. placet. C. de sacro. Eccles. fin. col. Abb. in l. 2. §. hoc edito. ff. vi. bon. rapto.* Abb. melius quam alibi in *c. tua, de procur. 2. column.* idem Abbas in *c. de his, de accus.* & ibi notabiliter Aret. 3. *column. num. 12.* idem Abb. in *c. cum sit generale, de foro compet. 1. colum. n. 2.* Anchar. in *regula ea qua, de reg. iur. in 6. 17. colum. 9. quest.* Anania in *consil. qualiter & quando. el. 2. §. ad corrigendos. de accus. 7. colum. vers. circa predicta.* Felin. in *cap. quod olim de Iudeis.* idem Fel. in *d. c. cum sit generale. de foro compe. penul. colum. num. 27.* pro qua sententia & conclusione considero iura sequentia. Primò facit text. notabilis in *l. 2. vers. fin. autem. C. de sportulis.* vbi disponitur, quod quando ex defectu iurisdictionis non potest imponi pœna competens delicti, tunc postquam sit imposita prædicta minor pœna, recurritur ad alium iudicem, qui potest competentem & condignam pœnam imponere: & ibi not. Cyn. Bald. & alij Dd. Secundò facit text. in *l. si quid erit. ff. de offic. procons. & lega. text. in leg. tertia. §. cognoscit. ff. de offic. pref. vigi. text. in auth. de defen. cini. §. audient. Colla. 3.* quibus probatur, quòd quando delictum est atrox, & competenter non potest puniri per legatum, vel iudicem inferiorem, debet remitti delinquens ad iudicem maiorem & superiorem. Tertio facit textus in *auth. de sanct. Episcop. §. si verò crimen. Colla. 1.* vbi iudex Ecclesiasticus cognouit de delicto graui: & post degradationem remisit seculari: quia non fuit sufficienter punitus, & ad hoc illum text. not. & reputat singularem Roman. in *l. 1. §. 1. ff. de oper. noui. num. not.* etiam Bald. post antiquos in *l. placet. C. de sacro. Eccles. fin. col.* Sed certè ille text. non probat, quia ibi non fuit reus delinquens punitus per iudicem Ecclesiasticum, sed tantum degradatus, vt remitteretur iudici seculari, & sic tantum loquitur in casu, quo pœna erat præparatoria, quæ nunquam tollit aliam, velut supra dixi, & sic superior sententia & conclus. non videtur bene fundata de iure: & faciliter posset teneri contrarium. & in terminis reperio, quòd contrariam sentent. & conclus. tenet Host. in *cap. tua, de procur.* imò, quod nullo modo postea iudex secularis possit capere & punire delinquentem, & idem tenet ibi Ant. de Butr. 2. *col. num. 18.* tenet etiam Ant. de Butr. melius quam alibi, in *c. 1. de of. ord. fin. col. num. 26.* & ibi Imol. *fin. col.* Anania in *c. postulasti. de Iudeis. fin. colum. in. fin.* pro quibus aperte facit concl. superior, in qua dixi, quod quando per diuersas leges diuersæ pœnæ imponuntur, vna exacta, & imposita, non potest imponi alia: dato, quòd minor sit imposita, quam supra fundavi, ergo ita dicamus hic, & illud videtur inconuincibile fundamentum, & certè in hoc dubio & periculoso articulo studiosè cogitauì quid esset tenendum, & tandem cum deliberatione teneo primam conclus. quæ mihi videtur magis vera, & communis, pro qua facit text. expressus, & capitalis in *c. felicis. §. per hoc quoque de pœnis, libr. 6.* ibi text. post multas pœnas quas imponit offendentibus Cardinalem, dicit, quod per eas non intendit adi-

mere facultatem iudicibus secularibus, quominus possint procedere in illo delicto, & imponere pœnas legales, & principaliter per illum text. sic inductum tenet istam concl. Abb. in *d. c. tua de procur.* vbi dicit, notabis semper illum text. quia nescio alium æquè bonum in hac materia, & per illum text. tenet etiam principaliter Doctor. in locis vbi supra, verum tamen est, quod ad illum text. subtiliter posset responderi, quòd loquitur, antequam illæ pœnæ imponantur per iudicem Ecclesiasticum, & sit sensus, quod illud delictum sit mixti fori, & si capiatur prius à iudice seculari, quòd possit secundum pœnas legales punire, quia non intendit summus pontifex eas adimere per pœnas illius capituli, sed non dicit textus quod postquam fuerit punitus per iudicem Ecclesiasticum, iterum possit puniri per secularem, & secundum istam subtilem responsionem, & intellectum non facit ille textus pro superiori opinione communi, & certè istum intellectum cogitauì, & postea reperi posuisse, & ita intellexisse Aretin. in *c. de his, 2. col. in fin. de accusat.* licet resideat cum superiori opinione nostra, sed certè si rectè inspiciantur verba illius textus in dicto §. per hoc quoque, iunctis præcedentibus, aperte loquitur textus per pœnam impositam à iudice Ecclesiastico, & ista est intentio, & mens illius text. & illum text. sic etiam intelligit defendendo opin. commun. Anton. de Burgos, in *c. 2. de empt. & vendit. penult. column. prope finem,* quem vide, & tenet Philippus Decius in *l. magistratibus, de iuris. omn. iud. fin. colum. in fin.* nec placet intellectus gloss. ibi in *d. §. per hoc quoque.* quæ dicebat, quod erat speciale in illo delicto, quia imò ex eadem ratione idem est in aliis delictis grauib., & enormibus secundum prædictos Doctores, vbi supra, & ita resideo cum superiori communi opin. in hoc difficili, & quotidiano argument. idem esset à fortiori si reus delinquens esset in totum absolutus iudicio Ecclesiastico, quia iudex secularis posset postea capere, & puniri, si eum reperiat culpabilem. ita solum Anchar. in *dict. reg. ea qua, de reg. iur. in 6. 17. colum. 9. q. prim.* Si verò prius fuisset captus, & punitus per iudicem secularem, quia illa semper censetur competens, & grauior pœna ex qualitate iurisdictionis, teneo absque dubio, quòd amplius postea non possit puniri per iudicem Ecclesiasticum, argu. iurium supradictorum, & ita colligitur ex mente omnium Doctorum, quæ omnia perpetuò tene mente, quia sic alibi non reperies examinata.

Item quæro, si delictum est notorium, an indigeat accusatione, vel aliqua forma, & ordine iudiciali? pro cuius perfecta declaratione dico, quod delictum notorium est, quando quis occidit hominem, vel ei fecit iniuriam, vel commisit quodlibet aliud delictum publicè coram populo, vel maiori parte eius: ita, quòd habeat facti euentiam, & negari probabiliter non possit. textus est in *capit. manifesta. 2. quest. 1. text. in cap. de manifesta. eadem causa, & 9. text. in c. super eo. de testibus cogendis. text. in l. ea quidem. C. de accusat.* in qua lege tantum fit mentio de delicto notorio, de quo loquimur, & non in alia parte iuris Ciuilis, secundum Bald.

Bald. in *authent. qui semel. C. quomodo, & quando iudex. 3. colum. num. 13.* licet Bartol. in *leg. ab accusatione. §. nunciatores. ff. ad Tur.* dicat, quod materia delicti notorii non habetur in nostro iure Ciuili, sed tantum in iure Canonico, & tale delictum dicitur notorium attenda qualitate loci, temporis, & numeri personarum, coram quibus commissum est. argument. text. in *cap. sicut dignum, de homi.* & in *leg. aut facta. ff. de penis.* ita Specul. in *titul. de notoriis criminibus. 2. colum. num. 5.* Dubium tamen est, circa numerum personarum quantus esse debeat, ut delictum dicatur notorium, & reperio duas opiniones diuersas. Prima, quod ad minus requiratur numerus decem personarum. argument. text. in *l. prator ait. la 2. versic. turbam autem. ff. vi bonorum raptorum,* ubi habetur, quod turba dicitur inter decem, vel plures homines. probat etiam text. in *d. cap. manifesta. 2. quast. 1.* & ibi tenet gloss. colum. tenet etiam Cyn. in *l. ea quidem. Cod. de accusat. 2. ordin.* & ibi Salycet. 11. colum. numer. 84. & ante eos Petrus de Bella Pertica. Alia opinio est, quæ mihi videtur vera, & iuridica, quod cum non sit à iure numerus personarum taxatus, relinquatur iudicis arbitrio. argument. text. in *l. 1. §. 1. ff. de iure deliber.* textus in *l. continuus. §. cum ita. de verb. obl.* & istam opin. tenet Ioann. Andr. in *cap. vestra, de coha. cler. & mulie. 4. colum. prope finem.* Car. 8. colum. in prin. Abb. not. pen. colum. n. 16. Hosti. in *c. tua nos. eod. tit. 2. col.* Spec. in *tit. de not. crimine. §. si. 2. colum. num. 6. vers. quidam tamen.* Bald. in *dict. l. ea quidem. Cod. de accusat. 4. colum. num. 25.* vnde si delictum esset factum in platea publica, quæ esset capax populi vel maioris partis, non oportet dicere, nec articulare, quod fuit factum præsentibus pluribus, quia ratione loci hoc debet præsumi. ita not. determinat Ant. in *d. c. vestra. 30. colum. num. 48.* consilium tamen est, quod iudex examinet plures testes, & sic maiorem partem vicinæ ubi delictum esse commissum, ut clarè constet de notorietate. ita Salyc. ubi supra si. colum. in fin. Et magis in specie quæro, qui effectus resultent ex hoc, quod aliquod delictum sit notorium, vel non? & resolutiuè dico, quod primus effectus est, quod non requiritur accusator, sed iudex potest ex officio procedere per viam inquisitionis, etiam in casibus, in quibus aliàs iudex non posset inquirere, & si interueniat accusator, non requiritur libellus, litis contestatio, iuramentum de calumnia, neque alia sollemnitas accusationis. Imò, quod magis est, nec requiritur probatio delicti. ita expressè probant prædicta iura per me superius allegata, & maxime probat ille textus in *cap. tua nos. de coha. cler. & mulier.* Cuius verba sunt: Nos igitur consultationi tuæ taliter respondemus, quod si crimen eorum ita publicum est, ut meritò debeat appellari notorium, in eo casu nec testes nec accusator opus sunt. text. in *c. ad nostram. el. 2. de iureiur.* ibi, *manifesta accusatione non indigent, nec in eis ordo iudiciarius obseruandus.* Secundus effectus est, quia in delicto notorio potest procedi contra reum absentem contumacem, legitime citatum, licet secus sit in aliis delictis. argum. prædictorum iurium: & in terminis ita tenet Innoc. in *d. c. tua nos. de coha. cler. & mu-*

Anton. Gomez, Tom. III.

lie. pen. col. num. 10. & Ancha. in c. vestra. cod. tit. 5. col. n. 2.

Citatio tamen bene requiritur in hoc delicto notorio, & reus delinquens audiri debet, ne defensio ei subtrahatur. argu. text. in *c. Deus omnipotens. 2. quast. 1.* textus in *cap. si peccauerit, ca. cau. & q. text. in capitulo, nos in quemque, ead. cau. & qua. text. in leg. 2. C. de custo. 1. co. text. in c. qualiter, & quando el. 2. §. debet, de accu. text. in c. cum inter. de excopr. text. in *cap. 1. de cau. po. & pro. text. in leg. prolatam. C. de sent. & inter. omn. iud. text. in l. si. C. de legibus.* text. in *leg. pactum inter heredem. ff. de pact.* & in expresso ita tenet gloss. ord. in *c. ad nostram. el. 1. de iureiur.* & ibi Innoc. Cardin. in *cap. tua nos, de coha. cler. & mu.* & ibi Hosti. & alij Doctor. Ioan. And. in *c. vestra, eod. tit. 4. colum. Car. 9. colum. num. 9. Ant. 24. col. n. 19.* & Specu. in *titul. de notorio crimine. 3. colum. num. 12.* Bald. qui bene loquitur in *l. cum fratrem. C. de his qui. ut indign.* Salyc. ubi dicit, hanc esse comm. opin. in *l. ea quidem. C. de accu. 12. col. num. 86.* Quod tamen limita, & intellige præterquam si scandalum, & præiudicium fieret reipublicæ ratione moræ, quia tunc etiam sine citatione, vel aliquo termino defensionis, posset iudex condemnare, & punire, & in terminis ita tenet Innoc. in *d. c. tua nos, de coha. cler. & mul. 2. colum. num. 5.* & ibi Hostien. 2. colum. Ioann. And. in *d. c. vestra, eod. tit. 5. colum.* & ibi Ancha. 4. colum. num. 22. requiritur etiam probatio delicti notorii, licet non formaliter, & sollemniter forma, & ordine iudiciario seruato, & termino probatorio per sententiam interlocutoriam assignato, sed simpliciter, & sine aliqua iuris sollemnitate probationem recipiendo, quæ quidem probatio, & liquidatio facti, & delicti notorii sit huiusmodi, quod saltem duo testes depo-
nant de veritate, & essentia ipsius delicti, & eius notorietate, dicendo vidisse delictum fieri, & publicè esse factum coram multitudine personarum, vel tali loco, & tempore per quod sequitur, & resulter esse notorium, ita probatur, & colligitur ex mente prædictorum iurium. & confirmatur ratione, quia quando lex vel dispositio se fundat in aliqua qualitate, ante omnia oportet de ea constare, ut in *l. eius, qui in prouincia, vers. quoniam. ff. si cert. pet. & in leg. si seruum. §. fin. ff. de action. empt.* & in *leg. Pomponius. §. fin. ff. de acquirenda possess.* & in *leg. etiam. §. si quis absentis. ff. de pet. hered.* & in *leg. si quis legatum. ff. ad legem Cornel. de Fal. text. in l. non ignorat. C. qui accus. non poss.* & in *l. in illa stipulatione si calendis. ff. de verborum obl.* & in *leg. hoc iure, eodem titul.* Sed quando delictum est notorium, & iudex se fundat in illa qualitate notorietatis, sequitur, quod ante omnia oportet de ea constare, & in expresso in materia nostra licet nemo sic declaret, ita tenet Innoc. in *d. c. tua nos, de coha. cler. & mulier. 1. colum.* & ibi Hostien. 1. colum. & sequuntur alij Doctor. tenet etiam Ioan. And. in *d. c. vestra, eod. titul. 4. colum.* & ibi Car. 11. colum. Anchar. antepen. col. Specu. in *tit. de notorio crimine. §. si. pen. colum. numer. 17. versicu. testes.* Ioan. And. & cæteri Doctor. in *c. Romana. §. si autem, de appell. in 6.* Salyc. notabiliter in *l. ea quidem. vers. quia propter. C. de accus. 14. colum. n. 92. 6. quast. prin. & 9. quast. vers. concludo igitur.* & ibi Iacob. But. in *fi. Gandinus in**

Pp 2 tracta:

tracta. malef. 13. fol. in qu. quomodo de crimine cognoscatur. 3. colum. Bonifacius in tract. malef. in tit. de notoriis criminibus, in fi. & ita debent intelligi omnia iura superius adducta, quæ genericè dicunt, quod nulla solennitas, nec ordo iudiciarius, nec probatio requiritur in delicto notorio. Similiter etiam requiritur sententia condemnatoria in delicto notorio. ita probat text. in cap. porro de diuortis. & ibi tenent, sed non requiritur ferri in scriptis, nec cum alia iuris solennitate. argum. tex. in authent. ut iudices sine quoquo suffragio. §. necessitatem. Colla. 2. & causam, & non ex scripto examinante, & ibi gloss. ord. in cap. si de sent. & re ind. lib. 6. in verbo, illustrium. ubi enumerat plures casus, in quibus valet sententia, licet non feratur in scriptis, & tandem dicit, quod quando iudex procedit sine ordine, & figura iudicij, non requiritur, quod feratur in scriptis, & ibi sequuntur infra Doct. & in terminis ita tenet Ioan. And. in cap. ex parte. el. 1. de verbor. significat. 2. col. & necessariò sic debet intelligi Innoc. ibi, qui dicit, quod in delicto notorio non est necessaria sententia, quia debet intelligi, cum iuris solennitate: bene tamen requiritur, quod feratur sententia diffinitiva, ut dicunt Doctores. ubi supra, & voluit etiam idem Innocen. in cap. ad nostram. el. 3. de iureiur. in fin. Abb. in cap. vestra. de coha. cler. & mulier. fin. col. n. 18. idem Abbas in cap. fin. de confessis. 7. colum. num. 28. gloss. ord. in cap. evidentiâ. de accusa.

Item adde, quod in crimine notorio iudex non potest recusari. textus est not. in cap. proposuit, de appell. per quem ita tenet ibi gloss. ord. finalis, Innoc. Ioann. And. Spec. in tit. de noto. crimine. §. fin. 4. column. num. 12. vers. nam quedam.

Quod intellige, quando pro tali delicto notorio esset pœna determinata à iure, quia tunc non potest iudex grauare partem: secus verò aliàs, quando non esset determinata, sed esset arbitraria, quia tunc posset recusari, quia potest grauare partem. ita singulariter determinat Archi. in cap. quia suspecti. 3. quæstio. 6. final. colum. tenet etiam Anton. de But. in dict. c. proposuit. Abbas ibi qui reputat esse notabile 2. colum. num. 5. Imol. in fin. Philip. Fran. 2. colum. num. 4. Host. & Ioan. And. in cap. speciali. eod. tit. ex quo datur not. declaratio ad l. 1. tit. de las recusis. libr. 3. ordin.

Postremò etiam dico, quod condemnatus in delicto notorio non potest appellare, imò non obstante appellatione potest iudex sententiam executioni mandare. ita probat textus not. in cap. cum sit Romana. §. fin. de appel. ibi, nisi forte manifestus raptor, vel fornicator existat. & per eum ita tenet ibi gloss. ord. & text. in cap. peruenit. eo. tit. text. in cap. consuluit. el. 1. eod. tit. & per illa iura istam conclus. tenet gloss. in d. cap. manifesta, in gl. 1. in medio. & ibi Archi. & Doct. gloss. in cap. vestra. de cohab. cler. & mulie. in gloss. magna in medio. & ibi Ioann. Andr. Card. antep. colum. 30. quæst. Inn. in di. c. tua nos, eod. tit. 2. colum. & ibi Host. Specul. in tit. de noto. crimin. §. fin. penultim. colum. vers. cum talis, num. 15.

Quod tamen intellige, quando in sententia apparet, quod iudex condemnauit reum, vt

de crimine notorio: secus tamen est, si simpliciter condemnauit, vt quemlibet criminofum: nam tunc poterit reus condemnatus appellare, & iudex tenetur appellationi deferre. argum. textus in cap. Romana. §. si autem. de appell. lib. 6. per quem ita tenet Salycetus in d. l. ea quidem. vers. prater. si. col. in fin. vnum tamen est, quod si condemnatus appellauit, modò iudex expressè denegauerit appellationem, modò taceat, potest iudex appellationis inhibere iudicem à quo, vt sententiam non exequatur, licet ante inhibitionem bene posset iudex eam exequi, cum sit casus, in quo licitè possit appellationem denegare. iste est casus not. in iute in cap. Romana. §. si autem post sententiam. de appellat. lib. 6. & ibi gloss. ordin. finalis. Ioann. Angel. & Doctores. facit etiam textus in capit. non solum. eodem tit. quod est bene notandum in practica, sed dubium est mihi not. si in isto casu, vel simili, quo non sit licita appellatio, pars appellauit, & iudex à quo, detulit appellationi, & eam admisit, si possit talem confessionem reuocare, & sententiam executioni mandare, de cuius veritate vide omnia infra.

Item adde, quod idem est in delicto notorio & facto commisso in præsentia iudicis sedentis pro tribunali, quia illud dicitur merè notorium, cum ibi concurrat præsentia iudicis, & aliorum: vnde tunc poterit iudex procedere sine aliqua solennitate iuris, vt in superiori notorio diximus. ita probant iura superius allegata, & ibi Doctor. imò quod magis est, hoc casu non requiritur aliqua probatio, vel depositio testium, processus, neque alia solennitas, sed statim potest iudex delinquentem punire. ita singulariter determinat gloss. ordin. in cap. Deus omnipotens. §. quando autem. 2. q. 1. in gloss. 1. cum qua transeunt, & in expresso istam concl. tenet Specul. in tit. de noto crimi. §. fin. 4. colum. vers. nam quedam. num. 12. tenet etiam not. Anton. de But. in dict. ca. vestra. de coha. cle. & muli. pen. colum. in finalibus verb. Hostien. in cap. tua nos. eod. tit. 2. colum. post medium. vers. sunt & qui dicunt. Salycetus not. in dict. leg. ea quidem. Cod. de accusa. vers. quia propter 13. col. si. num. 19. vers. tertium dubium est. Confirmatur etiam, quia aspectus iudicis inducit sibi euidentem probationem, quoad decisionem causæ, text. est in leg. 2. in fin. ff. de feriis. text. in leg. si irruptione. §. ad officium. ff. finium regundo. text. in l. minor 25. ann. adito præside. ff. de mi. quod dupliciter potest exemplificari: Primo modo, quando quis commisit delictum in præsentia iudicis, occidendo, vel offendendo aliquem. Secundò, quando in aliqua causa ciuili, vel criminali quis delinquit coram iudice, vt si testis falsum testimonium dicat, vel pars falsos testes, vel probationes producat, vel notarius aliquid falsum subscribat, vel aduocatus, vel procurator aliquem dolum committant, quia statim iudex eum punire poterit sine aliqua solennitate, processu, vel probatione, etiamsi non fuerit suæ iurisdictionis. textus est not. in leg. nullum. Cod. de testi. & ita disponit l. fin. tit. 16. 3. part. & ita potest intelligi l. 8. tit. 20. 4. fol. 100. tutius tamen erit etiam in his casibus, quod iudex recipiat probationes super tali delicto, ne aliquid sibi possit imputari &

& quia forte reus fecit ad suam defensionem, maxime cum talis probatio breui tempore poterit fieri, unde ita consulo, quod fiat. & ita videtur velle & consulere Io. An. in addi. ad Spec. in tit. de noto. crimi. §. si. n. 12. & gl. in d. l. fori. in gl. pen.

49 Item principaliter quaero, an iudex in delictis possit ex officio procedere per viam inquisitionis? In quo artic. resolutiue dico, quod regulariter non potest iudex ex officio procedere, vel inquirere super aliquo delicto, nisi mediante legitimo accusa. text. est in l. rescript. §. si quis accusatorem. ff. de muner. & honor. cuius verba sunt: Si quis accusatorem non habet, ab honoribus prohiberi non debet, quemadmodum non debet is, cuius accusator destiterit. & ibi not. Bart. Alb. & alij Doct. antiqui. textus in leg. si. ff. de in ius voc. & ibi not. Alb. & text. in cap. 1. de accus. & ibi etiam Doct. Confirmatur auctoritate Domini Saluatoris nostri dicentis: Mulier, ubi sunt qui te accusant? quod tamen intellige, quando iudex velit particulariter inquirere contra aliquam certam & determinatam personam: secus vero si velit generaliter inquirere de delictis, vel de aliquo delicto in genere, & in hac generali inquisitione reperiat aliquem culpabilem, nam tunc potest ad inquisitionem particularem & specialem descendere, & probato delicto reum condemnare & punire. textus est capitalis & expressus, qui sic debet intelligi in leg. congruit. ff. de officio praesidis. & ibi tenet & not. Bartol. Alber. Bald. & text. in l. 4. §. 1. ff. ad legem Iul. pec. tenet etiam & declarat Bartol. in leg. 2. §. si publico. ff. de adult. 3. col. n. 5. & 9. Bald. in l. ea quidem. C. de accus. 7. column. & ibi Angel. 3. column. & alij Doct. Anch. in cap. qualiter & quando. el. 2. de accus. 7. column. n. 38. Augustinus in add. An. de malef. in parte, hac est quedam inquisitio. 2. fol. 4. column. vers. item quando iudex. Secundò etiam procedit inquisitio particularis contra certam & determinatam personam, quando praecessit denunciatio officialis publica ad hoc deputati. text. est in l. ea quidem. C. de acc. & ibi not. gl. ord. Cyn. Bald. text. in l. diuus Adria. ff. de custo. reo. & ibi Bal. Alb. & per ista iura tenet Bar. in l. 2. §. si publico. ff. de adult. 3. col. n. 7. & adde, quòd quilibet iudex vel ciuitas, quæ habeat merum imperium, potest creare tales officiales publicos, qui denunciant maleficia. ita probat text. in l. 1. §. si. ff. de offic. praefect. vrbis. & ibi notat Bart. & Dd. antiqui. text. in l. ea quidem. C. de accus. text. in l. ab accusatione, vers. nunciatores. ff. ad Turpi. text. in l. 2. C. de decn. lib. 10. & per ista iura tenet Bart. in l. diuus Adrianus. ff. de cust. reo. & ibi alij Doct. Ex quo subinfertur, quòd iudex vel ciuitas poterit in territorio suæ iurisdictionis creare, & constituere certum, & determinatum fiscalem, & accusatorem publicum, qui accuset, & prosequatur in iudicio maleficia, quando non est pars legitima, quæ accuset, & eodem modo poterit iudex illum constituere in certa causa, & delicto particulari, si non sit constitutus generalis, & in terminis probat textus in leg. 2. C. de delat. libr. 10. & ibi not. Bart. Platea, & alij Dd.

Tertiò procedit inquisitio particularis, quando delictum est notorium, vt si quis occidit hominem vel aliud delictum fecit publicè coram

Anton. Gomez, Tom. III.

populo, vel maiori parte eius, vel in praesentia iudicis sedentis pro tribunali, taliter, quòd habeat facti euentiam. text. est in l. ea quidem, vers. verum. C. de accus. text. in c. de manifesta. 2. q. 1. text. in c. de manifesta. ea. causa, & quest. text. in cap. qua Lotharius. §. in manifestis. ea. cau. & q. text. in c. Deus omnipotens. §. quando autem. ea. causa, & quest. text. in c. tua nos, de coha. cleri. & mulie. textus in cap. vestra, eodem titul. & vtrouique.

Quartò procedit inquisitio, quando in aliqua causa ciuili, vel criminali quis delinquat coram iudice, vt si testis falsum testimonium dicat, vel pars falsos testes producat, vel tabellio falsitatem committat, vel aduocatus, vel procurator dolum, vel fraudem perpetret, quia tunc iudex potest ex officio sine accusatore contra eum inquirere, & punire. text. est in leg. nullum. C. de testibus. text. in l. penult. Cod. de probat. text. in l. penult. C. qui accus. non pos. text. in l. 1. C. de calum. & vtrouique commun. Doct. & ita tenet Bart. in dict. l. 2. §. si publico. ff. de adult. 4. column. num. 10. vers. quarta regula est. & ibi comm. Doct.

Quintò procedit inquisitio in delicto enormi, & grauissimo, puta heresis, maiestatis, falsæ monetæ, contra naturam, vel simili text. est in l. manichæos. C. de heret. textus in l. apostatarum. C. de apostatis. textus in l. nemo. la. 2. C. de Iudais. textus in l. 1. Cod. de falsa moneta. & vtrouique Doct. tenet etiam Bart. in d. l. 2. §. si publico. ff. de adulter. 4. column. num. 11. vers. quinta regula est. Spec. in titul. de inquisitione. §. quando autem. 1. column. vers. duodecim. Bald. in leg. ea quidem. Cod. de accusat. 7. column. in fine. & ibi alij Doctores.

Sextò procedit inquisitio, quando delictum committitur in Ecclesia contra Ecclesiasticas personas. textus est in l. si quis in hoc genus. Cod. de Episc. & cler. & ibi notat Cyn. Petrus, Iac. Bart. Alber. & text. in cap. in primis. §. si quis. 2. q. 1. text. in l. 4. §. 1. ff. ad l. Iul. pec. & tenet Spec. in titul. de inquisitione. §. quando autem. 1. column. vers. 4. si quis. Bart. in d. l. 2. §. si publico. ff. de adult. 4. col. num. 11.

Septimò procedit inquisitio in delicto occulto proditoriè commisso. ita probat textus in leg. 1. ad Sylla. & in §. occisorum. eiusdem leg. & tenet Spec. in titul. de inquisitione. §. quando autem.

Octauò procedit inquisitio, quando delictum iam peruenit in notitiam iudicis per accusationem de eo formatam, & accusator destitit, vel mortuus est, quia tunc iudex potest inquirere, & ex officio procedere, & punire, textus est in l. 2. C. de abo. & ibi gloss. ordin. & text. in l. pen. ff. de pu. iu. & ibi Bart. tenet etiam Specu. in tit. de inquisitione. §. 1. vers. secundo si accusator.

Nondò, & finaliter dico, & licet nulla praecedente fama, vel indiciis non possit iudex ex officio procedere, vel inquirere aliquam certam, & particularem personam, vt in iuribus primis supra allegatis, quibus probatur, quòd in delictis iudex non potest sine accusatore procedere, & ne quis sine causa de aliquo delicto diffametur, & vt sumptus, & expensæ litis euentur, praecedente tamen fama, vel indiciis,

& præsumptionibus delicti, bene potest iudex in quolibet delicto procedere ex officio per viam inquisitionis contra quamlibet personam particularem per sequentia.

Primò, quia regulariter de quolibet delicto est permilla accusatio, ergo & inquisitio, cum eius loco succedat, & subrogetur. argum. text. in *l. pen. ff. de pu. in. text.* in *l. 2. C. de abolit. text.* in *l. diuus. la 2. ff. de custod. reor.* quem ad hoc dicit ibi Alber. alibi non reperiri. text. in *l. 1. C. de custo. reo. text.* in *cap. qualiter, & quando. el. 2. versic. ad corrigendos. de accus. text.* in *c. eli.* licet de simonia, & ibi Doctores.

Secundò quia in quolibet delicto habeat locum generalis inquisitio, vt in *l. congruit. ff. de offic. pras.* cum simili. Sed illa non fit nisi ad effectum descendendi ad particularem inquisitionem, ergo bene sequitur, quod indistinctè habet locum particularis inquisitio præcedente fama vel indiciis.

Tertidò & similiter facit text. not. & expressus in *authent. de collatoribus. §. iubemus. & fin. coll. 9.* vbi genericè disponitur, quod iudex possit inquirere & punire de quolibet delicto, & in expresse istam sententiam & conclus. tenet Salycet. in *l. ea quidem. C. de accus. 3. col. num. 46.* & ante eum ibi Faber in *breniaria. 4. col.* & dicit ibi Alber. quod ita de consuetudine seruatur, & certè in nostro regno ita practicatur. tenet etiam Faber in *§. 1. Instit. de pub. iud. 2. column. versicul. satis potest di. Ioan. And. in cap. felicis. de poenis. lib. 6. in nouella 3. colum.* vbi dicit, & hodie est generale in omni delicto, vt iudex possit inquirere & punire, tenet etiam Gandinus in *tract. malefic. fol. 6. §. colum. in quest. illa.* quomodo de maleficiis cognoscatur, vbi etiam dicit, quod ita obseruant iudices de consuetudine, quod sequor & extendo, vt procedat & habeat locum nedum in delictis publicis, sed etiam in priuatis, vt est de mente prædictorum iurium, & Doctorum in locis vbi supra: adde tamen, quod si non præcedente fama, vel indiciis iudex procedat inquirere ex officio contra aliquem, saltem tenebitur prædictus iudex ad expensas, quæ possunt ab eo peti tempore syndicatus. ita notabiliter Salyc. in *dist. leg. ea quidem. Cod. de accusat. 8. column. num. 66.*

50 Item quæro, an in inquisitione, quando iudex procedit ex officio, requiratur solennitas requisita in accusatione, scil. annus, mensis, locus, & aliæ solennitates, quæ ponuntur in *leg. libellorum. ff. de accusat.* & breuiter dico, quod sic, quia cum inquisitio succedat loco accusationis, vt in *l. pennit. ff. de pub. in.* & in *l. congruit. ff. de offic. prasid.* & in *l. diuus. la 2. ff. de custod. reo.* sequitur, quod eadem solennitas debet in ea interuenire, & in expresse ita tenet Iaco. Bur. in *§. 1. Inst. de act. Bartol. in l. 2. §. si publico. ff. de adult. 4. colum. num. 12.* Bald. in *l. ea quidem. C. de accusat. antepen. colum. num. 58.* & ibi Salyc. *5. colum. num. 55.* inscriptio tamen ad pœnam rationis non requiritur, quia propter officium cessat omnis dolosa suspicio, vt in *l. 1. versic. fin. ff. de offic. prasid. prator.* & in *l. fin. C. ad leg. lul. repe.* ita probat text. in *d. l. ea quidem. C. de accus.* & ibi gloss. ord. & tenet Bart. in *d. l. 2. §. si publico. ff. de adult. 4. colum. num. 12.* Sed certè

quoad me verior videtur opin. quod nulla requiratur solennitas. per text. cui non potest responderi in *d. l. ea quidem. C. de accusa.* Cuius verba sunt: Ea quidem, quæ per officium præsidibus denunciantur, & circa solennia accusationum posse perpendi incognitum non est. Confirmatur prædicta ratione, quia procedit iudex ex necessitate officij, & adde pro perfecta declaratione huius articuli, quod proposita inquisitione ex officio iudicis, si resultauerit probatio saltem summaria, vel iudicium, statim incarcerabitur reus, & iudex recipiet ab eo iuramentum, iuxta *l. 4. tit. 29. 7. part.* & dabitur ei copia inquisitionis, & per interlocutoriam assignabit ei iudex terminum probationis suo arbitrio, infra quem produceret etiam iudex testes receptos in summaria informatione, vt citata parte ratificent dicta sua, & etiam poterit alios de nouo producere, & termino probatorio transacto fiet publicatio, & dabitur reo delinquenti copia probationum, & depositionum testium, vt possit dicere, & allegare quod velit contra personas eorum, vel quamlibet etiam iustam defensionem in ipsa causa, & negotio principali, & concludetur in causa, & postea iudex pronuntiabit sententiam diffinitiuam, absolueno si nulla reperiatur concludens probatio, vel condemnando, si plenè sit probatum, vel pronuntiabit reum esse torquendum, si reperiatur semiplenè probatum, vel aliqua indicia sufficientia, sicut quando iudex procederet per viam accusationis, & in effectu istam practicam, & doctrinam probat text. in *cap. qualiter, & quando. el. 2. versic. debet. de accus.* & ibi Doct. tenet etiam Spec. in *tit. de inquisitione. §. viso igitur. 3. colum. versic. si autem.* quod certè reputo valdè notabile, & vtilissimum in practica.

Item quæro, si eo casu, quo iudex procedit ex officio per viam inquisitionis reperiatur plenè probatum delictum, possit & teneatur iudex imponere pœnam ordinariam delicti? & breuiter teneo, & concludo, quod sic. ita probat text. formalis & expressus in *l. 2. versicul. 1. C. de abolit.* Cuius verba sunt: Sed aduersus nocentem reum inquisitione facta, pœna competens ingeratur. & ibi notat & com. Cyn. Alb. Sal. & probat etiam text. in *l. 4. in fi. C. de sepul. viol.* ibi, *vel ad officium nunciauerit.* quæ pœna prisce seueritati accedit, & ibi etiam Dd. text. in *l. 4. versic. mandatis. ff. ad leg. Iul. peculatus.* ibi, *& prout quisque deliquerit animaduertent.* & illum ad hoc notat Bald. in *d. l. ea quidem. Cod. de accusat. antepen. colum. num. 57.* Secus tamen est de iure canonico, quia delinquens mitius punitur, quando proceditur per viam inquisitionis. textus est bene notandus in *c. inquisitionis, in fin. de accusat.* & ibi notat Abb. *1. col. & 1. notabili.* Felin. *2. col. 3. notabili.* Abbas in *cap. qualiter & quando. el. 2. eod. tit. 4. colum. num. 20.* Anchar. *ibi. 2. col.* Anania *2. col.* Fel. *1. colum. 2. nota.* Quod tamen limita, & intellige, nisi delictum probetur per confessionem partis, vel nisi delictum sit notorium, quia tunc etiam de iure canonico imponitur pœna ordinaria. ita Inno. in *d. c. qualiter & quando. el. 2. de accusa.* quod sequitur & reputat ibi singulare Abb. *4. col.* quem omnino vide.

Item

52 Item quarto, an ciuitas vel vniuersitas possit delinquere & puniri? & videtur, quod non. Primum, quia ciuitas vel vniuersitas est nomen iuris, & non habet animum, nec intellectum, sed est vnum corpus & quaedam persona representata per rectores & gubernatores. text. est in l. 1. §. quibus ff. quod cuiusque vniuers. no. text. in l. 2. eod. titul. text. in l. sicut. §. fin. eod. tit. textus in l. an ususfructus ff. de fideiussor. ibi, quia hereditas defuncti vice fungitur, sicut municipium, & curia & societas, & ibi notat Alberic. textus in l. si quis in suo. §. si. Cod. de inoff. testam. textus in c. nouit. in princ. de his. qua sunt à pralat. sine consen. capi. sed carens animo, & intellectu non potest delinquere nec puniri, vt in l. 1. §. 1. ff. si qua. paupe. se. dica. ibi, nec enim dici potest animal iniuriam fecisse, quod sensu careat. text. in l. infans. ff. ad l. Corn. de sica. text. in l. penult. §. fin. ff. ad l. Pom. de par. text. in l. 1. in. si. C. de sal. mone. text. in l. diuus Marcus. ff. de offi. prasi. tex. in l. 5. §. igitur ff. ad l. Aquil. confirmatur, quia in delictis requiritur dolus, voluntas, & consensus delinquentis, vt in l. in Cornelia. ff. ad leg. Cor. de sica. & in l. ff. de furtis, cum simi. & talis dolus, vel consensus non potest cadere in ipsa ciuitate, vel vniuersitate, cum sit persona ficta vel presentata. text. in l. 1. ff. de liber. vniuersitatum, ibi, mouet enim, quod consentire non possunt. textus in l. 2. §. deinde. el. 2. de origine iuris. text. in l. §. fin. ff. de acquir. poss. Secundò pro ista sentent. & conc. facit tex. in l. sed si ex dolo. §. 1. ff. de dolo. vbi dicit textus quod contra ciuitatem, vel vniuersitatem non datur actio de dolo, quia dolum, vel delictum non potest committere, cuius verba sunt: Sed an in municipes de dolo detur actio, dubitatur, & puto ex suo quidem dolo actionem non posse dari: quod enim municipes dolo facere possunt, & ibi not. gloss. ord. & Bartol. Sed in hoc articulo dico, quod ciuitas, vel vniuersitas non potest delinquere verè, & propriè, quia delictum requirit veram, & propriam personam, sed bene potest delinquere saltem impropriè, & fictè per rectores, & gubernatores eius, & poterit ex tali delicto puniri, & in expresso istam sent. comprobatur text. singula. in l. metum. la. 3. §. animaduertendum ff. quod met. causa, vbi dicit, quod ciuitas, vel vniuersitas potest inferre alteri metum, & violentiam, & teneatur ex illo delicto, cuius verba sunt: Et ideò sine singularis, siue persona ea, quæ metum intulit, vel populus, vel curia, vel collegium, vel corpus, huic edicto locus erit. & ibi no. & commendat Odofred. Alber. Baldus, & Angelus. Secundò facit text. in l. aliud. §. refertur. ff. de reg. iur. & ibi tenet gloss. ord. Bartol. & Doct. Tertio generaliter facit, quia indifferenter & indistinctè factum ab ipso consilio & rectoribus ciuitatis, vel à maiori parte, censetur factum à tota ciuitate, vt in leg. quod maior ff. ad municipales, & in leg. nulli. ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine, & probant iura superius allegata, & in terminis ita dicit gloss. ordin. in rubr. Codic. qua sit longa consue. quam dicit vnicam Angel. in proposito, in d. §. animaduertendum, sed certe expressè probant iura per me superius allegata. Quarto facit text. not. in cap. 1. §. si quis verò ausu temerario, & in §. iniuria, de pace tenenda, & iuramento firmanda. vbi dicit, quod ciuitas, vel

oppidum potest delinquere rumpendo pacem, & punitur tam ciuilitè, quàm criminaliter. Quintò facit text. in auth. cassa, & irrit. Cod. de sacros. Eccles. text. in auth. nulla communitas. Cod. de Episc. & cler. vbi ciuitas, vel vniuersitas aliquid statuens contra libertatem Eccl. vel Ecclesiasticarum personarum debet puniri. Quod tamen intellige quando deliberato proposito, & communicato consilio ciuitas vel vniuersitas fecerit, vel iussit fieri, quia tunc videtur fecisse & deliquisse tanquam vniuersitas: secus verò aliàs, quia tunc non videtur facere, vel delinquere vniuersitas, sed singulares personæ, vnde si homines alicuius ciuitatis, vel oppidi, vel minor pars eius ex improviso, & non deliberato proposito irruerunt & occiderunt aliquem, vel aliud delictum commiserunt, non dicitur vniuersitas deliquisse, sed singulares, & particulares personæ, ita probatur text. sing. in l. semper. §. in sepulchro. ff. quod vi aut clam, quem ibi dicit singul. & non alibi Bartol. & Angel. de Peru. illum etiam text. reputat singularem & vnicum Paul. de Castr. in l. si quis id quod ff. de iurisdict. omn. iud. fin. colum. n. 14. facit etiam bonus text. & ibi Doctor. in l. 2. Codic. de pradiis decurionum. libr. 10. Et ita voluit gloss. ordin. in d. l. sed & si. §. 1. ff. de dolo. gloss. in l. sicut. §. 1. ff. quod cuiusque vniuers. no. & ibi notabiliter Paul. de Castr. gloss. Bart. & Doctor. in l. aliud. §. refertur. ff. de reg. iur. & in effectu istam doctrinam, & resolutionem ponit magistraliter Bart. in l. aut facta. §. fin. ff. de pœnis. 1. colum. num. 2. Odofred. Alber. Bald. Ang. & alij Doctor. in l. metum. l. 3. §. animaduertendum. ff. quod metus causa, Specul. in titul. de accusa. in fin. versic. quid si vniuersitas, Angel. de Peru. in l. 2. Cod. qui accus. non poss. Gandinus in tract. male. in tit. de homicidiariis. versicul. item pone. fol. 35. Inn. in c. grauem. de sent. excom. Card. qui bene loquitur in cap. dilectus. el. 2. de simonia. 2. colum. numer. 6. & ibi Abbas, Panor. 3. colum. numer. 20. Anch. 2. colum. num. 9. Ioann. de Ana. 4. col. & ibi alij Doctor. Card. Im. in cle. 1. de pœnis, Old. in cons. suis, cons. 65. si. col. Ang. de Peru. consi. 246. Iaf. vbi valde commendat in l. ciuitas. ff. si cert. pet. 1. col.

Dubium tamen est qualiter ciuitas, vel vniuersitas puniatur? & breuiter, & resolutiuè dico, quod in delictis, in quibus tantum venit imponenda pœna pecuniaria, illa bene cadit in ciuitatem, vel vniuersitatem, & fiet solutio de bonis eius, & si non habeat bona sufficientia, cogetur imponere collectam, vt in l. 1. §. fina. ff. quod cuiusque vniuersitatis nomine, ibi tenet gloss. ord. tenet etiam, & declarat Bart. in l. 4. §. actor, ff. de re iud. & ibi comm. Moderni. in delictis verò, in quibus venit imponenda pœna corporalis, videtur, quod non possit puniri, cum ciuitas, vel vniuersitas sit persona ficta, & representata intellectualis, & insensibilis vt supra dixi, & fundauit: ergo nullo modo sit capax pœnæ sensitivæ, nec potest dici, quod puniantur omnes personæ, & ciues prædictæ ciuitatis, vel vniuersitatis, quia secundum hoc punirentur infantes, minores, mulieres, & maiores inculpabiles, quod esset iniquum. Sed resolutiuè dico, quod si delictum est grauissimum, & enorme propter quod vnus potest puniri pro alio, vt filius pro patre, vt in crimi-

ne læsæ maiestatis diuinæ vel humanæ, in *ca. statutum. de hereticis, in 6. & in cap. felicis, de pœn. eodem lib. & in l. quisquis. §. filij, Cod. ad leg. Jul. maiestatis*, tunc isto casu bene potest ciuitas, vel vniuersitas criminaliter, & capitaliter puniri, ipsam diruendo, & aratro subuertendo, sicut contigit in Carthagine, quæ passa est aratrum, quia illa reputatur pœna mortis ciuilib. Singulares tamen personæ non debent puniri, quia non deliquerunt, ita probat textus capitalis, & expressus in *l. vsusfructus ciuitatis. ff. quib. mod. vsusfructus amittatur*. Cuius verba sunt: Si vsusfructus ciuitati legetur, & aratrum in ea inducatur, ciuitas esse definit, vt passa est Carthago, ideoque quasi morte definit habere vsusfructum, & ibi notat & commendat Bart. & Alber. & licet tunc non culpabiles careant ciuitate, non est inconueniens, cum sit tale delictum, in quo vnus potest puniri pro alio, in priuatione bonorum, habitationis, & famæ. Si verò non sit tale delictum grauissimum, & enorme, sed delictum simplex, & commune, vt homicidium, violentia, vel quodlibet aliud simile delictum, tunc quia pœna mortis, vel alia pœna corporalis, quæ ex tali delicto veniret imponenda, non potest cadere in ciuitatem, vel vniuersitatem, qui non est persona vera propria, & animata, tunc illa pœna mortis, vel corporalis alterabitur, & commutabitur in aliam arbitrariam, quia in iure nostro ex causa bene potest iudex pœnam alterare, & in aliam commutare, vt in *l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui no. infam. & in l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusat.* & ad hoc reputat mirabilem ibi Bartol. & commun. ceteri Doct. notat etiam Angel. *de malef. in parte*, quas si non soluerit infra decem dies, amputeretur sibi manus dextera, & isto casu non diruetur, nec subuertetur aratro, ne puniantur innocentes, cum delictum non sit tale, propter quod alteri inferatur pœna, & in expresso ita tenet, & declarat Bart. in *d. l. aut facta. §. fin. §. de pœnis*, in locis per me supra allegatis.

54 Iuxta quod tamen se offert pulchrum, & necessarium dubium, si in prædictis casibus, modo delictum sit grauissimum, & enorme, modo simplex, & commune, si vltra hoc, quod ipsa ciuitas, vel vniuersitas puniatur modis prædictis, si debeant etiam puniri ipsæ singulares, & particulares personæ, quæ vere, & realiter illud delictum commiserunt? & videtur, quod non, quia pro eodem delicto non debet quis duplici pœna puniri, vt in *l. senatus, cum materia. ff. de accusat.* Sed teneo contrarium, imò quod ipsa ciuitas, & vniuersitas punitur tanquam mandans, & singulares, & particulares personæ, tanquam mandatariæ, nec vnus pœna releuat alios, text. in *l. non ideo minus. Cod. de accusat. & in l. non solum. §. si mandato. ff. de iniur. & in l. i. §. incidit. ff. ad Turp. & in l. hæc verba. ff. de adult.* & in expresso isto fundamento, & ratione istam sententiam & conclus. tenet Paulus de Castro in *l. sicut. §. penult. ff. quid cuius vniuers. nomi.* Cyn. in *l. si quis in tantam. Cod. unde vi. penult. colum.* & ibi Iacob. 3. colum. Ioann. Mona. in *c. felicis, de pœn. in 6. 3. colum.* & ibi Ioann. An. *fin. col.* Cardi. notabiliter in *c. delictus. el. 2. de simonia. fin.* & ibi Abb. *fin. col. & q.* Ioann. de Ana.

antepenult. col. 4. q. Bartol. qui non allegatur in *l. aut facta. §. fin. ff. de pœn. fin. colum. num. 12.* Ex quo inferitur, quod eadem ratione, & à fortiori debent puniri ipsi rectores, & gubernatores, qui consilium, & mandatum dederunt, & ita est de mente omnium in locis vbi supra, & ita nostris temporibus fuit visum, & practicum, quando aliquæ ciuitates huius regni fuerunt rebelles contra principem, & Imperatorem nostrum: nam licet communi consilio deliquerunt, tamen etiam fuerunt punitæ personæ particulares, & singulares, quæ verè, & realiter commiserunt delictum, & similiter ipsi rectores, & gubernatores culpabiles.

Item quæro, an minor possit delinquere, & puniri? pro cuius perfecta intelligentia, & declaratione ante resolutionem huius articuli generaliter quæro, an & quando minor possit facere omnes alios actus, & in qua ætate si capax eorum? & breuiter, & resolutiue dico, quòd in primis minor 20. & quinque ann. maior tamen 14. & mulier maior 12. potest testari, & codicillari. text. est in *l. qua ætate. ff. de testa.* & dixi suo loco in propria materia. Item etiam minor in prædicta ætate potest contrahere, tamen si sit læsus potest restitui, vt etiam dixi in propria materia contractuum. Item minor non potest esse in iudicio ante 25. an. sine auctoritate curatoris, text. est cum materia in *l. clarum. Cod. de aucto. prastan.* Item minor 25. an. maior tamen 14. masculus, & scemina maior 12. potest contrahere matrimonium, text. est in *l. minorem. ff. de rit. nupt. text. in c. 1. & c. continebatur, & c. de illis, & quasi per totum de desponsa. impube.* item talis minor 25. ann. maior tamen 14. potest esse iudex, textus est in *leg. quidam consulebant. ff. de re iud.* quod intellige, quando est per electionem, secus si per successionem, vt filius Regis, vel alterius domini, quia iurisdictio debet exerceri per curatorem, text. est in *c. grandi, de supplen. neg. pra.* Item minor 25. ann. maior tamen 17. potest esse aduocatus, textus est in *l. i. §. pueritiam. ff. de postula.* & ibi comm. Scribentes. Item minor 25. an. maior tamen 17. potest esse Doctor. argument. text. in *d. l. i. §. pueritiam. ff. de postu.* & ibi tenet Bartol. Item minor 25. ann. maior tamen 14. potest esse tabellio, vel notarius, ita probat textus in *l. impuberem. ff. ad l. Corn. defal.* & ibi tenet expressè Bart. & alij Doctor. decurio tamen non potest esse minor 25. ann. textus est in *l. spurij. §. 1. ff. de decurio.* & ibi tenet Bart. Neque obstat, quod talis minor potest esse iudex, si habeat decimum octauum annum, vt supra dictum est, quia decurio vltra vocem, quam præbet in consilio, habet curam & administrationem bonorum ciuitatis, quæ non competit minoribus etiam in suis propriis bonis, vt in *l. i. & per tot. ff. de min.* Item minor viginti & quinque annorum: maior tamen 20. potest esse arbiter. text. est in *l. cum lege. ff. de arbi.* nec obstat, quod arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum, & tamen potest esse iudex post 18. annos, vt supra dictum est, quia iudex eligitur à rege, vel principe, arbiter verò à priuatis personis. Item à sententia iudicis habet locum appellatio, à sententia verò arbitri, non, ita gloss. ord. in *c. cum verissimum. de offi. deleg. Alex. & Moder. in l. quidam*

dam consulebant, de re iudic. Aduertendum tamen, quod licet quis non possit esse iudex, nisi post decem & octo annos, tamen illud est verum & procedit, quando est per electionem, secus tamen est, si sit iudex per successionem, quia tunc bene habet, & acquirit totam & vniuersalem iurisdictionem, vt successor in regno, ducatu, comitatu, vel alio titulo & dignitate, & tunc executio sententiæ, & iustitiæ fit nomine eius. ex quibus se offert alta, & subtilis difficultas, an rex, vel princeps, dux, comes, vel marchio, vel alius dominus temporalis teneatur de iure, & conscientia præcisè, & inuitus recipere tutorem vel curatorem.

56 Et indubitanter teneo, quod si sit minor pubertate, & sit minor quatuordecim ann. & præcisè, & necessariò tenetur recipere tutorem, quia in illa ætate nullum actum per se gerere possit, ergo à fortiori nec iurisdictionem exercere, vt in *l. & per totum. ff. de tutelis. & in l. 3. & per tot. ff. de legi. tute.* Confirmatur etiam ratione, quia in tali minore est defectus naturalis, quia non potest suppleri, nisi per legitimum tutorem, vt in *§. si. Inst. de Atiliano tutore.* text. in *§. 1. & per tot. Inst. quibus mod. tutela finitur.* text. in *l. nec non. ff. de tute. & ratio. distra.* text. melior de iure in *l. cum prator. ff. de indi.* & vtrobi- que comm. Doctor. maius tamen, & principale dubium est, an adultus maior 14. an. qui est successor vniuersalis iurisdictionis in regno, ducatu, comitatu, vel alio titulo temporali, teneatur recipere curatorem, & videtur quod non, sed possit solus sine eo regere, & gubernare. argum. text. in *l. qui habet. §. 1. ff. de tutelis. & in §. inuiti. Inst. de cura.* vbi habetur, quod adolentes post pubertatem quatuordecim anno. non tenentur inuiti recipere curatores, & ibi tenet commun. opin. Doctor. ergo si hoc est in priuata persona, à fortiori erit in principe, vel alio domino temporali. Confirmatur etiam, quia quando quis est capax alicuius iuris, officij, vel dignitatis, in consequentiam efficitur habilis, & idoneus ad omnia sibi connexa, & accessoria, & per consequens potest illud exercere, & administrare tam in iudicio, quam extra, argument. text. in *c. cum deuotissimam. 12. q. 2. & in c. dilecti. de arbitris.* vbi habetur, quod fœmina, quæ aliàs non potest esse iudex, vt in *l. fœmina. de regul. iuris,* potest esse iudex, & iurisdictionem exercere ratione dignitatis, & successionis. Rursus etiam confirmatur, quia talis rex, vel princeps, vel dominus temporalis propter multos peritissimos literatos, & sapientes viros sibi assistentes præsumitur non errare. Postremò etiã confirmatur, quia Salomon licet erat iuuenis, fuit creatus & electus à Deo, & Domino nostro in regem, vt habetur *Paralipomenon 12. & Ecclesiasti. 14.* Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò, quòd rex, vel princeps, vel alius dominus temporalis minor viginti & quinque annis successor in maioratu, vel dignitate, teneatur recipere curatorem, licet alia priuata persona, quæ sit minor non teneatur recipere. Primò, quia in illa ætate censetur esse defectus naturalis, qui non possit suppleri.

Secundò, & principaliter, quia decurio deputatus ad regendam, & gubernandam rem-

publ. debet esse maior viginti & quinque ann. vt in *l. spuris. §. 1. ff. de decurionib.* ergo à fortiori rex, princeps, vel alius dominus, qui est positus ad gubernationem totius regni teneatur illum recipere. argum. text. in *l. ad rempublicam. ff. de mun. & hono.*

Tertiò, quia minor viginti quinque an. non habet legitimam personam standi in iudicio, vt in *l. clarum. C. de auct. pref.* à fortiori non poterit præsidere in iudicio ad alium iudicandum, & in expresse istam sent. & concl. tenet Old. in *conf. 52. Ioan. An. in addi. ad Spec. in rub. de tutore.* Bart. in *l. quidam consulebant. ff. de re iud. si. col. Alber. in rub. Cod. quando tutor. vel curas esse desi.* Ioann. Anton. in *rub. delict. puerorum.* Alexand. & Iason in *l. fin. Cod. de test. mil.* Ana. in *rub. de delictis puerorum.* Anton. Curt. in *tractat. de potestate regia. 3. part. 18. q. sol. 94. 2. vol. Domi. & Anch. in cap. grandi, de supplen. neglig. prela. lib. 6.* Nec obstat, quod iudex possit exercere iurisdictionem in 18. ann. vt in *allegata l. quidam consulebant. ff. de re iud.* quia non est vniuersalis gubernatio, nec facultas administrandi, & alienandi bona: sed iuxta hoc est nouus, & singularis articulus, per quem dabeat dari talis curator, & videtur quod debeat dari per consilium regale, quod totum regno, & gubernationi præest. argument. text. in *l. hereditas. la. ff. de acquiren. rer. dom. text. in l. heres, & hereditas. de vsucap. cum similibus.* Secundò, & principaliter potest dici, quod populi, & eorum procuratores congregati, qui repræsentant totum regnum, possunt dare curatorem, quia antequàm regna essent condita, populi habebant iurisdictionem, & postea transtulerunt in reges, vnde cum hoc casu deficiat rex propter minorem ætatem, populi prouideant de curatore. Vel aliter, & tertiò dicamus, quod hoc casu summus Pontifex prouideat principi minori de curatore, cum repræsentet in terris Deum, & dominum nostrum, qui est dominus vniuersalis in mundo. & in terminis ita tenet Ioann. Imola in *c. grandi, de supplen. neglig. prela.* quem ego sequor per fundamenta, & rationes eius.

Quibus sic visis, & examinatis redeundo ad 57
propositam questionem, an minor possit delinquere, & puniri, magistraliter, & resolutiue dico, quod minor, qui est infans vsque ad septem annos, non potest delinquere, nec punitur ex delicto, quia non habet animum, intellectum, nec iudicium rationis, vt possit ei dolus, vel culpa imputari, text. est capitalis, & expressus in *l. infans. ff. ad l. Corn. de sicar.* Cuius verba sunt: Infans, vel furiosus, si hominem occiderit, leg. Corn. non tenetur, cum alterum innocentia consilij tuctur, alterum facti infelicitas excusat, & ibi notat gloss. ordinaria, textus in *l. puberem. ff. de furtis.* textus in *leg. 5. versic. sed & si infans. ff. ad leg. Aquil. text. in l. 1. versic. si impubes. Cod. de falsa moneta,* vbi ponitur ratio, quia talis ætas quod videt ignorat. text. in *l. si quis in suo. §. fin. Cod. de inoffic. testam.* textus in *c. illud relatum. 15. quast. 1. text. in cap. 1. & 2. de delictis puerorum.* textus in *cle. 1. de homicidio,* & vtrobi- que Doctor. & idem est, si talis minor sit proximus infantie, ita probat textus in *§. pupillus. vers. 1. Institut. de inut. stipu.* Cuius verba sunt:
Nam

Nam infans, & qui infantia proximus est, non multum à furioso distat, quia huiusmodi aetatis pupilli nullum habent intellectum, & dicitur proximus infantia à septem annis vsque ad decem & dimidium: nam si infantia durat vsque ad septem annos, ut in *l. si infanti. Cod. de iure delib.* & ibi not. Bartol. & comm. opin. & tenet gloss. ord. quæ enumerat aetates in proœmio sexti, in verbo, *perfecta*, & in *l. 1. §. pueritiam. ff. de postulando*, & pubertas dicitur in 14. an. ergo illud medium tempus diuiditur, & sic vsque ad decem ann. & dimidium, dicitur proximus infantia, & post decem ann. & dimidium vsque ad quatuordecim, dicitur proximus pubertati, & hoc in masculo, fœmina verò dicitur proxima infantia vsque ad nouem ann. & dimidiu: postea verò vsque ad duodecim dicitur proxima pubertati, & in expresso ita tenet gloss. ord. in *l. pupillum. ff. de re iud. gloss. in lege 1. ff. de noua. gl. in §. in summa. Instit. de obl. qua ex delict. nasc. gl. in §. pupillus. Instit. de inu. stipu.* & istam sententiam & concl. tenet Bartol. in *l. 1. ff. de noua. 2. col. num. 6.* & ibi Paul. de Cast. & Ioan. de Imo. Bald. tamen in *l. excipiuntur. ff. ad Sylla.* post Guiliel. tenet quod in delictis ille dicatur proximus pubertati, qui parum distat à pubertate, & dicitur parum distare per medium annum. argument. textus in *leg. 3. §. pe. ff. de lib. exhi.* qui text. parum probat, sed melius facit textus in *l. non tantum. ff. de excusa. tuto.* & illud dictum Baldi sequitur, & reputat singulare Ias. in *authent. sacramenta puerum. Cod. si aduer. vendit. 4. colum.* & ante eos tenet gloss. Innoc. Hostiens. & alij Doctor. in *cap. continebatur, de despons. impu.* Salyc. tamen in *l. impunitas. C. de pœn. 1. colum.* fuit in 3. opinio. scil. quod linquatur iudicis arbitrio tanquam à iure non decisum. arg. textus in *l. 1. §. 1. ff. de iure deliberandi.* Sed superior prima opinio est vera, communis, & tenenda in iudicando, & consulendo, quæ fuit bene confirmata de iure, pro qua est hodie in nostro regno *l. 9. tit. 1. 7. part. & l. 15. tit. 1. part. melior & expressior in l. 6. tit. 5. 6. part. & in l. 4. tit. fin. 6. part. & leg. 8. tit. 31. 7. part. & leg. 3. titulo 8. 7. part.* & in tantum est verum, quod talis minor, infans, vel proximus infantia non tenetur ex delicto, ut procedat etiam si sit doli capax, gloss. in *l. impuberem. digest. de furtis.* Similis tamen gloss. in *l. impunitas. Cod. de pœnis, & in l. qui iurasse. ff. de iur.* vbi dicit, quod infans iurs fictione nihil præsumitur, contra quæ non admittitur probatio in contrarium. & istam sententiam & conclus. tenet Augu. in *addi. ad An. de malefi. in parte scienter dolose. fol. 48. versiculo quid de infante.* vbi dicit, quod ex hoc in contingencia facti eripuit quendam puerum Ferraria, qui occiderat alium, & apertè probant ll. part. suprà allegatæ, & licet reperiamus in sacra scriptura infantem quinque annorum propter eius assiduâ blasphemiam fuisse raptum de manibus patris, ut dicit beatus Gregorius in *4. lib. dialog. 19. cap.* & refert Honi. in *c. 1. de delict. puerorum,* & Lucas de Penna in *l. omnes. Cod. de dela. lib. 10. 3. col.* tamen illud miraculosè & iudicio Dei fuit factum, & contigit, & ea quæ nutu Dei aguntur, non sunt sub aliqua lege, ut in *c. dua. 19. q. 1.*

58 Minor verò, qui iam est pubes, vel proximus

pubertati, bene potest delinquere, & tenetur ex delicto. text. est in *l. pupillum. ff. de reg. iur.* Cuius verba sunt: Pupillu, qui proximus pubertati sit, capacem esse furandi, & iniuriæ faciendæ. text. melior de iure in *§. in summa. Inst. de obl. qua ex delict. nasc. & idè disponit l. 9. tit. 1. 7. part. & l. 5. tit. 1. 1. part. & l. 6. tit. 5. part.* Cuius ratio est, quia eo ipso, quod talis minor est pubes, vel proximus pubertati præsumitur doli capax, & habere sensum & intellectum ad delinquendum. ita probant prædicta iura, præcipuè text. in *d. §. in summa. ibi, si proximus pubertati sit, & ob id intelligat se delinquere,* & ibi not. Angel. de Arc. & alij Doctor. Confirmatur etiam, quia delictu est prohibitum de iure diuino & naturali, in quo non est tolerabilis ignorantia, quia ex ipso instinctu naturæ cuilibet constat non lædere alterum, & quod sibi non vult, alteri non facere. ita probat text. in *l. 1. ff. de fur. text. in l. unica. Cod. de in ius vocan.* & ibi Paul. de Castro & alij Doct. textus in *l. si adulterium cum incestu. §. stuprum. ff. de adult. textus in l. probrum. ff. de ver. sig. text. in l. si quis id quod. ff. de iuris. om. in.* & habetur Exod. 20. cap. vnde cum talis minor in illa aetate reputetur capax iuris naturalis, merito tenetur & punitur delicto, & non potest excusari. Ex qua ratione inferitur, quod talis minor non potest restitui aduersus delictum commissum & pœnam eius. textus est in *l. si ex causa. §. nunc videndum. ff. de mino. tex. in l. auxilium. §. in delictis. eod. tit. text. in l. 1. Cod. si aduersus delictum,* cuius verba sunt, In criminibus quidem aetatis suffragio minores non iuuantur, etenim malorum mores infirmitas animi non excusat.

Item adde, quod superior conclusio & doctrina quæ habet, quod minor pubes, vel proximus pubertati tenetur ex delicto, debet intelligi, quando delictum consistit in faciendo: secus tamen est si consistat in omittendo, vel negligendo, quia tunc non punitur. textus est in *l. 2. Cod. si aduersus delictum,* vbi licet mater, quæ non petit tutorem filiis suis, priuetur ab eorum successione, tamen si est minor viginti quinque annorum, non priuatur: & ad hoc notat ibi Azo, in summa, & commun. Doct. textus in *l. minoribus. Cod. de his quib. ut indi.* vbi habetur, quod hæres minor 25. annorum, qui non vindicauit necem defuncti, non priuatur hæreditate, & ad hoc not. ibi Paulus de Castro. textus in *l. 1. §. impubes. ff. ad Sylla.* & ibi Bartol. & Doct. antiqui. text. in *l. 1. §. 2. eod. tit. text. in l. excipiuntur. eod. tit. text. in authent. si captiu. C. de Episc. & cler. text. in l. 1. versic. impuberes. Cod. de falsa moneta,* & ibi Cyn. Salyc. tenet etiam Anania & Canonistæ in *cap. 1. de delictis pueror.* Similiter minor impubes etiam proximus pubertati non tenetur ex delicto carnis, scilicet adulterio, stupro & simili, quia excusatur ex defectu, & impotentia naturali, cum censeatur incapax illius delicti propter aetatem. text. est singul. in *l. si minor. ff. de adulteriis,* & ibi gloss. ord. Iacob. de Ra. Alber. & Angelus. text. in *cap. 1. de delictis puerorum.* & idè disponit *lex 9. tit. 1. 7. part. & l. 15. tit. 1. part.* Ex quibus inferitur, quod si ante pubertatem quis esset viripotens, teneretur, & in expresso ita tenent Doct. in *d. l. si minor. ff. de adult. & facit text. in cap. à nobis, & in c. de illis.*

el. 2. & c. fin. de spon. impub. vbi habetur, quod licet inter impuberes non consistat matrimonium tamen si malitia suppleat aetatem, quoad copulam, bene valet & tenet matrimonium. Confirmatur, quia in hoc delicto carnis aliquando malitia suppleat aetatem, & ita refert Gregorius in dialogo, quod quidam puer nouem annorum nutricem suam grauidauit. refert etiam gloss. in c. 20. 9. Sed aduertendum, quod in hoc subtili & necessario articulo ego teneo contrarium, imò, quòd indistinctè in delicto carnis nullo modo teneatur impubes, licet sit viripotens, & malitia suppleat aetatem, per iura supradicta, quæ genericè & indistinctè loquuntur, quòd talis minor non teneatur. Item etiam ex eo quòd dixi in infante, quòd licet malitia suppleat aetatem, non teneatur ex delicto. Nec obstat ratio prædictorum Doctorum, quia licet in matrimonio consideretur viripotencia de iure canonico, & similiter in accessu cum virgine, vt teneatur eam ducere in vxorem, vel dotare. vt in cap. 1. de adulteris, quia talis mulier remaneret decepta, & absque omni remedio. Tamen quoad delinquendum & puniendum delictum carnis, debet attendi dispositio iuris ciuilibus, quia remedium illius mulieris corruptæ non consistit in punitione delinquentis. Ex quibus aliàs defendebam quendam minorem vndecim annorum qui habuit accessum contra naturam ad canem, & emisit semen, & probatum fuit delictum, & ostendi iudici prædicta iura, & tandem obtinui, licet cum difficultate liberatus fuit. Ex quibus etiam infero, quod si aliquis maior, & pubes stupranit & cognouit per vim aliquam virginem immaturam minorem, & impuberem, teneatur pœna ordinaria delicti, modò ipsa puella sit viripotens, & possit corrupti, modò non: si verò ipse sit minor, & impubes, non teneatur, licet sit viripotens & malitia suppleat aetatem, & in terminis ita tenet Salyce. in dict. l. impunitus. Cod. de pœn. Similiter & tertio minor, impubes, etiam proximus pubertati non teneatur ex delicto, quod tantum est punibile per statutum, vel consuetudinem, & non de iure communi, vel lege regia, quæ quoad nos est ius commune. ita probat text. sing. in iure in c. 2. de delictis puerorum, quem ibi notant & summè commendant omnes Doctor. & reputat singularem Romæ. in singularibus suis, singulari finali. Ex quo inferatur, quòd si in aliquo loco sit posita pœna extrahentibus frumentum, vinum, vel aliam quamlibet rem, vel genericè sit posita pœna venientibus contra aliquam ordinationem nouam inductam à ciuitate, villa, vel oppido, non tenebitur minor impubes, qui contraherit, licet sit doli capax: crederem tamen, quod isto casu licet pubes, & sic adultus mero iure teneatur, tamen posset restitui, cum delictum non sit punibile de iure naturali, vel communi.

62 Item adde principaliter, quod licet minor 25. annorum postquam est pubes, vel proximus pubertati, teneatur ex quocunque delicto, quod consistit in faciendo, vt dictum est, tamen non debet puniri pœna ordinaria, sed mitius propter aetatem. text. est notabilis & expressus in l. auxilium. §. in delictis. ff. de minor. ibi nisi quatenus interdum miseratio aetatis ad me-

diocrem pœnam iudicem produxerit. & ibi communiter Doctores, & idem disponit lex 4. tit. final. 6. part. & l. 9. tit. 1. 7. part.

63 Pulchrum tamen & necessarium dubium est, an hoc casu iudex teneatur de necessitate minorare pœnam, an verò sit in eius arbitrio? & videtur, quòd non teneatur præcisè minorare pœnam, sed hoc resideat in eius libero, & absoluto arbitrio, & si non faciat, non dicitur grauare partem, nec poterit ex hoc appellari, nec tenebitur in syndicatu. ita videtur expressè probare text. in l. auxilium. §. in delictis, & ita significant eius verba, & expressè tenet ibi Alb. tenet etiam Bald. in l. quicumque. C. de seruis fugiti. §. col. & ibi Sal. 2. col. m. 7. firmat etiam Bald. not. loquitur in l. quid ergo. §. pœna grauior. digestis de his qui notant infam. secunda lectura, 7. colum. numero 2. Anania in capitul. sicut de Iudais, penult. col. Sed his non obstantibus ego teneo contrarium, imò quòd iudex teneatur minorare pœnam, aliàs dicitur grauare partem, & ab eo iuste potest appellari, vel teneretur in syndicatu, quia minor aetas est iusta causa, per quam ipso iure minuitur delictum & eius pœna. Confirmatur etiam, quia in his, quæ iudicis arbitrio committuntur, si iudex iniquè arbitretur, & inferat grauam, potest ab eo appellari, nisi commissum sit libero & absoluto arbitrio, vt est gl. singula. iuncto text. in l. si qua pœna. ff. de verbor. signification. & ibi tenet Bartol. & communiter Doctores, & tenent Innocen. in capitu. si. de Feris, & in expresso ita tenet Paul. de Castr. in dicta l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his, qui notant infam. prima columna. & voluit etià ibi Bart. penult. col. saltem quando à parte, & sic à minore est petitum, tenet etiam Alex. qui bene loquitur in l. & si seuerior. C. ex quib. caus. infam. irrogat. si. col. & questione, & idem apertè probat l. quarta. tit. fin. sexta part.

Sed hodie in nostro regno in hoc subtili, & necessario articulo ista videtur singularis, & vera concordia, quod si minor est decem. & septem annorum, iudex teneatur de necessitate & præcisè minorare pœnam: si verò est maior decem & septem annorū, fit in arbitrio iudicis attendere qualitate delicti, personæ, & aliorum minuere, vel non: & si non fecerit, non dicitur partem grauare, nec propter hoc tenebitur in syndicatu. ita probat noua, singularis, & vnica l. partita. l. 8. tit. 3. 7. part. & illa decisio confirmatur aliquibus mediis & fundamentis. Primò per text. in l. 1. §. pueritiam. ff. de postulando, vbi habetur, quod propriè pueritia dicitur ante decimum septimum annum, quæ postea vero propriè dicitur pubertas, magis capax & plena, & ideo in illa aetate potest esse aduocatus, vt dicit ibi textus, & potest esse Doctor, secundum Bart. ibi, & tenet Faber. in §. fin. Inst. quib. ex caus. manumitt. non licet, & ibi dicit quod ista quæstio contingit in filio Accursij glossatoris nostri. Secundò confirmatur per text. in authent. si captiui. Cod. de Episc. & cler. vbi minor decem & octo annorum excusatur à pœna pro delicto, vel culpa, de qua ibi. Tertio confirmatur per text. in l. arrogato, versic. non tantum. ff. de adoptio. vbi expressè dicit textus quod plena pubertas dicitur in decimo octauo anno. ex quo inferat ibi textus quod in minori aetate non potest quis filium arrogare.

Quarto

Quartò confirmatur per textum elegantem in *l. mea. versic. 1. ff. de alimen. & ciba. lega.* vbi disponitur quod si alicui relinquuntur alimenta vsque ad pubertatem, intelligitur vsque ad plenam & propriam pubertatem decem & octo annorum, & ad hoc norant & commendant ibi omnes Doctores antiqui. Quintò confirmatur per textum in *§. fin. versicul. final. Institutio. quibus ex causis manumittere non licet*, vbi habetur, quod dominus non dicitur perfectè pubes, vt possit manumittere seruum, nisi post decimum & septimum annum. Sextò & finaliter confirmatur per textum in *l. pupillaris actio. digestis de popul. actio.* vbi habetur, quòd ille potest agere populari actione, qui est integra persona, & ei permissum est postulare, sed postulare potest in decimosextimo anno, & non ante. ergo illa dicitur ætas perfecta, & plena pubertas. Sed certè licet ista sit vera & tenenda concordia; tamen ego potius inclinarem in minorem partem, penam minorando etiam post decimum septimum annum ante vigesimum quintum, & ita consulo quòd facias, quod bene nota, quia nunquam istum casum & articulum sic alibi vidisti declaratum.

64 Item adde, quod quando minor accusatur de aliquo delicto, debet sibi per iudicem dari curator, qui assistat liti, & causæ, & præstet auctoritatem in ea, altàs processus & iudicium redderetur nullum, & sic semper debent iudices esse cauti, vt postquam ex iudiciis & summaria informatione, minor delinquens captus est, faciat sibi dari curatorem. text. est formalis & expressus in *l. clarum. C. de aucto. præstan.* & ibi notat gloss. ord. Odofred. Cynus, Alb. Bald. Salyc. & communiter Doctor. & per illum text. ita tenet & declarat Angel. de Malefic. in parte comparuerunt dicti inquisiti, & confitentur totum, versicul. nec non sis bene cautus, & idem probat & disponit *lex 1. titul. 2. 3. part.* quod notabiliter extendit, vt procedat, & habeat locum etiam si talis minor habeat patrem, qui sit legitimus administrator à lege, quia etiam tunc oportet sibi dari curatorem in lite & causa criminali, & poterit esse & prouideri per iudicem ipse pater, vt quilibet alius, quia licet pater sit legitimus administrator ipso iure per legem, debet intelligi super rebus & bonis aduentitiis, in quibus pater habet vsumfructum, & litibus eorum, vt in *l. 1. cū materia. C. de bonis maternis.* Secus tamen est in litibus & causis criminalibus in quibus non datur nec consideratur talis vsumfructus, nec præiudicium aliquod patris, & in terminis ita tenet & declarat Bart. in *l. si. §. pupillus. ff. de verb. oblig.* & ibi Ioan. de Imol. & alij Doct. Bald. in *l. cū oportet. §. sed cum tacitas, in fi. C. de bon. qua lib.*

65 Circa prædicta tamen vtiliter, & necessario quæro, si talis accusatus, vel inquisitus de aliquo delicto teneatur iurare, & respondere super facto, & veritate delicti, sicut si esset maior, & breuiter, & resolutiue dico, quod sic, quia cū sit capax delicti & accusationis, similiter erit capax iuramenti, & eorum, quæ agitantur in causa criminali, & dependent ab ea. ita probat text. in *d. l. clarum. Cod. de auct. præstand.* ibi dum text. dicit, & responsa facere minores, &c. & in terminis ita tenet gloss. ordinar. in *l. 2. §. quod obseruari. Codic. de iuram. calumn.* in

verbo, *scire possunt, in medio, & ibi Bartol. 2. column. Cynus 2. column. numer. 9. Paulus de Castro 3. column. numer. 7. & communiter Doctores.* tenet etiam gloss. in *c. 1. de iura. calum.* Bartol. in *l. Marcellus. §. 1. ff. rerum amotarum.* idem Bartol. in *l. inter omnes. §. rellè. ff. de furtis.* Angel. de Aret. in tract. male. in parte, & comparuerunt dicti inquisiti, & negauerunt. Hippolytus de Marsiliis, qui dicit, hanc esse communem opinionem in *l. penul. ff. de quæst. num. 72.* idem Hippolytus in *practica causarum criminalium. §. postquam, num. 4.* Roder. Sua. in *l. 4. titul. De las iuras 7. colum. vers. unum nota. libr. 2. fol. 100.* pro qua sententia & conclusione est *lex quarta tit. fin. 6. par.* Ex quo deducitur, & infertur, quod licet contra alium talis minor viginti quinque annorum non possit esse legitimus testis, si non habeat vigesimum annum completum, vt in *l. in testimonium. ff. de testib.* tamen contra se bene potest confiteri, & valet, & tenet confessio sua, nec obstat textus in *l. quis aliquando. versic. non tibi dico de pœnitentiis. dist. 1.* vbi habetur, quod non tenetur quis procedere, & peclarare delictum quod fecit, sed tantum sacerdoti confiteri peccata sua. textus in *c. qui exigit 22. quæst. 2.* vbi disponitur, quod non debet recipi iuramentum ab eo qui verisimiliter est peieraturus, quia illa iura loquuntur nulla subsistente causa iudicio, vel infamia, secus tamen aliàs, vt in nostro casu, iudicio vel præsumptione, quia tunc tenetur dicere, & deponere veritatem sub iuramento de calumnia, & veritate dicenda, quo casu curator interponet auctoritatem suam super hoc articulo, an debeat interrogari, & respondere, vel non? & similiter in ipso iuramento præstando de veritate dicenda, non tamen debet illam interponere in ipsa depositione, & reali examinatione, in qua debet respondere confitendo, vel negando, quia hoc cadit tantum in scientiam, & conscientiam ipsius minoris, non verò curatoris, nec alterius.

Item etiam, quia præstando auctoritatem in ipso iuramento, videtur implicite præstinisse in responsione.

Item etiam, quia talis depositio debet fieri in secreto, vt cessent instructiones, & fraudes, & veritas simpliciter cognoscatur, & ita debet intelligi textus in *d. l. clarum. Codic. de aucto. præstan.* & tenet, & declarat ibi Salycet. melius quàm alibi. tenet etiam, & declarat Bartol. in *l. certum. §. in pupillo. ff. de confess.* Idem Bartol. in *l. 2. §. quod obseruari. Codic. de iur. calum. 2. colum. numer. 14.* & ibi communiter Doctores, Baldus in *l. unica. Codic. de confessis. 16. colum. numer. 63. & 64.* & ibi singulariter Salycet. 9. colum. in medio, Anton. de Bur. in *cap. final. de confessis. 1. column.* & ibi notabiliter Abbas 3. colum. numer. 9. Angelus de male. in parte comparuerunt dicti inquisiti, & confitentur totum, vers. nec non sis bene cautus. Hippol. in *cons. 61. & consil. 130.* Confirmatur ista doctrina, & conclusio per text. iuncta declaratione Bartol. & communi in *l. custodias. ff. de publ. ind. & in l. si postulauerit. §. questioni. ff. de adult.* vbi habetur, quod licet aduocati intersint pro reo super articulo, an debeat torqueri vel non, non tamen possunt interesse ipsi quæstioni & examinationi, quia in ea reus interrogatur

terrogatur de facto suo proprio, & scientia, & non debet ab alio instrui, & idem disponit *lex 3. tit. 30. 7. part.* Confirmatur etiam, & secundo, quia in dispositione testis, licet partes possint adesse tempore, quo adducetur in testem, & tempore interpositi iuramenti, tamen depositio eius debet fieri secreta, & in ea partes non possunt esse presentes, ut in *leg. si quando. C. de testib.* & ibi gloss. ordinaria, Odofred. Cyn. Bald. Alberic. Paul. Salycet. & communiter Doctores. aliam autem, si in confessione minoris non adhibetur solemnitas, confessio eius erit nulla. ex quo singulariter infero, quod licet ex confessione facta per reum in iudicio super nullo processu, possit sequi condemnatio, ut probat text. in *leg. si confessus. ff. de custod. reo.* & ibi tenet Bartolus & communiter Doctores, tamen illud debet intelligi in confessione facta a maiore, secus vero a minore non legitimata persona per auctoritatem curatoris, quia tunc talis confessio est ipso iure nulla, & ex ea non potest sequi condemnatio.

66 Aduertendum tamen, quod circa supra dicta se offert pulchrum & singulare dubium, si dato, quod talis confessio minoris precedente auctoritate curatoris, valeat in delictis, & ex ea possit sequi condemnatio, si possit contra eam se restituere? In quo articulo dico, quod si probat errorem, vel rem aliter se habere, certum est, quod posset se restituere, quia indistincte in quolibet negotio conceditur sibi restitutio, si probet se minorem, & laesum, ut in *l. ait praetor. §. non solum. et 1. ff. de minor.* text. in *leg. verum. §. sciendum. eod. tit.* text. in *leg. minoribus la. 1. C. de integ. restitut.* text. in *leg. error. C. de iuris & fac. igno.* cum similibus. & hoc procedit etiam in maioribus: in causis criminalibus, quia in qualibet parte litis possunt ostendere, & probare innocentiam suam, ut in *l. i. §. qui ultro. ff. de quest. & in leg. vnus. §. cogniturum. eodem titul. & in leg. si non defendantur. ff. de panis.* facit text. in *leg. non fatetur. ff. de confess.* vbi habetur, quod ille, qui errat non videtur confiteri. text. in *leg. error. Cod. de iuris & fac. igno.* text. in *l. 2. Cod. quor. app. non res.* vbi confessus potest appellare, & reuocatur sententia probato errore, vel ignorantia in causa appellationis: quod extendit, etiam si talis confessio fuerit iurata, quia defensio personae, & status non potest renunciari, quia est de iure naturali, argumen. text. in *leg. non tantum. ff. de appell.* text. in *leg. nec si volens. C. de liber. caus.* text. in *leg. liberos. & in leg. interrogatam. eo. titul.* text. in *leg. si is cuius. §. liberi. ff. de interro. act.* & argument. etiam gloss. singular. in *leg. pactum inter heredem, in gloss. fin. in fin. ff. de pactis,* & ibi communis opinio. vbi habetur, quod in causis criminalibus reus non potest renunciare defensionibus suis, quae gloss. & commun. opini. debet intelligi, & extendi, etiam si talis renunciatio sit iurata. ita expressè, & not. tenet Bald. in *leg. vna. Cod. de confess.* 15. colum. num. 60. Hypolytus de Marsil. in *l. 1. §. si quis ultro. ff. de quest. antepen. colum. num. 63.* Sed dubium nostrum extat, si talis minor confessus est delictum, ex quo veniat puniendus poena mortis, vel alia qualibet poena, & contra eum non sit alia probatio, nisi sola eius confessio, an eo ipso, quod tale crimen confes-

sus est, dicatur laesus, ut possit se restituere aduersus talem confessionem? & videtur quod sic, quia in expresso istam sententiam & conclusionem probat text. in *leg. certum. §. in pupillo. vers. minorum. ff. de confess.* Cuius verba sunt: Minorem a confessione sua restituentis, & ibi expressè notat, & tenet Angel. de Perus. in *prin. cip. num. 2.* dicens esse notabile, & quotidianum. idem etiam tenet Alexand. dicens esse diligentissime notandum in *leg. nam posteaquam. §. si minor. ff. de iurciur. penult. colum. num. 11.* & ibi Iason 1. colum. num. 7. dicens esse singular. & diligenter notandum pro defendendo adolescente a poena mortis, vel alia quavis poena in causa criminali. Idem Iason in *leg. error. Cod. de iuris & fac. ignor.* 3. colum. num. 5. Alexand. in *conf. suis. conf. 80. 1. colum. num. 20. 7. vol. consil. Hippol.* reputans esse valde notandum in *conf. suis. consil. 130. 4. colum. num. 2.* D. Alciatus in *tract. praesumptionum, 42. praesumptione in fin.* & tenendo istam partem non obstat textus cum materia in *authent. sacramenta puber. Cod. si aduers. vend.* vbi minor non restituitur in actu iurato, quia primo respondeo, quod ille text. cum materia debet intelligi, quando praestitum est iuramentum de futuro: & sic de non contraveniendo: secus tamen est, quando praestitum est iuramentum de praeterito vel praesenti, scilicet quod res sic se habet, vel positionem esse veram, quo casu laesione probata non impeditur petere restitutionem, & in expresso ita illum text. intelligit, & declarat Bart. in *consiliis suis, consil. 101. vers. super sexto,* de quo art. vide Ias. in *dict. authent. sacramenta puberum. 19. columna. num. 77.* qui dubitat de illo dicto Bartoli, & residet in contraria opinione. Secundo respondeo, quod ille text. cum materia procedit, & habet locum in causis civilibus, secus tamen est in causis criminalibus, in quibus non potest quis renunciare defensionibus suis, etiam cum iuramento, ut supra dixi, vnde cum ex tali confessione videatur laesus, quia confessus est crimen, quod alias non est probatum, merito competit sibi restitutio, ut ponatur in pristinum statum quo erat ante confessionem, & istam quaestionem vidi de facto in oppido. Talabrice, vnde ego sum oriundus: nam quidam minor fuit captus pro enormi delicto contra naturam, praecedentibus indicijs, & sponte confessus fuit delictum, & per aduocatum petita fuit restitutio, & tandem habito consilio & deliberatione, concessa fuit per iudicem, & minor fuit absolutus. Sed adhuc tenendo istam partem, quaro, quid proderit restitutio, cum postea posset iterum interrogari minor, & teneatur respondere. Ergo si idem respondeat, statim poterit petere restitutionem, & sibi est concedenda, & sic esset procedere in infinitum, sed ad hoc dupliciter potest responderi primo modo, quod visa varietate & primis indicijs, ex quibus fuit captus, posset talis reus minor torqueri: vel aliter, & secundo respondeo, quod si postea sponte confiteretur, non posset amplius restitui: sed ex illa secunda confessione posset condemnari, quia in vna, & eadem causa non admititur duplex restitutio, ut in *l. fin. C. si sapius in integrum restitutio postuletur,* & ibi gloss. ord. & commun. Doct.

Ex quo videtur inferendum, quod si talis minor confessus est delictum extra iudicium, licet aliàs maior ex tali confessione possit torqueri, vt in *leg. capite 5. ff. de adult. & ibi gloss. ordin. & communiter Doctores*, tamen minor bene potest petere restitutionem, & non torqueri. Sed his non obstantibus ego teneo contrariam sententiam: imò, quod talis minor ex sola confessione possit condemnari, nec habeat locum restitutio. Primò, quia iura superiora communia, & regia reddunt illum capacem ad delinquendum, & iurandum, & respondendum de veritate, ergo sua confessio valet, & sibi plene nocet, & non habet locum restitutio. Secundò, quia minor ad hoc, vt possit restitui in aliqua causa, vel negotio, de necessitate tenetur probare se læsum, vt in *leg. ait prator. §. non solum. el. 1. ff. de minor. text. in leg. verum. §. sciendum. eodem tit. text. in l. quod si minor. §. restitutio. eodem tit. text. in l. minoribus. C. de in integr. restit. & communiter Doctores*. Sed eo ipso quod minor iurauit, & confessus est veritatem, non videtur læsus, imò fecit quod quilibet maior fidelis & sapiens tenebatur facere, vnde merito non potest restitui. argumen. text. in *leg. non videtur. Cod. de in integr. restit.* neque est præsumendum, quod deierauit contra se. Confirmatur, quia confiteri veritatem, & eam ponere in instrumento publico vt eius probatio sit certa aduersario, non est grauamen. argumen. textus iuncta gloss. ordinari. in *l. 2. ff. soluto matrimonio*, quam ad hoc per ista verba notat Bald. in *cap. significauit, de testibus. 2. colum.* Quartò pro ista mea sententia & conclusione considero text. in *l. auxilium. §. in delictis, vers. sed vt ad legis Iulia. ff. de minor. vbi habetur, quod confessio minoris in delicto carnis non nocet sibi, quia ex tali delicto non tenetur: ergo apertè probat, quod secus est in alijs delictis, in quibus est capax, quia in eis bene valeret eius confessio, & ex ea posset condemnari, nec haberet locum restitutio, & idem expressè probat text. in *leg. clarum. C. de aucto. prestan.* vbi habetur, quod sicut minor est capax delicti, valet iudicium, & omnes actus iudiciales cum eo facti, & celebrati, sicut cum maiore interueniente auctoritate curatoris, ergo apertè colligitur, & probatur, quod valebit eius confessio solemniter emanata, & plenè probat, & sibi præiudicat sicut si esset facta à maiore. Et in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Baldus in *leg. unica. C. de confess. 16. colum. vers. scilicet dico, quod si aduersarius. vbi dicit, quod quando confessio consistit in facto proprio ipsius minoris, non prohibetur agnoscere bonam fidem, & veritatem confiteri, & sic valet talis confessio, & sibi plenè præiudicat, quamuis ipse solus, & non alijs sciat veritatem, tenet etiam Alexand. in additio. ad Bart. in *dict. leg. certum. §. in pupillo. ff. de confessis. Anton. in cap. fin. de confessis. fin. & quest. & ibi Abbas Panormitanus 3. colum. num. 9.* Confirmatur etiam ista sententia & conclusio per *l. 4. tit. final. 6. part. quæ clarè vult, quod quando minor confiteretur delictum, quod in eo cadere potest, valet eius confessio, & ex ea condemnari potest, & in hac opinione resideo, & certè si essem iudex, hanc meam opinionem tenerem,***

& secundam eam iudicarem, & recederem à prima opinione communi contraria: si verò essem aduocatus, vt sum pauperum, non aude- rem cum bona conscientia patrocinari pro reo minore, qui confessus est delictum. nec petere restitutionem si non possit constare de aliqua læsione, & innocentia, & super hoc consului Theologos probatæ vitæ, & sapientiæ, qui fuerunt in hac eadem mea opinione, neque obstat textus ille capitalis, in quo se fundabat Angelus & alij Doctores in *dict. leg. certum. §. in pupillo. vers. minorem. ff. de confessis*, quia debet intelligi, quod minor restituatur aduersus confessionem, probata læsione, non verò alias: & in terminis ita reperio, quod illum text. intelligit Cyn. post Nicol. de Mata. in *dict. leg. clarum. Cod. de aucto. prestan.* & ibi Faber, qui expressè dicit, quod ita demum minor restituatur aduersus confessionem, si probet læsionem probando factum, & veritatem aliter se habere, & idem est de mente omnium Doctorum ibi. facit etiam text. in *cap. de in integr. restit. lib. 6.* iuncta communi opinio. Confirmatur, quia ille text. non magis loquitur in causa criminali, quam ciuili, imò in vtraque debet intelligi, sed in ciuili non restitueretur ex sola confessione non probata læsione, & ita teneo & concludo in hoc singulari, subtili, & necessario arti. non sic per alium examinato.

Iuxta prædicta tamen necessariò quæro, an in casibus, in quibus minor tenetur ex delicto, possit torqueri præcedentibus indicijs? & resolutiuè dico, quod impubes minor 14. annor. non potest torqueri. text. est in *l. de minore. ff. de questio.* Cuius verba sunt: De minore 14. annor. quæstio habenda non est, & ibi gloss. Bart. Alber. facit text. in *l. ex libero. §. 1. eod. tit. & idem disponit l. 2. tit. 30. 7. part.* Quod tamen intellige ea tortura, qua maiores: sed leui bene possunt torqueri: ita probat text. bene notandus in *l. 1. §. impuberi. ff. ad Syll.* Cuius verba sunt: Et alias solet hoc in vsu obseruari, vt impuberes non torqueantur, terri tamen solent, & habena, vel ferula cædi, & ibi notant Doctores antiqui, & illum textum ad hoc summè notat Anania. in *cap. 1. de delictis puerorum. penult. colum.* Angel. de Ma. licet corruptè alleget illum text. in *parte fama pub. precedente, 10. fol. vers. 6. quæro quæ persona.* Gandinus in *tract. de malef. in Rub. an testis possit torqueri.* Hippolytus de Mars. in *leg. de minore. ff. de quest. 2. colum.* Confirmatur optima ratione, quia sicut minor impubes in totum non excusatur à pœna delicti, vt suo loco dictum est, ita dicamus in tortura, vt in totum non excusetur, sed moderetur secundum qualitatem suæ personæ: adultus tamen qui iam est pubes, & maior 14. annorum, bene potest torqueri secundum qualitatem personæ, & ætatis, quo casu curator eius præstabit auctoritatem super artic. *an debeat torqueri, vel non.* non tamen requiritur, nec debet interuenire eius auctoritas, consensus, neque præsentia tempore quo adhibetur tortura, & interrogatur de ipso facto, & veritate. Ita tenet & declarat Cynus, & Salycetus in *leg. clarum. Cod. de aucto. prest.* Baldus in *leg. unica. Cod. de confess. 15. columna. num. 61.* & ibi Salycetus num. 30.

Abbas Panormitan. in *cap. fin. de confessis. 3. col. numer. 9.* & ibi Imol. 3. *col. Ang. de malef. in parte comparuerunt dicti inquisiti, & consentur totum. 2. col. sol. 1. col. ver. nec non sis bene cautus.* Hippol. de Marsil. in *l. 1. ff. de questio. 4. col. vers. 8. requiritur.* & ita practicatur in nostro regno quod tene perpetuò mente, tanquam notabile, & quotidianum.

68 Item quæro, an senex possit delinquere, & teneatur ex delicto, vel saltem minoretur sibi pœna? & breuiter & resolutiuè dico, quod bene potest delinquere, & tenetur ex delicto, quia licet deficient sibi vires. non tamen deficit sensus, & iudicium, vt in *c. nisi cum pridem. §. alia causa, de renun.* bene tamen minoratur sibi pœna propter decrepitam ætatem, & eius debilitatem sicut minoribus, ita probat text. notabilis, & expressus in *l. 2. ff. de termino moto*, vbi dicitur, quod in imponenda pœna semper iudex debet inspicere conditionem, & qualitatem personæ, & ætatis, quia maior & grauior pœna debet imponi iuniori, quàm seni. Cuius verba sunt: Vt cuiusque patiatur ætas relegari. primò si iunior in longius: si senior in recisus. & ibi not. solus Alb. & per illum text. istam sentent. & con. tenet gloss. ordinaria in *leg. auxilium. §. in delictis. ff. de minor. in verbo, miseratio*, & ibi Odofred. 2. *col. Iacob. de Rauen. Alberic. & alij Doctores.* tenet etiam gloss. ordinaria in *leg. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam. & ibi Odofred. 3. col. & fin. col. Bart. 3. col. num. 11. Bald. 5. col. num. 10. Ang. in versic. quamuis. 2. col. Paul. de Castr. qui valde commendat *fin. col. tenet etiam gloss. in leg. & si seuerior. Cod. ex quibus caus. infra. irro. & ibi Cyn. 2. col. Ange. & communiter alij Doctores ibi, tenet etiam glo. in l. fere in omnibus. ff. de regulis iur. & ibi Doct. Hosti. in summa de accu. §. quis sit effectus. Confirmatur etiam per textum in *l. respiciendum. ff. de pœnis, & in leg. si quis aliquid. §. instrumenta. eod. tit. cum simili.* vbi habetur, quod semper in delictis imponitur pœna secundum conditionem & qualitatem personæ, & probat *l. 8. tit. 7. part.***

Item etiam confirmatur ex doctrina, & sententia Philosophorum, & medicorum, qui tenent, quod ætates puerorum, & senum conueniunt, & assimilantur. ex quo dicit Codrus de Metamorphosi humana, referens Homerum, quod senectute vires amittuntur, & similiter pulchritudo, ingenium, memoriã, sensus, & voluptates, & dicit etiam Bald. in *dict. l. quid ergo. §. pœna grauior, secunda lectura, 5. col. numer. 10.* referendo Odofred. quod Bulgarus glossator antiquus adeo senuit, quod ludebat ad puluerem cum pueris, licet plura bona afferat senectus. quæ plene & notanter accumulatur Archidiac. in *c. tanta. 86. dist. & Alberic. in l. semper. ff. de iure immuni.* Aduertendum quod per hoc iste articulus non est perfectus, nec bene expeditus, nec reperio illum declaratum ab aliquo Doctore, & ideo super hoc cogitavi, & visum mihi est, quod debeat sic declarari per sequentes conclusiones. Prima conclusio, quod si ex delicto veniat imponenda pœna mortis ordinaria, illa bene cadit in senem, & potest ei licitè imponi, & non potest mi-

Anton. Gomez, Tom. III.

norari, nec alterari propter senectutem, quia cessat prædicta ratio debilitationis, argumento eorum, quæ dicimus in muliere quæ de recenti peperit: nam post partum potest statim puniri, licet remansit debilitata, vt in *leg. prægnantis. ff. de pœnis, cum materia.* Secunda conclusio, quod si pœna est arbitraria, tunc maior debet imponi iuueni, & robusto quàm seni propter eius ætatem & debilitatem, & ita intelligitur text. in *leg. 2. ff. de termino moto*, cum similibus. Tertia conclusio, quod etiam si pœna sit certa, & determinata à iure: si tamen non est pœna mortis, sed fortè abscissionis membri, vel alia pœna corporalis, taliter quod reus delinquens debet remanere viuus, illa potest & debet minorari in senem, quia censetur maior, & grauior in eo potius quàm in iuuenem & robusto, quia propter eius senectutem, & debilitatem ex ea posset mori. & in terminis reperio, quod ita vult, & sentit Bal. in *l. quicumque. C. de seruis fugitiuis. 5. col. versic. quarto casu.* Quarta, & vltima conclusio, quod si ex delicto veniat imponenda pœna pecuniaria, illa non debet minorari in senem, quia cessat prædicta ratio principalis debilitatis, ita probat textus formalis, & expressus in *l. semper. ff. de iure immunitatis.* Cuius verba sunt: *Maximè si notam corporis habeat vexationem, quàm pecunia erogationem.*

69 Item quæro, an mutus, & surdus teneatur ex delicto, & possit puniri? & videtur quod non. Primò, quia non habet sensum, nec intellectum, & æquiparatur infanti, & furioso. text. est sing. in iure in *l. seruo inuito. §. si pupillo. in si. ff. ad Treb.* ibi, *quo exemplo & mutus, qui nihil intelligere potest, per curatorem adiuuatur*, quem ibi notat Bart. & dicit sing. Paul. & communiter Doctor. & illum textum reputat sing. Bart. in *l. mutus. ff. de acquir. hered.* & ibi Bald. Paul. Imo. Aret. Alex. Ias. & communiter Doctor. Bart. in *leg. fin. ff. de bono. po. infant.* Paul. de Castr. in *l. 1. de verb. oblig. 2. col. Alexand. 2. col. Platea in l. 1. C. qui morbo se excusant. lib. 10.* idem etiam probat text. in *l. 2. ff. de curat. fur. text. in l. 3. ff. de postu. text. in l. 4. §. si. ff. de priuil. cre. text. in l. 1. versicul. aque. ff. de mune. & honor. text. in §. si. Instit. de hered. qualis. & differ. text. in §. furiosi, versicul. primo. Instit. de curat.*

Confirmatur etiam per textum in *capit. 1. an mutus, vel alias imperfectus feudum retineat.* vbi probatur, quod mutus non dicitur homo perfectus habens intellectum: in contrarium tamen, imò, quod teneatur ex delicto sicut quilibet alius facit, quia non reperitur exceptus. Item etiam, quia licet deficiat sibi sensus loquelæ, tamen bene retinet alios humanos sensus, & habet integrum intellectum, & potest per se omnia facere, & exercere, quæ alius perfectus & habilis homo potest.

Nam primò potest facere testamentum secundum formam, & distin. text. in *l. discretis. C. qui testam. fa. pos.* Secundò potest facere omnes contractus, qui consensu, vel re contrahuntur, text. in *l. item quia. ff. de pact. text. in l. in quibus. unque. ff. de act. & obl. text. in l. obligamur. §. si. eo. tit. text. in l. si stipuler. §. fin. de ver. oblig. text. in l. qui id quod. §. mutus. ff. de don.* Item etiam potest

Q 9 2

quasi

quasi contrahere & adire hereditatem. text. in *leg. mutum. ff. de acquir. hered.* Item etiam potest contrahere matrimonium & adire hereditatem. text. in *l. mutus. ff. de iur. dot.* text. in *cap. cum apud. de spons.* Item potest constituere procuratorem. text. *ff. de procur.* de quo latius dixi in materia in *leg. mutus & surdus contractum*: unde pro concordia & vera resolutione in hoc articulo dico, quod si apparet, quod talis mutus nullum habet intellectum, quia signis non potest illum exprimere, vel demonstrare, tunc æquiparatur infanti, vel dementi & furioso, & non debet puniri ex delicto, & isto casu debet sibi dari curator in quacunque ætate sit constitutus, & ita procedunt, & debent intelligi iura per me superius allegata, & iste est sensus Doctorum in locis supra citatis: Si verò apparet, quod talis mutus habet intellectum, quem potest saltem exprimere, & demonstrare signis, tunc reputatur habilis ad delinquendum, & contrahendum, & alios actus exercendum, & tali casu tenebitur ex delicto, si est legitimæ ætatis, & non requiritur dari sibi curator, & ita debent intelligi alia iura secundo loco adducta. Imò, quod magis est, tali casu debet puniri pœna ordinaria delicti. Ita no. determinat Ioan. de Imol. in *l. 1. de verb. oblig. 3. colum. in medio, num. 11.* & ibi Rom. *3. colum. num. 16.* Alexand. *2. colum. num. 6.* Ias. ibi *pen. colum. in fine*, qui pro hoc considerat text. in *l. si quis in grani. versicul. mutum. ff. ad Syll.* ubi dicit, quod mutus excusatur à delicto, ex eo non clamavit, ergo alias tenetur, Vincen. *6. colum. num. 4.* & ita fuit iudicatum, in quæst. de facto, & fuit quidam mutus suspensus qui fuit socius cum alio in homicidio: vnum tamen est quod non poterit condemnari ex confessione sua declarata signis, sed ex attestazione & probatione testium, quia forte iudici non erit bene nota, & possit in ea decipi. unde non videtur legitima, & liquida probatio, ut in causis criminalibus exigitur, ita singular. determinat Bald. in *leg. unica. C. de confess. 7. col. num. 27.* Rom. in *l. 1. de verb. oblig. 3. col. n. 16.* Alexan. *2. col. n. 13.* crederem tamen, quod posset Iudex per signa eum interrogare, saltem pro eruenda & inuestiganda veritate, ex quo infero, quod sibi non debet inferri tortura, cum ex confessione non debeat damnari, quod bene nota, quia istum articulum non videbis sic alibi declaratum.

70 Item quæro, an furiosus possit delinquere & puniri? & breuiter dico, quod non, quia est alienus à mente sua, & nullum habet iudicium vel intellectum, ut possit habere dolum, & intelligat quid faciat. textus est capitalis & expressus in *l. infans. ff. ad legem Corn. de sicar.* Cuius verba sunt: Infans, vel furiosus si hominem occiderit, lege Cornelia non tenetur, cum alterum innocentia consilij tuetur, alterum facti infelicitas excusat, & communiter Doctores. text. in *l. diuus Marcus. ff. de off. prasid.* ubi ponitur ratio, quia satis ipso furore punitur, text. in *leg. quinta. versicul. igitur. ff. ad legem Aquil.* text. in *leg. penult. §. finali. ff. ad leg. Pompe. de parr.* text. in *leg. quod infans. ff. de rei vendicat.* text. in *leg. finali. ff. de administratione tutorum.* text. in *l. 3. §. 1. ff. de iniuriis.* text. in *capit. illud. & quasi per totum. 15. quæstione 1. text. in clemen.*

prima de homicidio, & vtroque communiter Doctores, & idem disponit *lex 9. titulo 1. 7. parr.* Quod tamen intellige, quando delinquit durante furore, secus tamen est, si habeat dilucida interualla, & fecit delictum tempore sanæ mentis, quia tunc bene punitur, sicut quilibet alius, textus est in *dict. leg. diuus Marcus. versiculo, si verò. ff. de offic. prasid.* & probant prædictæ ll. par. Confirmatur, quia si furiosus habet dilucida interualla, bene potest tempore quo est sanæ mentis, facere testamentum, contractum, & quemlibet alium actum. text. est in *leg. furiosum. C. qui testamen. fac. poss.* & ibi gloss. ordin. & communiter Doctores.

Dubium tamen est, an præsumatur delictum esse factum tempore furoris, vel tempore sanæ mentis? & dicendum est, quod si probatur ex parte ipsius rei delinquentis aliquando fuisse furiosum, præsumitur durare, & tempore furoris commisisse delictum, & accusator, vel iudex, si procedit ex officio, tenetur probare delictum esse factum tempore sanæ mentis: ita probat notabiliter textus in *capit. indicas 3. quæstione 9.* & ibi tenet glossa ordinaria & communiter Doctores. & per eum ita etiam tenet glossa ordinaria in *cap. final. de success. ab intestat.* & ibi Doctores. Confirmatur etiam ratione, quia furor est qualitas & morbus, qui postquam est radicans præsumitur durabilis, secundum medicos peritos, & probat textus in *leg. humanitatis. Codice de impub. & ali.* textus in *l. prima. ff. de cur. furio.* & in expresso tenet Cardin. in *capit. cum inter canonicos, de electio. secunda columna. 5. oppo.* & ibi alij Doctores. confirmatur etiam ex doctrina Bartoli & communiter in *leg. non solum. §. sed ut probari. ff. de operis nou. nunc.* ubi dicitur, quod quando actus vel delictum potest fieri tempore licito & illicito, ille qui agit, vel accusat, tenetur probare esse factum tempore illicito, & punibili. Si verò reus delinquens ante delictum non fuit furiosus, nec ex parte eius hoc probatur, sed tantum dicitur & allegatur fuisse furiosum tempore delicti commisi, tenetur ipse reus hoc probare, alias autem delictum censetur commissum tempore sanæ mentis, quia semper quis præsumitur esse talis, qualis naturaliter esse debet. argumento textus in *leg. nec codicillos, Codic. de codicillis*, & ibi notat Baldus, Paulus, Salycetus & communiter Doctores. & in expresso ita tenet & reputat singular. Angelus de malefic. in parte scienter dolose. quarta columna. versiculo quid in furioso, & idem tenet Imola in *clen. 1. de homicidio. secunda columna. numero tertio.* & ibi Ancharanus *secunda columna. numero sexto.* Idem Imola in *capit. dudum. de prasumptio. tertia columna. in fine.* Domi. in *capite primo. §. si vero de clerico agro.* Salycetus in *leg. furiosum. Codice qui testamen. fac. non possunt. numero secundo.* Corn. in *l. nec codillos. C. de codicill.* & apertè voluit Bart. in *tract. de testib. in parte opposita. 1. col. n. 2.*

Pulchrum tamen & necessarium dubium est, si quis tempore sanæ mentis commisit homicidium, vel aliud delictum, & postea factus est furiosus, an durante furore possit accusari, & condemnari ad mortem, vel aliam pœnam corporalem? & videtur quod non, quia furiosus habetur

berur loco absentis, qui non potest condemnari, sed pati annotationem bonorum. text. est in *l. 2. §. furiosus. ff. de iur. codicil.* text. in *l. ubi non voce, vers. fin. ff. de reg. iur.* Imò, quod magis est, habetur pro absente non contumace, quia in eo non potest cadere contumacia, sicut in absente, ira probat text. & ibi gloss. ordin. & communiter Doctores in *leg. furioso. ff. de re iudicata.* & in terminis tenet Aret. in *leg. ex facto. ff. de vulg. & pupil. penult. colum.* Ex quo inferitur, quod licet hodie per leges huius regni absens possit damnari, furiosus tamen non: Neque obstat, quod posset sibi dari curator, sicut minoribus, & per consequens condemnari. Quia datur minoribus, ut accessorius, ut in *l. clarum. C. de auctor. prastan.* furiosis tamen datur principaliter, ut in eo fundetur iudicium. Secundò, quia furiosus habetur loco mortui. text. est in *leg. bonorum. ff. rem rat. hab.* Sed ille non potest condemnari, nec puniri post mortem, ut in *leg. defuncto. ff. de public. iud.* ergo nec furiosus post furorem. & in expresso istam sententiam & conclusionem tenet Bald. in *leg. furiosum. C. qui testamen. facere poss. in fin.* Idem Bald. in *leg. humanitatis. Cod. de impub. & ali. 10. col. num. 49.* Idem Bald. in *c. 1. fin. colum. & quest.* an ille qui inter fratrem domini sui, feudum amittat. & ibi Aluarot. 3. colum. num. 5. Imol. in *cap. Raynutius, de testi. num. 143.* Alexand. in *dict. l. furiosum. fin. colum. & quest.* & ibi Iason penult. colum. qui dicit hanc esse magis communem opinionem. Idem Ias. in *l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. 10. colum. num. 30.* & ibi Ripa n. 73. Floria. qui reputat hoc esse mirabile in *leg. sed & si quaecumque. §. iniuriam. ff. ad leg. Aquil. final. colum.* tenet etiam & reputat Angel. de ma. in parte. scienter dolose, 41. colum. Hyppolytus de Marfil. in *l. 1. ff. ad leg. Cor. de sicarijs. 6. colum. num. 58.* ubi limitat hoc esse verum præterquam si delictum sit valde enorme, quia tunc posset puniri, argumento text. in *leg. diuus Marcus. ff. de off. prastan.* & subdit, quod ex ista causa Serenissima Regina Castellæ fecit punire hominem furiosum, qui intulit vulnus Serenissimo Regi Ferdinando marito suo: sed certè contrarium probant prædicta iura. Sed his non obstantibus contraria sententia, & conclusio videtur de iure verior, imò, quod possit condemnari & puniri pœna mortis, vel alia pœna ordinaria. Primò, quia cessat omnis ratio excusationis, & defensionis, cum tempore habili, & sanæ mentis deliquerit. Secundò, quia qualitas superveniens post delictum non mutat pœnam, imò illa debet imponi, quæ veniebat imponenda tempore commissi delicti. textus est formalis, & expressus in *l. 1. ff. de pœnis.* & ibi notat & commendat Bart. Albericus & communiter Doctores. Tertio, quia si filius, vel filia commisit causam ingratitudinis, & superveniat furor, benè poterit exheredari. Ita probat text. in *leg. fin. §. sed cum antiquitas. C. de curat. furio.* & ibi Doctores, & notat & commendat Imol. in *leg. ex facto. ff. de vulg. & pupil. 7. col.* & alij Doctores, ibi. Quarto, quia si quis commisit peccatum mortale tempore sanæ mentis, & superveniat sibi furor, & decedat in furore, condemnabitur apud Deum secundum Theologos, & secundum Canonistas in *cap. maiores, de baptismo.* & tenet Bartol.

ponderando text. ibi in *leg. nunquam. §. si vi aut clam. ff. de usucap.* ubi habetur quod si quis erat in mala fide, & superveniat sibi furor, adhuc dicitur durare in eo illa mala fides, quoad omnes effectus. Quintò, quia in delictis semper attenditur tempus commissi delicti, quoad locum, tempus, & omnia alia, quæ augent, vel diminuant qualitatem eius. text. est in *l. quod ait lex. §. fin. ff. de adult.* & ibi Bart. & communiter Doctores: ergo similiter quoad personam. Sextò, & finaliter pro hac parte facit text. expressus in *l. diuus Marcus. ff. de off. prastan.* ubi probatur, quod ita demum furiosus non punitur, quando delictum commisit durante furore: Secus tamen si ante, quia tunc minimè est dignus aliqua venia. Cuius verba sunt: Si verò ut plerunque assollet intervallis quibusdam sensu sanior est, unde forte illo momento scelus admiserit, nec morbo eius danda est venia. Nec obstat si dicas, quod ille textus potius videtur probare contrarium, in quantum vult, quod princeps consulatur, an debeat puniri, vel non, quia iste non est eius sensus, sed tantum vult, quod si est maximum dubium super ipso facto, vel iure, quod non possit iudex bene discernere, an commisit ante, vel post, tunc consulatur princeps, & ita intelligit, & declarat Albericus ibi, & Bartol. in *leg. congruit. cod. titul. & ita probant prædictæ l. part. supra allegata. 19. titul. 7. part. & 11. titul. 11. part.* & in terminis istam sententiam & conclusionem contra prædictos Doctores tenet Ludo. Roman. in *d. l. furiosum. in fin. Cod. qui testam. fac. poss.* & ibi Iason penult. colum. Idem Ias. in *leg. ex facto. ff. de vulg. & pupil. 10. col. n. 30.* Barb. in *l. iteris de rescriptis. final. colum.* Sed ego minimus inter alios in hoc dubio, & subtili articulo in iudicando, & consulendo non recederem à superiori communi opinione, tum quia est æqua, & in dubio sequenda: tum etiam quia forte talis delinquens, quia postea effectus est furiosus, haberet aliquam iustam causam defensionis, quam curator eius ignorat. Item etiam efficaci ratione, quia considero quod iudex debet concedere, & indulgere tempus ipsi reo, ad confitendum peccata sua ante executionem sententiæ, ut in *leg. archigerontes. C. de Episc. audien.* & ibi Doctores. ex qua causa iustissimum erit pœnam differre in tempus sanæ mentis, & suis sumptibus sustentari, si habet bona, aliàs de publico. argument. eorum, quæ notantur in *leg. pregnantis. ff. de pœnis.* Nec obstat, quod hodie in nostro regno absens potest condemnari, quia intelligitur in proprio, & vero absente contumace, in quo non dantur, nec considerantur prædictæ rationes, secus vero in furioso, qui habetur loco absentis fictè, & largo modo, & sine aliqua contumacia, & in terminis ita tenet & declarat Aret. in *d. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil.* nec iterum obstat si replices, quod secundum theologos furiosus punitur, & iudicatur ad pœnam, vel præmium secundum opera commissã ante furorem, quia illud est, quoad propriam conscientiam, & iudicatur à Deo Domino nostro, qui omnia scit, & cognoscit, & sinit sibi nota sine aliqua probatione: secus verò in iudice, qui non potest cognoscere defensionem furiosi, si non allegetur, & probetur. & confirmatur, quia sanctius est nocentem impunitum

nitum relinquere, quàm innocentem condemnare, vt in *l. absentem. ff. de pœnis.*

Item quæro, an ebrius, qui in ebrietate commisit homicidium, vel delictum, puniatur ex delicto? & breuiter dico, quod debet puniri, non autem pœna ordinaria, sed mitiori pœna, quia ebrietas tollit dolum in delicto, licet non culpam: vnde non excusat in totum à pœna, sed minuit illam. Ita probat text. not. in *leg. respiciendum. §. delinquant. vers. impetu. ff. de pœnis.* Cuius verba sunt: Inapetu autem cum per ebrietatem ad manus, vel ad ferrum venit, & ibi notat Bartolus, 2. colum. num. 3. Albericus in princ. & Oldradus quem ipse Albericus refert, & illum textum ad hoc dicit singul. Baldus in *cap. crapula. de vita & honesta. cler. 1. colum. in medio, num. 3.* Probat etiam text. not. in *l. omne delictum. §. per vinum. ff. de re milita.* Cuius verba sunt: Per vinum aut lasciuia lapsus capitalis pœna remittenda est, & militiæ mutatio irroganda est, & ibi ad hoc notat solus Albericus, text. in *cap. sané. 15. quest. 1. ibi gloss. ordin.* i Archit. & communiter Doctores. & istam sententiam & conclusionem per prædicta iura tenet Salycetus in *leg. 1. Cod. ad leg. Cor. de sica. fin. verbis.* Floria. in *leg. sed & si quacunque. §. iniuriam. 2. colum. num. 5. ff. ad leg. Aquil.* Angelus de mal. in parte scienter dolose. pen. colum. vers. sed quid si quis propter ebrietatem. Hippol. de Marsil. in *l. 1. ff. ad leg. Corn. de sica. 7. colum. num. 63.* Rom. in *l. 1. de verb. ob. 2. colum. num. 3.* Bonifacius in tractat. malef. in rubr. forma accusationis per syndicatam. quarta columna. fol. 24. & pro hac sententia & conclusione est hodie *l. part. 5. tit. 8. 7. part.*

74 Item quæro an dormiens, qui in somnis surgit, & aliquem interfecit, vel vulnerauit, vel aliud delictum fecit, puniatur ex delicto, nam multotiens contingit, quod aliqui in somnis insurgunt, & talia committunt & refert Bartolus in *leg. vt vim. ff. de iusti. & iure. 2. columna. in fin.* quod suo tempore erat quidam Pisanus, qui surgebat de nocte in somnis, & se armabat, & ibat per ciuitatem canendo, & videtur, quod non teneatur, quia non est in culpa, & parcendum est vi. io naturali, vt in *leg. fluminum. §. vitium. in princ. ff. de dam. infect.* præterea dormiens æquiparatur furioso, vt in *l. 1. §. 1. ff. de acq. possi. 3. colum.* pro ista parte facit text. in *elem. 2. de homi.* vbi si talis dormiens committat homicidium in somnis, non fit irregularis. in contrarium tamen, imò, quod teneatur, probat text. not. in *leg. si seruus seruum. §. si fornicarius. ff. ad leg. Aquil.* vbi si seruus coloni, vel inquilini iuxta fornacem, vel locum, vbi erat ignis, obdormisset, & domus, vel res combusta sit, tenetur ad damnum, quia videtur esse in culpa, & ad hoc notant & commendant omnes Doctores ibi.

Sed pro concordia & veritate dico, quod si talis dormiens sciebat hoc sibi euenire, tunc debet prouidere, vt iaceat solus, & præcauere, vt nemo sit in lecto, vel camera cum eo, & si non fecit, dicitur esse in culpa, & propter culpam tenetur extra ordinem, sicut putator arboris, qui non admonuit transeuntes, vt in *leg. si putator ff. ad leg. Aquil.* & ita procedat secunda opinio cum fundamentis suis. Si verò non scie-

bat hoc sibi euenire, tunc non teneatur, quia nulla culpa potest sibi imputari, & ita procedat prima opinio, & fundamenta pro ea adducta, & in terminis istam doctrinam & distinctionem tenet Guillerm. & Iacob. de Raueri, in *leg. diuus Marcus. ff. de offic. præ. & ibi not. Alber. fin. colum. & quest.* tenet etiam Bart. in *leg. pe. ff. ad leg. Pomp. de parri.* Florian. in *dict. leg. seruus seruum. §. si fornicarius. ff. ad leg. Aquil. fin. colum. num. 4.* Anch. in *cle. de homicidio, in secundo no. num. 3.* Angelus de malef. in parte comparauit dictus inquisitus, & in termino defensionis folio 107. vers. quid si dicat. & pro hac doctrina & distinct. est hodie *l. no. part. leg. 5. titul. octauo. 7. part.*

Item quæro, an prodigus, cui bonis interdictum est, possit delinquere & puniri? & videtur, quod non: quia non videtur habere intellectum, nec reuerentiam rationis, & ex ista causa prohibetur contrahere, & testari. textus est capitalis & expressus in *l. is cui bonis. ff. de verborum obligatio.* & ibi communiter Doctores. text. in *leg. is cui lege. ff. de testam.* text. in *leg. furiosi. ff. de reg. iur.* Cuius verba sunt: Furiosi, vel eius, cui bonis interdictum est, nulla voluntas est. Item etiam, quia propter tale vitium & defectum æquiparatur furioso & pupillo. text. est in *leg. his qui. §. fin. ff. de tut. & curat. datis ab his.* text. in *leg. certi conditio. §. quoniam ff. si certum petat. text. in leg. Fulcinius. §. adeo. D. quibus ex caus. in posse. eat.* Tertio & principaliter istam sententiam, & conclusionem probat text. in *leg. Fulcinius. §. plena. ff. quib. ex caus. in posse. eat.* vbi dicit textus, quod prodigus non potest dici contumax, vt contra eum fiat missio bonorum, & in terminis istam sententiam & conclusionem tenet gloss. ordin. in *leg. si quis in tantam. C. vnde vi. in gloss. magna, vers. sic. 6. de furioso.* vbi dicit, quod prodigus non teneatur pœna illius legis: ad hoc notant, & commendat Doctores ibi, & illam gloss. ad hoc reputat singularem & vnicam Angelus de Perul. in *l. si quis pro eo. ff. de fideiuss. in fin.* Sed his non obstantibus ego teneo contrariam: imò, quod possit delinquere & puniri pœna ordinaria delicti, quia considero, quod prodigus non censetur habere iudicium, & intellectum tantum in his, quæ concernunt alienationem, & administrationem bonorum suorum: secus tamen est quod ad delinquendum, quia tunc bene censetur integra persona, & capax cuiuslibet delicti, & sic tenetur, & obligatur ad pœnam eius, & in expresso ita probat text. notabilis in *leg. his qui. §. diuus. ff. de tut. & curat. dat. ab his.* Cuius verba: Nam æquum est prospicere nos etiam eis, qui quod ad bona ipsorum pertinet furiosum faciunt exitum, & in terminis per illum text. istam sententiam, & conclus. tenet Bart. in *dict. leg. is cui bonis. ff. de verb. oblig. fin. col. penult. quest.* & ibi Paul. de Castr. *fin. colum. & quest.* Iason 8. colum. num. 17. & communiter alij Doctores. tenet etiam Bart. in *leg. si quis in tantam. Cod. vnde vi. 3. colum.* & ibi Salycet. 3. colum. num. 7. & communiter Doctores. Bald. in *leg. furiosum. Codic. qui testament. fac. possess. in fin.* & ibi communiter Doctores. Angel. de Per. in *leg. Fulcinius. §. adeo. ff. quib. ex caus. in posse. eat.* Angelus de malef. in parte scienter dolose. fol. 48. ff. eo

Uellat q. 73
60 S. S. fin.
i. 60 n. 4
Nac car
3 n. 1. 580

resol

ff. eo versicul. quid in prodigo, & ibi eius additionator.

76 Item quæro, an seruus possit delinquere, & teneatur ex delicto? & breuiter dico, quod sic, & in processu, & causa seruabitur illud, quod obseruatur, quando proceditur contra hominem liberum. text. in *leg. hos accusare. §. si seruus. ff. de accus.* Cuius verba sunt: Si seruus reus postulabitur, eadem obseruanda sunt, quæ si liber esset, text. in *l. 10. tit. 1. 7. part.* & probato delicto, maiori pœna punitur quàm liber. text. est in *leg. in seruorum. in princ. ff. de pœn.* textus in *leg. aut facta. §. persona.* textus in *leg. capitalium. §. fin. versicul. fin. eo. tit.* text. in *l. 8. in princ. tit. 3 1. 7. part.*

Quod intellige, quando ex delicto venit imponenda pœna corporalis: secus si pecuniaria, quia illa non cadit in seruum. text. est in *dict. leg. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusat.* Cuius verba sunt: Omnibus legibus serui rei sunt excepta lege Iulia de vi priuata, quia ea lege damnari partis tertiæ bonorum publicatione puniuntur, quæ pœna in seruum non cadit, idemque dicendum est in cæteris legibus, quibus pecuniaria pœna irrogatur, quo casu alterabitur pœna, & imponetur sibi alia iudicis arbitrio. text. est ibi not. in *vers. fin. quem summè commendat Bart. & Doctores.* vnum tamen est, quod si dominus soluat pœnam pecuniariam pro eo, liberatur. Ita disponit prædicta *l. 10. tit. 1. 7. part.*

Item adde, quod probatio delicti potest fieri contra seruum per testes, vel per confessionem propriam, vel alio genere probationis, sicut contra quemlibet hominem liberum. text. est not. in *leg. seruos. in princ. Cod. ad leg. Iul. de vi.* Cuius verba sunt: Seruos, qui fecisse violentiam confessionibus testium, aut proprijs docebuntur, &c. Imò, quod magis est, sola confessio serui spontanea sufficit ad condemnationem eius. Ita probat apertè text. in *dict. l. seruos*, & tenet gloss. ordinat. in *l. 2. §. 1. ff. si ex noxa. cau. agatur.* vnum tamen est, quod ad hoc, vt confessio serui probet, & ex ea possit condemnari, oportet, quod cum ea concurrat semiple-na probatio, vel aliqua indicia vrgentia: vel si negauerit, quod sit facta confessio in tormentis præcedentibus indicijs, aliàs non staretur soli eius confessioni spontaneæ, quia videtur tendere in præiudicium domini. Ita probat textus not. in *leg. quæro. §. final. ff. de adilit. edict.* & per illum textum ita tenet gloss. ordinaria in *l. cum probatio. ff. de probatio.* & ibi Salycetus, & communiter Doctores, & per illum textum ita etiam tenet Paulus in *dict. l. 2. §. 1. si ex noxali causa agat. 2. colum. num. 4.* Alexand. *1. colum. in fin. num. 4. gloss. in leg. quicumque. Cod. de seruis fugitiuis. in gloss. penult. in fin.* & ibi Doctores. Socinus in *l. cum filiusfamil. de verborum obligat. 5. columna. num. 11.* & ibi Iason *5. colum. num. 15.* Aduertendum tamen, quod licet seruus possit accusari, & condemnari pro delicto, tamen dominus eius potest adesse causæ, & eum defendere allegando, & respondendo pro eo, ratione proprii interesse, textus est notab. in *l. 2. Cod. de accusa.* Cuius verba sunt: Si cuiusdam criminis obnoxius seruus postuletur, dominus eum defendere potest, & in iudicio assistere accusato-

ris intentionibus responsurus, & ibi gloss. ord. & communiter Doctores. & idem disponit prædicta *lex 10. tit. 1. 7. part.* Imò etiam tunc poterit dominus constituere procuratorem, quia non videtur dominus, vel procurator eius interuenire pro alio, sed pro seipso, & suo interesse, text. est in *leg. seruus etiam. ff. de publ. iud.* quo casu totus processus & iudicium agitabitur cum ipso seruo tanquam principali persona, quam tangit negotium, & ei proponetur accusatio, & cum eo lis contestabitur per responsionem suam, & ei assignabitur terminus probationis, & defensionis, & contra eum debet ferri sententia diffinitiuæ, ita tenet & declarat gloss. ordin. & communis opinio Doctorum in *dict. l. 2. C. de accus.* Ex quo infertur, quod non requiritur, quod dominus citeatur, vt compareat, & assistat causæ agitandæ cum seruo, quia principaliter fundatur iudicium in persona serui, & in terminis ita tenet Bald. in *l. filiusfam. ff. de his qui sunt sui vel al. iur. 1. lect.* Idem Bald. in *l. fin. §. necessitate. Cod. de bonis qua lib. 4. colum. num. 12.* Angel. de Perus. in *l. cum filiusfamilias. ff. de verb. obligat. in fin.* quos ego sequor, & reputo esse notabile & singulare, licet Salycetus in *dict. l. 2. C. de accusa.* teneat contrarium. Ex quo collige vtilem, & necessariam doctrinam in practica, quod quando principaliter proceditur contra aliquem, licet in consequentiam fiat præiudicium tertio, non propterea ille tertius est citandus, & probat etiam text. in *leg. sapè. ff. de re iud.* iuncta communi doctrina & theorica Doctorum ibi, & in terminis tenet & confirmat Bart. in *questionibus suis. quest. 3. fin. columna.*

Addè tamen circa prædicta, quod licet seruus accusatus, vel inquisitus confiteatur delictum, & ex illa confessione possit condemnari, concurrentibus his, quæ supra dixi: tamen bene posset dominus probare contrarium. Ista est gloss. singularis & vnica in *leg. 2. §. 1. ff. si ex noxa. cau. aga. in gloss. 1. in medio.* quam ad hoc summè notat, & commendat ibi Bald. & reputat singularem & vnicam Paul. *2. colum. num. 8.* Alexand. *2. colum.* & Iason *1. colum. num. 4.* Ex qua gloss. & communi doctrina inferunt prædicti Doctores ibi, quod si ex forma legis, vel statuti, pater, vel dominus, vel quilibet alius teneatur ad pœnam pecuniariam ex delicto alterius, bene stabitur confessioni ipsius delinquentis, etiam in præiudicium tertij soluere debentis, sed poterit probare contrarium pro suo interesse. & in expresso ita etiam determinat Bart. in *l. cum filiusfam. de verbor. obligat. fin. col.* Bald. in *leg. filiusfam. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. 1. lect.*

Item etiam quæro, an & quando absens possit accusari & condemnari de delicto? De quo articulo plene & magistraliter dixi in *l. 76. in legib. Tauri.* Ideo hic omitto, & te remitto ad scripta per me in *d. legib. Tauri*, vbi vide, quia est ibi necessarium.

Item etiam similiter quæro, an & quando delinquens possit accusari & puniri post mortem? In quo dubio, & notabili articulo dico, quod regulariter non: sed per mortem eius statim extinguatur delictum, quoad pœnam corporalem, & quo ad pœnam confiscationis be-

norum, modò delictum sit publicum, modò
 priuatum. tex. est capitalis & expressus in *leg.
 defuncto. ff. de publi. iudi.* cuius verba sunt: De-
 functo eo, qui reus fuit criminis, est pœna ex-
 tincta, & ibi notat & commendat gloss. ordin.
 Bar. Albe. Ang. Imo. & communiter Doctores.
 text. in *l. 3. eodem tit. secundum vnã lecturam.*
 text. in *l. in se natus. §. si propter. ff. ad Turpil.* Ex
 quo infertur, quod post mortem delinquentis
 non debet iudex interponere pœnam cadaueri,
 quia videtur inferre iniuriam defuncto, & per
 consequens hæredibus, aliàs teneretur in syn-
 dicatu, argum. text. in *l. 1. §. quotiens. ff. de inin-
 riis. & in l. pen. tit. 13. 1. part.* ita tenet Ange. &
 Imol. in *d. l. defuncto*, Petrus in *l. 2. C. qui testa.
 fac. poss.* & ibi Cyn. Ange. Roma. Alexan. Iaf.
 Corn. & alij Moderni. Ange. in *l. si. Cod. si reus,
 vel accusa. mor. sue.* Bald. in *l. vna. C. ex delictis
 defun. 2. colum. numer. 2.* vbi adducit notabilem
 rationem, quia pœnæ afflictivæ animati cor-
 poris sunt pœnæ sensus, quæ non possunt
 cadere in hominem mortuum, Ang. in *l. qui à
 latronibus. §. si quis. ff. de testam.* Ang. *de malef.
 in parte presente & appellante. antepen. col. versic.
 quid si reus.* Ang. de Aret. in *§. interdum. Instit.
 de hered. qua ab intest. dese. 1. colum. numer. 2.* Con-
 firmatur, quia pœnæ priuationis status non
 cadunt in mortuum. text. est in *l. qui libertinos.
 §. posthumus. ff. de oper. liber.* & ibi communiter
 Doctores. Quod tamen limita & intellige, nisi
 delictum sit grauiissimum, & enorme: quia tunc
 bene poterit iudex pœnam imponere cadaueri,
 ipsum furca ignominiosè suspendendo, vel alia
 pœna afficiendo propter facti memoriam, &
 aliorum terrorem. argum. text. in *c. mulier. 15.
 quest. 1.* vbi animal interficitur propter deli-
 ctum contra naturam cum eo commissum. ar-
 gumen. etiam text. in *cap. cum ad monasterium.
 versicul. quod si proprietas, de statu monachorum.*
 vbi monachus, qui tempore mortis inuentus
 est possidere pecuniam, vel aliam rem pro-
 priam, debet sepeliri extra monasterium in ster-
 quilinio, in signum perditionis suæ, & ad hoc
 notant & commendant Doct. ibi, & istam sen-
 tentiam & conclusionem tenet & probat gloss.
 singularis & vnica in iure in *l. 2. ff. arborum fur-
 tim casarum*, vbi expressè dicit, quod famosi
 latrones furca suspenduntur, deinde bestiis
 subiiciuntur, arg. text. in *l. capitalium. ff. de pœnis,*
 sed ille textus nihil probat, sed debuit allegari
 text. in *§. famosos, eiusdem legis.* & illam gloss.
 ad hoc reputat singularem Roma. in *l. 2. C. qui
 testam. fac. poss.* idem Roma. in *l. si verò. §. de
 viro. ff. solu. matri. 46. fallentia principali. num. 79.*
 reputat etiam Augustinus in *addit. ad Ange. de
 malef. in fin. parte fin. colum.* idem Augustinus in
parte, qui iudex videns, fol. 97. 3. colum. & tenet
 notabiliter Imo. licet illam gloss. non alleget in
l. defuncto. ff. de public. iudic. 1. colum.

79 Sed salua eorum pace ista sententia & con-
 clusio non potest de iure procedere & su-
 stentari, quia simpliciter genericè, & absolutè
 iura dicunt & disponunt, quod omne deli-
 ctum extinguatur morte. Nec obstat text. in
d. cap. mulier. quia ille text. non vult, quòd
 animal suspendatur per modum pœnæ, sed tan-
 tum quòd simpliciter interficiatur, ne sit me-
 moria delicti, vt latius dixi in delicto adulterij.

nec obstat etiam text. in *d. c. cum ad monaste-
 rium*, quia ibi imponitur pœna denegationis se-
 pulturæ, quæ propriè cadit in mortuis, vt in
l. 1. ff. de cada. puni. & ita eum intelligit Bald. in
*l. vni. Cod. ex delictis defunctorum. 2. colum. num.
 2.* & Philippus Decius in *l. imperium. ff. de iu-
 risdict. omn. iudic. 3. col. num. 19.* nec obstat gloss.
 in *d. l. 2. ff. arbo. fur. cesa.* quia illa gloss. & text.
 quem voluit allegare in *d. §. famosos*, loquitur
 in pœna continuata, & non verò inceptiua di-
 stincta, & de per se, nam primo delinquens
 furca suspenditur, & statim corpus eius tradi-
 tur bestiis, & sic pœna continuatur, & non
 imponitur de nouo. sed licet ista mea opinio
 sit verissima, de iure tamen superior sententia
 & conclusio contraria seruetur in practica, in
 toto regno, à quo tu non recedas. Ex quo pri-
 mò infertur, quòd ex hoc sustentatur practi-
 ca, quæ habet, quòd in delicto hæresis post
 mortem imponitur pœna cadaueri: quia con-
 cremantur ossa, vel effigies ipsius delinquen-
 tis, & idem esset in delicto læsæ maiestatis, &
 in delicto contra naturam. Secundò infero,
 quòd quando quis se occidit, imponitur pœna
 cadaueri, quia corpus eius publicè ducitur per
 vias publicas, & furca suspenditur, & ita vidi
 practitari in hac ciuitate Salmanticensi: nam
 quidam forensis, qui dicebatur fuisse de reli-
 gione, & monasterio, voluit & tentauit habe-
 re accessum ad puerum, & cum eo committere
 peccatum contra naturam, & ex iudiciis captus
 fuit, & in carcere se suspendit, & statim publi-
 cè ductus est per ciuitatem, & vias publicas, &
 concrematus fuit. Confirmatur iste casus alia ra-
 tione, quia cum decedat in notorio peccato
 mortali, non videtur sibi in hoc fieri aliqua
 iniuria, nec videtur excessiua pœna imponi, sed
 valde condigna delicto, & in expresso in isto
 casu, quando quis se occidit, quòd cadauer eius
 puniatur, tenet & firmat Paris de Put. in *tra-
 ctatu syndicus in parte mortuus. fol. 173.* & ante
 eum voluit Baldus in *d. l. 2. Cod. qui testam. fac.
 poss.*

80 Aduertendum tamen, quòd superior con-
 clusio, & sententia, quæ habet, quòd deli-
 ctum extinguitur morte, debet intelligi re-
 gulariter, præterquam in casibus & delictis se-
 quentibus. Primus casus est in delicto hæresis,
 quia durat post mortem, quoad bona, & pro-
 bato delicto post mortem, confiscantur bona.
 text. est in *l. 4. C. de heres. text. in l. apostatarum,
 Cod. de apostata. text. in c. sane. el. 2. 24. quest. 2. text.
 in c. accusatus. §. in eo vero casu. de heret. lib. 6.* &
 idem disponit *l. 7. tit. 1. 7. part. & in l. 9. tit. 20.
 lib. 4. fol. 100.* Secundus casus est in crimine læ-
 sæ maiestatis humanæ, quia durat post mortem
 respectu bonorum. text. est in *l. ex iudiciorum.
 versicul. 1. ff. de accusa. text. in l. Pantonium. §. rei
 perduellionis. ff. de acquirenda hereditate. text. in
 leg. donationes in concubinam §. fina. ff. de dona.
 text. in l. cum filius. §. fin. ff. de legat. 2. text. in l. pe-
 nul. & in l. fin. C. ad leg. Iul. maiest. text. in §. per
 contrarium. Instit. de hered. qua ab intesta. dese.
 text. in §. 2. Instit. ff. de publi. iudic. & vtrouque
 communiter Doctores. Tertius casus est in
 crimine repetundarum, quando iudex durante
 officio iniuste recepit aliquas pecunias, vel res
 à subditis, vel litigantibus, vt in *l. 1. & per to-**

rum. ff. ad leg. Jul. repe. quia tunc durat post mortem, quoad pœnam bonorum. text. est in d.l. ex iudiciorum. ff. de accus. & ibi gloss. ordin. & communiter Doctor. & idem disponit prædict. l. 7. tit. 1. 7. part. Quartus casus est in crimine peculatus, quando quis rem sacram, vel publicam subtrahit, quia tale crimen durat post mortem, quoad pœnam bonorum. text. est in l. fin. ff. ad l. Jul. pecu. & ibi communiter Doctor. Quintus casus est, quando reus delinquens conscientia criminis se interfecit posteaquam erat accusatus, vel inquisitus de crimine, vel in eo deprehensus, nam tale delictum durat post mortem, respectu confiscationis bonorum, si crimen erat tale propter quod bona veniebant confiscanda, quia habetur pro confesso & condemnato, licet hæredes possint probare contrarium. text. est in l. fina. ff. de bonis eorum, qui ante sententiam mor. sibi conf. & ibi gloss. ordin. & communiter Doctores, de quo artic. latius dicam in delicto homicidij. Sextus casus est, quando ex delicto imponitur pœna amissionis bonorū ipso facto, vel iure, quia tali casu durat delictum post mortem, respectu bonorum. ita probat text. in l. Caius. ff. ad Syllan. text. in l. ex iudiciorum. versic. adeo. ff. de accusa. text. in authe. de incest. nupt. text. in c. 1. de homicidio. lib. 6. facit etiam bonus text. in leg. commissa. ff. de pub. & velti. & in expresso ita tenet gloss. sing. & unica iuncto text. in l. 3. §. quod autem. ff. quod quisque iuris. in gl. fin. quam ibi ad hoc notat & commendat Bart. Bald. & communiter Doctor. antiqui. & reputat singul. Alex. & Moderni, & illam gloss. ad hoc reputat singul. & unicam Bald. in l. que sub condicione. §. fin. ff. de cond. insti. idem Bald. in rubr. Cod. de privil. dotis. §. col. num. 12. Iacobi. de S. Georg. in l. si quis maior. Cod. de transact. penult. col. num. 56. tenet etiam Ange. in l. qui a latronibus. §. si quis. ff. de testa. Salyc. in l. 1. C. si reus vel accus. mor. fue. 1. colum. Bal. in l. una. Cod. ex delict. defuncto. 2. colum. Platea in l. fina. Cod. de iur. fisc. lib. 10. 2. colum. Abb. in c. dilecti. de arbi. 3. colum. idem Abb. in c. si. de donat. 2. colum. Ioann. de Ana. in cap. vergentis. de hered. 2. colum. Angel. de Aret. in §. non omnes. de perpe. & tempo. act. l. hilip. Decius in leg. pupillum. §. in hæredes. ff. de reg. iur. 2. fallentia. Tiraquel. in rep. l. si unquam. C. de renoca. dona. n. 241.

81 Adde tamen, quod in omnibus casibus, in quibus reus potest accusari post mortem, & memoria eius damnari, & bona confiscari, de quibus supra dictum est, debet intelligi infra quinquennium post mortem delinquentis, quo transacto non potest amplius contra ipsum procedi, nec contra hæredes vel tertios bonorum possessores. ita probat tex. notab. in l. 2. C. de apostatis, vbi habetur, quod apostata potest accusari post mortem infra quinquennium tantum, & ad hoc no. & comm. Bar. ibi, qui ex eo infert, quod omnia iura ciuilia, & canonica, quæ dicunt, quod de crimine hæresis, vel læsæ maiestatis, vel alio grauissimo delicto, possit cognosci post mortem, debent intelligi infra quinquennium, & per illum tex. ita tenet gloss. ordin. in l. Manichæos. Cod. de hæret. & ibi communiter Doctores. tenet etiam Ang. de Aret. in §. interdum. Insti. de hered. qua ab intest. defer. & in apostata idem expressè dis-

ponit l. 7. tit. 25. 7. part. facit etiam bonus text. in l. 2. C. de velti. & com. vbi dicit, quod in bonis fisco delatis propter veltigal non solum, præscribitur spatium quinque annorum, quæ ad hoc notat & commendat ibi gloss. ordin. & communiter Doctor. Bart. & alij Doctor. in l. commissa. ff. de public. & velti. Sed aduertendum, quod contra prædicta facit textus formalis & expressus in cap. 2. de prescriptione. lib. 6. vbi disponitur, quod in crimine hæresis post mortem potest procedi infra quadraginta annos, & imponitur pœna confiscationis bonorum, quæ nocet hæredibus & aliis quibuscunque possessoribus, & ibi notat & commendat gloss. ordin. & communiter Doctor. & reperio, quod Abb. Panorm. tangit istam difficultatem in cap. cum nobis, de præscr. 3. col. n. 8. & finaliter dicit, quod text. in d. l. 2. Cod. de apostatis, & superior sententia, & conclusio ex eo elicita procedat, & habeat locum, quando bona veniunt applicanda fisco seculari, text. verò in d. cap. 2. procedat & habeat locum, quando bona veniunt applicanda fisco Ecclesiæ, quem sequitur ibi Felynus 3. col. num. 12. Sed salua eorum pace in hoc subtili, & necessario articulo ego dico & teneo pro firma veritate, quod cum hodie in crimine hæresis procedatur attentata dispositione iuris Canonici, per quod inducitur ista quadragenaria præscriptio, de qua per textum in d. c. 2. de præscriptio. lib. 6. licet bona applicentur fisco seculari, vt in c. communicamus. el. 2. §. damnatus, de hæret. quod indistinctè possit cognosci infra quadraginta annos, & textus ille in d. l. 2. C. de apostatis, & superior doctrina ex eo elicita habeat locum, & procedat in crimine læsæ maiestatis humanæ, & in crimine contra naturā, & in omnibus aliis criminibus, in quibus potest procedi post mortem delinquentis, quod reputo singulare & quotidianū.

Adde tamen, quod licet regulariter delictum 82 extingatur morte, etiam quoad pœnam confiscationis bonorum, vt supra dictum est, tamen debet intelligi, quando reus delinquens moritur ante sententiam diffinitiuam latam contra eum, etiam si lis fuerit contestata, secus tamen est, si moriatur post sententiam transactam in rem iudicatam, quia tunc pœna confiscationis bonorum bene transit ad hæredes, text. est in l. ex iudiciorum. ff. de accusat. & ibi Bartol. Alber. & communiter Doctor. & idem est, si reus delinquens solemniter in iudicio erat confessus crimen, vel erat contra eum facta legitima probatio, quia isti casus æquiparantur sententiæ, & postea mortuus est, quia tunc pœna confiscationis bonorum, etiam transit contra hæredes. ita singulariter Baldus in l. unica. Cod. ex delictis defunctorum. 2. colum. numer. 3. quod certe non videtur verum, quia dato, quod isti duo casus æquiparentur sententiæ: tamen debet intelligi sententiæ non transactæ in rem iudicatam, sed existenti infra tempus datum ad appellandum, & licet moriatur post sententiam latam, si non transit in rem iudicatam, pœna confiscationis bonorum non transit ad hæredes, vt supra dixi, & statim infra proximè dicam allegando glossam unicam ad hoc, ergo nec in his duobus casibus qui æquiparantur sententiæ.

Item adde, quod prædicta debent intelligi, quando talis reus delinquens mortuus est post sententiam diffinitiuam transactam in rem iudicatam, secus tamen est, si ab ea erat appellatum, vel mortuus fuit infra tempus datum ad appellandum, quia tunc pœna confiscationis bonorum non transit ad hæredes, ista est gloss. singularis & vnica in *l. ex iudiciorum. ff. de accusa.* quam ibi ad hoc reputat singularem, & vnicam Bart. Alber. & Angel. post Dylum & antiquos. illam etiam reputat vnicam Imo. in *l. defuncto, infra isto titul. de publ. iud.* Salycet. in *leg. final. Cod. si reus, vel accusa. mort. fuer.* illam etiam reputat singularem & vnicam Bald. Angel. in *l. qui à latronibus in §. 1. ff. de testament.* idem Baldus in *l. vna. Cod. ex delictis defunct.* 3. colum. num. 4. idem Baldus in *cap. quoniam contra falsam, de probat. penult. colum.* licet Iacob. de Rauen. in *dict. leg. lex iudiciorum,* quem refert ibi Bartol. teneat contrarium, imò, quod indistinctè pœna transit contra hæredes, eo ipso, quod est lata sententia, modò ab ea sit appellatum, modò non: & licet Bartol. concordando opiniones dicat, quod eo casu, quo hæres appellauit, sit vera sententia gloss. aliàs non. Sed his non obstantibus sententia & conclusio glo. superius allegatæ est vera & tenenda, pro qua est text. expressus in *l. final. Cod. si reus vel accusat. mort. fuer.* & ibi notat & commendat Cynus & alij Doctores. Secundò facit ratio concludens, quia sententia & pœna confiscationis in eo contenta non habet effectum consummatum, quando ab ea est appellatum, vel potest appellari, imò reducitur lis & causa principalis ad statum, in quo erat ante litem contestatam. text. est singularis in *l. ita demum. Cod. de procuratoribus,* & ibi Bald. & commun. Doctor. Tertio confirmatur text. in *l. post rem iudicatam. ff. de transact.* vbi habetur, quod licet transactio non valeat, tamen bene valet, & tenet quando ab ea est appellatum, vel quando sit intra tempus datum ad appellandum. Quarto etiam facit textus singularis & vnica in suo casu in *cap. solum, de appellat. libr. 6.* vbi disponitur, quod attentata post appellationem, vel post tempus datum ad appellandum, reuocantur per iudicem appellationis, quem ad hoc reputat ibi singularem, & vnicum Ancharanus & alij Doctor.

83 Item etiam prædicta intellige, quando pœna confiscationis bonorum venit in consequentiam delicti, secus si principaliter in sententia fuit imposita pœna bonorum, quia tunc indistinctè transit post mortem, licet à sententia sit appellatum, vel duret tempus datum ad appellandum, ita probat text. in *leg. 3. Cod. si penden. appella. mors interue.* & ibi Cynus, Bartol. Bald. Paul. Salycet. & communiter Doctor. Cuius ratio est, quia quando principaliter imponitur pœna confiscationis bonorum, videntur duæ sententiæ, sed quando ponitur accessorie, & in consequentiam delicti, extincto ipso delicto, de quo principaliter agitur, extinguuntur pœna bonorum, & reputatur vnica tantum sententia, argum. text. in *l. etiam. §. 1. ff. de minor.* text. in *l. quedam mulier. ff. familia ercisc.* text. in *l. Cornelia pia. ff. de iure patronatus.* Vnum tamen est bene notandum circa prædicta, quod

licet post mortem rei delinquentis extinguatur iudicium, quod contra eum pendeat, vt supra dictum est, tamen bene potest hæres eius instare & petere à iudice, vt declaret defunctum tale delictum non commisisse, habita & recepta super hoc informatione & probatione vera & iuridica, & iudex tenetur facere pro euitanda infamia defuncti, & conseruanda eius memoria. ita probat textus singularis, & vnica in iure in *leg. filio. §. Seia. ff. de adimendis legatis.* quem ibi ad hoc summè notat & commendat solus Alber. & in terminis illum text. ad hoc reputat singularem & vnicum Bal. in *l. vna. Cod. ex delictis defunctorum. 2. colum.* & istud teneo, licet Salycet. in *l. 1. Cod. si reus vel accusator mort. fuer. 1. colum.* teneat contrarium ea ratione, ne iudicium claudicet. Sed ad hoc respondeo, quod fauor liberationis hoc operatur, sicut alios plures effectus, & specialiter operatur, argum. text. in *l. interpretatione. ff. de pœnis l. absentem. eod. tit. text. in l. respiciendum. eod. titul. cum similibus.* Item adde, quod prædicta procedunt, quando delictum est publicum, & venit imponenda pœna corporalis, & pœna bonorum fisco applicanda, secus tamen est, si delictum sit priuatum, & ex eo venit imponenda pœna ciuili pecuniaria parti applicanda, vt in delicto furci, vi bonorum raptorum, iniuriæ, vel simili delicto, quia tunc si reus delinquens moriatur ante accusationem propositam, vel ea proposita ante litem contestatam extinguitur, & annullatur delictum, tamen si decedat pendente accusatione, & lite iam contestata, tunc iudicium & instantia, & per consequens illa pœna bonorum transit contra hæredes, text. est in *l. ex iudiciorum. versio. fin. ff. de accusa.* text. in *l. vna. C. ex delictis defunctorum,* text. in *§. non autem omnes, Institut. de perpe. & tempor. actio.* & vtrobique commun. Doctores, & idem disponit *lex 25. tit. 1. 7. part.* Ex quo ego infero vnum satis singulare, quod vidi de facto, quod si quis stuprauit virginem, & decedat ante litem motam, & litem contestatam, non poterit talis virgo corrupta superueniens agere contra hæredes pro damno & interesse, vel dote: quod est verum, & procedit de iure Ciuili, sed de iure Canonico & eius æquitate, bene poterit petere, & tenetur hæres exonerare conscientiam ipsius defuncti, vt infra proximè dico, & in terminis in nostro casu & quæstio. reperio, quod ita tenet solus collectarius in *cap. 1. de adulteriis. 2. colum. num. 2.*

85 Item adde, quod mortuo accusatore & sic offenso, qui passus est delictum, actio vel accusatio ciuili pecuniaria sibi competens transit ad eius hæredes indistinctè, modo decedat post litem contestatam, modò ante, quod intellige, quando competit propter rem familiarem, damnum, vel interesse, quod præten dit & sibi defecit, vt in delicto furci, vi bonorum raptor. legis Aquilia, & similib. secus tamen est si competit ad meram vindictam, vt in delicto iniuriæ, & alio simili, quia accusatore defuncto, qui iniuriam passus est, non transit ad hæredes, nisi ante mortem eius lis fuerit contestata. text. est in *l. 1. §. heredem. ff. de priua. delict.* & ibi Bart. & commun. Doctor. text. in *l. quod diximus. §. hæ*

§. hac actio. ff. quod metus causa. text. in l. si vero. §. hac autem. ff. de his qui deie. vel effude. text. in l. inde Neratius. §. si infans. ff. ad l. Aquil. text. in leg. hac act. ff. de calumnia. text. in leg. iniuriarum actio. l. a. ff. de inin. text. in l. 1. Cod. ex delict. defunct. text. in §. non autem omnes. Insti. de perpe. & temp. act. & idem disponit l. 25. tit. 1. 7. par. & in l. si. tit. 9. 7. par. & l. 2. tit. 13. 7. par. & quæ dicatur propriè actio pœnalis, ciuilib, propter rem familiarem, propter vindictam, ponit glossa singularis & vnica in l. 2. §. emancipatus filius. ff. de colla. bono. quam ibi notat & commen. & alij Doctor. & reputat singularem & vnicam Imol. in l. interdum. infra isto tit. 1. col. idem Imol. in l. rei iudicata. §. 1. & ibi Alexan. & Moderni. similis tamen gloss. est in leg. pro herede. §. fina. ff. de acquir. hered. Ex quibus infertur, quod actio de dolo, vel actio quod metus causa, vel alia actio pœnalis pro ipsa re, vel pro interesse, vel damno non competit contra hæredes delinquentis, nisi post litem contestatam, vel nisi aliquid ad hæredes perueniat, vel saltem sunt ex eo facti locupletiores. text. est in l. quod diximus. §. fin. ff. quod metus causa. text. in l. heredem. ff. de calum. text. in l. in heredem. ff. de dolo. text. in l. fin. Cod. rerum amotarum. text. in l. sicuti pœna. ff. de regul. iur. text. in l. vnica, in fine. C. ex delict. defun. text. in l. 1. §. fin. ff. de vi, & vi arma. text. in l. 1. §. fin. ff. ne vis fiat ei, text. in l. inde Neratius. §. si infans. ff. ad l. Aquil. text. in l. 1. §. fin. ff. de eo per quem fac. est, text. in l. 3. §. fina. ff. si mensor fa. mo. dixit. text. in l. 3. tit. 15. 7. par. & in tit. 1. 3. 16. 7. par. Quod limita, & intellige, præterquam in furto propter eius frequentiam, quia condictio furtiua transiit contra hæredes pro æstimatione rei licet nihil ad eos perueniat. text. est in l. si pro fure. §. si. ff. de condit. fur. & ibi commun. Doctor. Aduertendum tamen, quod prædicta debent intelligi de iure Ciuili, & eius rigore, secus tamen est de iure Canonico, & eius æquitate, quia tenentur hæredes quatenus patiuntur vires hæreditariæ, & possunt compelli per iudicem Ecclesiasticum soluere, etiam si sint laici, & in terris imperij, pro exoneranda conscientia defuncti. ita probat text. in c. si. de sepulturis, & ibi gloss. ordin. & commun. Doctor. text. in cap. in literis, de rapto. text. in cap. tua nos, de usuris, & vtrouque Doctor. tenet etiam Bartol. in l. 1. ff. de priuat. delict. Bald. in l. vnica. Cod. ex delict. defun. fin. colum. & ibi alij Doct. & istam dicit comm. opin. Abb. in d. cap. fin. de sepulturis.

86 Item adde, quod defuncto accusatore, poterit quilibet alius accusare, & repetere accusationem, & eam assumere in eodem statu infra triginta dies, postea verò non poterit repetere, sed accusare de nouo. text. est no. in l. libellorum. §. fin. ff. de accusat. & ibi art. & commun. Doctor. quod intellige tam in delicto publico, quàm priuato, & deficiente accusatore poterit iudex ex officio repetere vel accusare de nouo. ita tenet ibi Bart. & commun. Doct. Salycetus in l. qui de crimine. C. de accusa. Imol. in l. penult. ff. de publ. iud. & sic remanet resolutus prædictus articulus, tamen ex parte accusatoris qui passus est delictum.

87 Item quæro, an, & quando in delictis ha-

beat locum remissio? In quo breuiter dico, quòd in contractibus, & causis ciuilibus sortitur quis forum ratione originis propriæ, vel paternæ. text. in l. assumptis. §. filius. ff. ad muni. & ibi gloss. ordin. text. in l. 3. & per totum. Cod. de mun. & orig. lib. 10. Item etiam ratione domicili, & longæ habitationis, text. in l. incola. ff. ad muni. Item ratione contractus celebrati, si ibi inuenietur. text. in l. heres. §. 1. ff. de iud. text. in cap. Romana. §. contrahentes. de foro compet. libr. 6. quos modos ponit gloss. ord. in dict. l. heres. §. proinde, & ponit l. 32. tit. 2. 3. par. in delictis verò licet quis sortiat forum in loco originis, & domicili, tamen præcipue sortitur in loco commissi delicti, textus in leg. si cui. §. penul. & fin. ff. de accusa. text. in l. 3. ff. de offic. presid. text. in cap. 1. de rapto. & in cap. 2. de constit. libr. 6. Quo præsupposito, dubium nostrum est, si reus delinquens reperiat in loco originis vel domicili, & ibi capiatur, an teneatur iudex illius loci remittere ipsum delinquentem & causam, & processum ad iudicem loci commissi delicti per literas requisitorias. gloss. ordinat. in l. si cui. §. fina. ff. de accusa. tenet, quod iudex potest remittere ex vrbantate, non tamen tenetur de necessitate remittere: Cuius ratio potest esse, licet gloss. vt in leg. nam magistratus. ff. de arbit. Secunda principalis opinio est, quod si iudex domicili, vel originis cœpit iam cognoscere de delicto, & præoccupauit causam, non tenetur remittere, aliàs sic. ita tenet Anchar. in repe. text. in cap. postulasti. de foro. comp. supra col. 2. oppo. num. 4. Quod dictum reputat singulare Alexand. in leg. dino Pio. §. sententiam. cap. Roma. 1. colum. ff. de re iudic. Sed breuiter in hoc artic. reso. dico, quod indistinctè iudex requisitus teneatur remittere. ita probat text. in authen. vt nulli iudicum. §. si vero quis comprehensorum. colla. 9. text. in leg. si cui. §. si. ff. de accus. & ibi Ray. Bart. Alber. & Doct. dicentes, quod ex vrbantate potest remittere, si vult, antequam ab eo petatur, sed postquam ab eo petatur, tenetur remittere ex necessitate, & tenet gloss. ordinat. in cle. pastoralis. de re iud. & illam gloss. reputat sing. Imo. in l. pen. ff. de public. iud. 2. colum. probat etiam gloss. in cap. fin. de foro. comp. & ita tenet Abb. 5. col. num. 15. Bald. in d. l. penult. Cod. de execu. rei iudic. col. 9. num. 29. Hippo. in sua prætic. §. opportune. num. 32. & probat apertè l. 2. & 3. tit. 17. lib. 8. ordin. & istam concl. extende, vt iudex teneatur remittere ad iudicem loci delicti, sine eo, quod constet delictum esse commissum in iurisdictione petentis remissionem, & etiam nulla præcedente causâ cognitione, & in terminis ita tenet Bart. in d. §. si quis comprehensorum. 2. colum. 2. quest. Alber. & Ang. in d. l. si cui. §. fin. ff. de accus. Salyc. in d. authen. si verò criminis. Cod. de adul. 2. colum. numer. 5. pen. colum.

Item principaliter quæro, an eo casu quo plures committunt delictum, omnes teneantur, & an sententia absolutoria, vel condemnatoria lata in persona vnus prosit, vel noceat alijs: in quo articulo facio sequentes not. concl. Prima conclus. quod in delictis non connexis à pluribus commissis, vnusquisque principaliter, & de per se tenetur, & tali casu sententia

tia absolutoria, vel condemnatoria lata in persona vnius, nec prodest, nec nocet aliis, nec pœna ab vno soluta corporalis, vel pecuniaria liberat alios. text. in *leg. si quis ad quod. §. final. cum l. seq. ff. de in. omn. iur.* text. in *l. fin. eod. titul.* text. in *l. idem Mela. §. 1. ff. ad l. Aquil.* text. in *l. 2. in princ. C. de con. fur.* Cuius ratio est, quia in qualibet persona censetur proprium delictum principaliter & de per se. nec obstat si dicas, quod quando plures tenentur in solidum ex vno eodemque facto, vel obligatione, solutio vnius liberat alios, vt in *l. 2. ff. de duob. re. & in l. 1. Cod. eod. tit.* & tradit plene Bar. & Doct. in *auth. hoc ita, eod. tit.* quia respon. quod illud procedit in contractibus, in quibus omnes tenentur respectu vnius interesse rei, vel summae deductæ in obligatione, vnde solutio facta ab vno, merito liberantur alij, secus tamen est quando tenetur ex delicto principaliter ad pœnam, quia tunc solutio facta ab vno non liberat alios, quia videtur soluere pro suo proprio, & distincto delicto, & iste est sensus prædictorum iurium. Ex quo infertur, quod si plures teneantur etiam ex delicto, vel dolo ad rem vel interesse, & non ad pœnam, solutio vnius bene liberat alios, text. in *l. 1. in 2. par. C. de con. fur.* text. in *l. 1. §. si plures. ff. de eo per quem factum erit.* Vnum tamen est, quod omnes prædicti delinquentes, possunt accusari simul in vno eodemque libello, text. in *l. 1. C. si reus vel accus. mor. fue.* text. in *l. qui pupillam. §. fin. ff. de adult.* text. in *l. vim passam. in fin. eod. tit.* quo casu bene poterit iudex ferre sententiam contra vnum, si liquet de casu, & contra eum exequi sententiam, licet processus instantia adhuc duret contra alios, ita probat textus no. in *l. de vnoquoque. ff. de re iud.* Item etiam si contra plures feratur sententia, & vnus appellauit, alter non, potest iudex statim sententiam mandare executione contra non appellan-tem: contra alium verò non, sed durabit instantia appellationis, text. in *l. minoribus. Cod. de his qui. vt indi.*

Secunda conclus. quod in delictis connexis sententia absolutoria lata in fauorem vnius prodest alteri, text. in *l. denunciaste. §. fin. ff. de adul.* sed adde, ille text. debet specialiter intelligi in adulterio propter fauorem, & decus matrimonij, vnde secus est in aliis delictis etiam connexis, vt in crimine incestus, stupri, sodomia, & similibus, ita tenet Bart. in *d. l. denunciaste. §. fin.* & idem disponit hodie *l. 19. tit. 17. 7. part.* qui sic debet intelligi.

89 Item adde, quod fortè ex ista ratione in delicto adulterij non poterat quis accusare simul adulterum & adulteram, sed successiuè, & de per se, vt in *l. reos. C. de adul. & in l. si maritus. l. 2. §. fin. ff. de eo.* sed hodie attenda *l. or. 2. tit. 15. lib. 8.* bene potest eos simul accusare, non tamen credo, quod necessitetur eos simul accusare, licet quando reperit in crimine fragranti, non possit vnum occidere sine alio, vnde etiam stante *d. l. ord.* potest praticari, & habere locum ista conclu. in adulterio, quod sententia absolutoria lata in fauorem adulteri prodest mulieri, de quo articulo latius dixi infra ista repetitione in crimine adulterij.

Sententia tamen condemnatoria lata contra

vnum non præiudicat alteri, etiam in delictis connexis, imo etiam in adulterio: vt est casus formalis in *leg. denunciaste. §. fin. & in d. l. part.* per rationem not. quam ibi ponunt illa iura.

Tertia conc. notabilis est, quod quando delictum est commissum ab vno principaliter, & pœna bonorum peruenit ad alium, in consequentiam sententia, & condemnatio principalis nocet alteri, qui tenetur in consequentia, ita probat text. in *l. 1. Cod. vbi cause fiscales.* text. in *l. quisquis. §. filij vero. Cod. ad l. Iul. maiesta.* per quæ iura istam theoreticam, & doctrinam ponit Bart. in *l. cum filiis. ff. de verb. obligat. 2. colum.* & ibi Angel. de Perus. Imo. Alexan. Socin. Iaf. & commun. Doctores. Ex qua conclusio. & doctrina Primò infertur, quod sententia lata contra occisores alicuius defuncti nocet, & præiudicat hæredibus, qui mortem non vindicauerunt. ita Bart. in *d. l. 1. C. vbi cause fiscales,* per textum ibi. idem Bartolus in *l. 1. de his qui. vt indig.* sed contrarium tenet Paul. in *l. 1. Cod. vbi cause fiscales,* quia imo processus debet de nouo agitari cum hæredibus, quia fortè ignorauerunt, quod defunctus fuit interfectus, vel aliam iustam causam defensionis habuerunt. Sed Corneus notabiliter concordat in *dict. l. 1. Cod. de his quibus vt indig. 2. col.* dicendo, quod sententia contra occisores lata nocet hæredibus quantum ad hoc, vt constet defunctum esse occisum, & amplius non requiratur probare, non tamen præiudicat quoad hoc, vt statim bona auferantur ab hæredibus, sed tunc requiritur processus citatio, & sententia cum eis. Secundò infertur, quod si delictum est tale, ex quo prohibetur alienatio bonorum à die commissi criminis, sententia lata contra principalem delinquentem præiudicat possessori- bus, in quibus bona reperiuntur alienata. ita probat text. in *l. quisquis. §. filij vero. Cod. ad l. Iul. maiestat.* text. in *cap. cum secundum leges, de hered. lib. 6.* & in terminis ita tenet Bartol. in *d. l. cum filiis. ff. de verb. obligat. 2. colum.* & ibi communiter Doctores, quod est notabile pro extensione & declaratione textus cum materia in *leg. post contractum. ff. de dona.*

Tertiò infertur, quod sententia lata contra seruum, qui commisit aliquod delictum capitale, nocet, & præiudicat domino non citato, nec vocato, & potest mandari executioni contra seruum, vt dixi suo loco.

Quartò infertur, quod si ex forma legis vel statuti, pater tenetur soluere pœnam pecuniariam filij, quatenus tangit legitimam suam: sententia lata contra filium nocet, & præiudicat patri non vocato, nec citato, ita Bar. in *d. l. cum filiis. ff. de verb. oblig. 2. col.* & comm. Doctor. idem Bartol. in *questionibus suis. quest. 3.* secus tamen est, si processus principaliter ordinetur contra ius tertij, & in eius præiudicium, vt quando fit discussio in bonis debitoris ad effectum, vt perueniatur in tertium possessorem pignorum, vel fideiussorem, quia tunc requiritur eorum citatio. ita not. Angel. in *d. l. cum filiis. ff. de verb. oblig. in fin.* & ibi Moderni.

Quarta conclusio, quæ à fortiori ex superioribus

rioribus infertur, quod si innocens, qui non commisit delictum ex ignorantia, vel malitia iudicis, vel testium, condemnatus, & occisus est, & postea reperiatur, & ve-

re constet de illo, qui maleficium commisit, quod poena innocentis non liberat eum: sed tenetur poena delicti, & sibi debet imponi poena mortis.

ANNOTATIONES.

- a** **P**UBLICA sunt illa.] *Hac definitio seu descriptio asseritur ex nostri Gomezij auctoritate in praesentia communis à Iulio Claro in pract. crimin. §. 1. in prin. Sed certe, & noster Gomezius falsus est, & Iul. Clarus vir alioquin doctiss. ac diligentiss. facile in foveam ductus videtur: siquidem si proprie, verè, ac pressè publicum delictum capiatur, illud erit, quod publicorum iudiciorum legibus comprehensum ab unoquoque ex populo deferri, accusarique potest, nec satis est, ut unicuique populari integrum liberumque sit de delicto obnoxium arcessere, ut id inter publica delicta referri, recenseri que debeat, nisi etiam expressim lege aliqua publicorum iudiciorum contineatur, ut luculenter probat l. 1. ff. de publ. iud. luculentius notabilis tex. in l. 3. in si. ff. de prauar. docet Bart. in d. l. 1. n. 7. Bald. in rubr. n. 1. Cod. qui accus. non poss. & est praxi receptum teste assiduo Matth. de Afflict. in constit. Neapol. lib. 1. rubr. 6. num. 22.*
- b** Poterit regulariter quilibet de populo.] *Intellige tamen dummodo sit habilis atque ad id idoneus, argum. l. ut gradatim. ff. de muner. ac si plures concurrerent, digniorem esse praferendum. l. 2. ff. de popu. actio. l. si plures. ff. de accusat. l. 3. §. si tamen plures ff. de lib. hom. exhib. docent Accur. ac Bar. in rubr. ff. de popul. actio. Ang. in rub. n. 4. ff. de pub. iud. quod si plures eiusdem qualitatis & conditionis sint gratificationi iudicis locus dabitur iuxta Bart. doctrinam in l. in provinciali. §. si publicum, num. 4. ff. de nou. oper. nun. qua etiam de re agit inferius noster Gomezius in n. 35.*
- c** Textus est singul. in iure.] *Et si l. haec si diutino. ff. de poen. vulgo ad id commendetur, ac reputetur sing. tamen proculdubio longè aliud dicit, statuit, ac sancit. nec enim vult, ut aliquis, qui ob delictum longo ante tempore perpetratum, & accusatur, & punitur, minores ordinariis poenas luat, sed ut is, qui per longum tempus in reatu fuit, hoc est, reus in iudicis actus peractusque est, clementius puniatur, habitus enim ille demissus, pannosus, squalidus, ac sordibus plenus, & gratiam merito aucupabatur, & per longius tempus perlatas poenas ordinarias summo iure imminuere debebat, cum & ipse loco poena non de nihilo haberi posset, qui verus illius textus est intellectus, ut ex ipsius verbis aperte constat, & eleganter explicant Gulielmus Bud. ad Pandect. & Joannes Coras. lib. 2. miscellan. cap. 20.*
- d** Item quæro, an in causis criminalibus.] *Hac de questione, & materia videto Maria. Socin. in c. veniens, de accus. Hippo. in pract. §. sequitur. & qui latissimè & diligentissimè hanc rem agit Iul. Clar. in pract. §. ult. q. 32. per totam.*
- e** Et resolutiue dico, quod non.] *Intellige tamen eum qui à iudice Ecclesiastico ob mixtum delictum damnatus est, à iudice populari damnari postea iterum eodem delicto posse, ut resoluit And. Alcia. in c. perniciosam. n. 128. de off. ord. qua de re videto infra n. 40.*
- f** Item etiam iuxta prædicta quæro.] *Quamvis hac in questione nostri Gomezij distinctio, & iuri, & rationi consentanea videatur, ut qui in utilitatem publicam absque ullo privato odio officium accusatoris obit, nulla culpa animum conscientiamque obstrinxisse iudicetur, qui verò inimicitias antea susceptis ad id ducitur, non omnino culpa habeatur immunis, & verum illud quoque sit, quod Cato & alij Philosophi gravissimè non semel affirmarunt, ex delictorum impunitate amplissimam, atque adeo vastam delictis fenestram patesieri, tamen, & quo ad quæstionis decisionem observandum est inter pares olim oratores, qui accusationem ambirent, non leuem rationem haberi solitam esse illius, qui ad publica accusationis munus privati inimicitias, se etiam impulsus ostenderet, quippe quia longè diligentius, longè acrius, & incorruptius quod Reip. intererat persecuturus videretur, & denique quoad totam quæstionem memoria recolendum est, merito semper habitos vocatosque esse delatores, publica quietis turbatores publica sollicitudinis piacula. & in primis, laudi honorique ascriptum fuisse nonnullis Imperatoribus, illos vel ex vita ipsa vel saltem ex sue ditionis commercii exegisse, ac penitus deturbasse. non tamen idcirco generaliter accusatores omnes damnandi erunt: qui enim alioquin vrbes scelerosis hominibus expurgabuntur, quod Deus Optimus Maximus, saepe saepius in sua sacrosanct. Lege à Mose promulgata inculcat, multum id profecto reipublic. interest. multum ad hominum virtutis studiosorum quietem confert, quod ego non solum ex variis antiquorum monumentis, & multorum aliorum enunciationibus, sed ex re presenti affirmare ausim, adest enim hoc loci, ubi ipse nunc dego, nequam quidam, nebulo omni scelerum genere conspurcatus, impius, imò prorsus exlex A. A. nomine, qui odio vatiniانو virtutem, ac virtutis studiosos prosequitur, & variis contumeliarum modis interturbat, in quem & si Democriti iudicium quadret, nihili referre vitrum iste per os inferius, an per superius loquatur, & ingens laus reputanda ab huiusmodi impio nefarioque nebulone vituperari, tamen Deus Optimus Maximus malè disperdat, vosque omnes quicumque hac legitis, maximopere obsecro, illum, quem ego intelligo, diris furisique omnibus denotatis.*
- g** Qui dicantur prosequi suorum iniuriam.] *Videto hac de re Fel. in c. cum dilectus. n. 9. de accusat. & omnino Iul. Clar. in pract. §. ult. q. 14. vers. volo etiam ex cuius diligentissime fabrefactis commentariis omnis hac delictorum materia illustrabitur, locupletabitur, atque exornabitur, nec enim mihi animus est alienas plumas induere.*

- h Item quæro si delictum.] *Consulto quæ hac de questione iam dudum obseruavi in recep. senten. thesau. in vers. pœna varia, n. 148. cum seq.*
- i Et istam sententiam & conclusionem.] *Afferunt eandem opinionem communiter receptam Menoc. & Iul. Clarus, quos refero in recep. senten. thesau. in vers. ebrietas, n. 1. quamuis non de nihilo nullam excusationem ab ebrietate prætèxi posse verius crediderim, quod etiam praxis alicubi recepit, vt intelliges ex Iul. Claro, quem semper hac de criminum materia consulto.*

Emanuel Soarez à Ribeira, I. C.

DE CRIMINE LÆSÆ MAIESTATIS, DIVINÆ ET HVMANÆ.

CAPVT SECVNDVM.

SVMMARIA.

- 1 Quæ sit pœna criminis læsæ maiestatis diuinæ.
- 2 Alienatio bonorum facta ab eo, qui commisit hoc crimen læsæ maiestatis, est ipso iure nulla.
- 3 In casibus, in quibus dominium transfertur, non transit possessio.
- 4 In crimine læsæ maiestatis diuinæ, an & quando filij vel descendentes efficiantur inhabiles.
- 5 Pœna quando imponitur ipso iure, an debeatur in foro conscientie.
- 6 Quæ sit pœna criminis læsæ maiestatis humanæ.
- 7 Eripiens aliquem de carcere contra quem erat probatum delictum, an teneatur pœna huius criminis.
- 8 Sciens delictum ab aliquo esse committendum contra principem, vel rempublicam, si non reuelauit, an teneatur pœna læsæ maiestatis.
- 9 Sciens delictum committendum, an teneatur in foro conscientie reuelare.
- 10 Subditus alicuius nobilis, vel domini temporalis, si contra eum delinquat, an committat hoc crimen.
- 11 De crimine læsæ maiestatis, an possit delinquens accusari post mortem.
- 12 Filij eorum, qui hoc crimen læsæ maiestatis committunt, an & quando puniantur.
- 13 Filiis horum delinquentium exclusis à successione, an admittantur alij successores, vel fiscus.
- 14 Pœna imposta filiis horum delinquentium, an extendatur ad nepotes.
- 15 Pœna filiorum committentium hoc crimen læsæ maiestatis, an extenditur ad filios habitos, & genitos ante delictum commissum.
- 16 Committens crimen læsæ maiestatis, licet non desinat ipso iure esse dominus bonorum suorum, perdit tamen eorum administrationem.

UTEM in materia nostra principaliter quæro, quæ sit pœna, virtus & natura cuiuslibet delicti? & in primis quæro quæ sit pœna criminis læsæ maiestatis? In quo articulo resolutiuè dico, quod aliud est crimen læsæ maiestatis di-

uinæ, scil. hæresis contra Deum, & Dominum nostrum. Aliud est crimen læsæ maiestatis humanæ contra principem, vel rempublicam. in crimine læsæ maiestatis diuinæ pœna est, quod ipso iure est excommunicatus, text. est in *c. ad abolendam. de hæreticis. text. in c. excommunicamus. 1. & 2. eod. tit.*

Item pro qualitate facinoris, debitam ultionem iudex debet imponere. text. est in *d. c. ad abolendam. in quantum dicit debitam recepturus pro qualitate facinoris ultionem. text. etiam in dict. c. excommunicamus. 1. §. damnati, ibi, animaduersione debita puniendi, & licet prædicta iura specificam pœnam non declarent, tamen pro tali delicto imponitur pœna mortis, ignis, & concremationis, vt probatur ex verbis Domini nostri in Euangelio Ioannis cap. 15. dicentis: Si quis in me non manserit, mittetur foras, sicut palmes, & arefcet, & colligent eum, & in ignem mittent, & ardebit. probat etiam textus de iure Ciuili in *leg. Ariani. versic. 1. C. de hæreticis, vbi, & ultimo supplicio tradendis, & ista pœna seruatur de generali consuetudine, & sic ista pœna imponitur. & confirmatur omni lege diuina, humana, & etiam generali consuetudine, & in expresso ita tenet & declarat Host. in *capit. ad abolendam, de hæreti. 3. col. & ibi Ioan. Andr. 2. col. Anton. de Butr. 3. col. Abbas fin. col. Cardinalis si. col. & q. Anch. 2. n. 6. comm. Doct. Paulus Gillandus in tract. de hæreticis. 3. q. Summa Angelica in parte, hæreticus, num. 16. & idem disponit l. 2. tit. 26. part. 7.***

Item etiam est pœna confiscationis bonorum: & in terris Ecclesiæ, applicantur Ecclesiæ, & sic cameræ Papæ: in terris Imperij applicantur fisco seculari, & sic Regis vel Imperatoris. text. est in *cap. vergentis. de hære. & ibi Doct. imò ipso iure confiscantur à tempore commissi criminis, & ab illo tempore dominium transit in fiscum, text. est in cap. cum secundum leges, de hæret. lib. 6. ibi, ipso iure de fratrum nostrorum consilio decernimus confiscata, & ibi gloss. ord. & comm. Dd. Ex quo infertur, quod etiam post mortem delinquentis probato delicto potest ferri sententia declaratoria contra eum, & bona eius debent publicari. text. est in *c. accusatus. §. in eo vero, de hæret. lib. 6. text. in c. sane. el secundo, 24. q. 2. text. in l. 4. Cod. de hæret. text. in l. apostatarum. C. de apostatis, text. in l. 7. titul. 1. 7. partit.**

& in

et in l. 9. titul. 10. lib. 4. fol. 100. Confirmatur, quia licet prædicta iura non essent, tamen cum pœna imponatur ipso iure, transit contra hæredes. ista est gl. singularis, & vnica in l. 3. §. quod autem. ff. quod quisque iuris. & ibi^a communiter Doctor. de qua dixi suo loco. Secundò inferitur, quod à tempore commissi criminis ipso iure non valet alienatio bonorum modo ex titulo lucratiuo, modo oneroso, & si de facto aliqua bona alienentur, poterit fiscus liberè ea vindicare à quocunque possessore etiam pretio non oblato. text. est in l. ex iudiciorum, vers. adde. ff. de accus. text. in l. donationis in concubinam. §. fin. ff. de donat. textus in l. fin. Codic. ad l. Iul. maiest. & vtròque communiter Doctor. tenet etiam, & declarat magistraliter Bartolus in l. post contractum. ff. de donat. idem Bartol. in l. si debitor. in si. ff. de his que in frau. cred. & ibi Alberic. Cumanus, & alij Doctores. idem Bartol. in l. fin. §. si. C. commu. de lega. 2. col. nùm. 6. Andreas, Ancha. Domi. & communiter Doct. in cap. cum secundum leges. de heret. in 6. Iaf. in §. item si quis in fraud. Inst. de actio. 17. col. n. 89. pro qua sententia & conclusione

Primò facit text. bene notandus in l. si debitor. ff. de his que in frau. cred. vbi habetur, quod si debitor in fraudem creditorum vendat aliquam rem, emptore participante de fraude, possunt creditores alienationem reuocare.

Secundò facit text. in l. tertia, et in l. mancipium. Cod. de rei vindicat. text. in l. si sciens. Codic. ad Velleianum. text. in l. 2. Cod. de furtis. vbi habetur, quod si quis vendidit rem alienam, potest verus dominus illam petere, & vindicare ab emptore, vel possessore aliquo pretio non oblato, sed in nostro casu fiscus iam est dominus ipso iure à tempore commissi delicti. ergo, &c.

Tertiò facit textus in l. si quis sub hoc pacto. ff. de contrah. empt. text. in l. Titius. ff. de seruis. expor. textus in l. 1. Codic. si mancip. ita ueneant ne prosti. vbi habetur, quod si quis vendidit ancillam suam hoc pacto, ne prostituatur, & postea emptor vendidit alteri tertio, & ab eo fuit prostituta, potest primus venditor eam propria auctoritate abdicare, vel iudicialiter vindicare, etiam pretio non oblato, nec soluto.

Quod tamen intellige, præterquam si pretium sit conuersum in vtilitatem ipsius condemnati, quia pretium stat, vel aliquid ex eo comparatum, vel subrogatum est, quia tunc bene teneretur fiscus illud soluere, & restituere. ita tenet Bartolus, in dict. l. si debitor. in fin. ff. que in fraudem creditorum. Ioan. Andreas, in cap. cum secundum leges, de hereticis, in sexto, finali columna, & ibi Ancharanus prima columna. Arch. secunda columna. Dominicus secunda columna. idem etiam Ancharanus in cap. finali de prescriptione, in sexto, prima columna. Romanus in l. senatus. ff. ad Syllanianum, pro qua sententia, & conclusione facit text. in l. ex his. ff. que in fraudem creditorum, vbi dicitur, quod si creditor reuocat ab emptore alienata in fraudem, tenetur sibi pretium restituere, si extat in bonis eius, vel si conuersum est in eius vtilitatem.

Antoy. Gomez, Tom. III.

Secundò facit text. in l. emptor. ff. de rei vend. vbi habetur, quod si quis vendidit rem alienam, & ex pretio soluit debitum veri domini, vel aliàs conuersum est in eius vtilitatem, potest dominus rem vindicare, tamen tenetur soluere illud pretium, & ad hoc notat & commendat ibi glossa ordinaria, Bartol. Albericus, Baldus, & communiter Doctores. tenet etiam glossa & communiter Doctores in leg. 3. Codic. de rei vindicatione, gloss. in l. 3. Codic. quod metus causa, & ibi communiter Doctores, glossa in leg. prima. C. de prescript. triginta, vel quadraginta annorum, & ibi comm. Doct. glossa in lege prima. C. si vendic. pignore agatur, & ibi communiter Doctores.

Tertiò facit textus in l. imperator. §. fin. cum l. sequenti. ff. de leg. 2. vbi habetur, quod si hæres est grauatatus restituere quidquid supererit ex hereditate, & talis hæres vendidit aliquas res, ex quarum pretio alias res emit, tenetur restituere legatario, vel substituto illas res de nouo emptas, quia subrogantur loco aliarum, & ibi notat Bartolus, & communiter Doctores.

Quartò facit textus in l. cum dotem. §. fin. ff. soluto matrimonio. vbi probatur, quod eiusdem iuris sunt res dotales extantes, vel pretium redactum ex eis.

Vnum tamen est, quod licet in fiscum transeat ipso iure dominium bonorum delinquentis, non tamen transit possessio, quia firma regula & conclusio iuris est, quod licet in aliquibus casibus transeat dominium sine traditione, non tamen transit possessio, nisi expressè dicatur, ita probat textus in l. cum hæredes. ff. de acquir. possess. & ibi notat Cuma. Alexand. & Moderni. probat etiam text. in c. 2. de consuetudine, iuncta gloss. fin. & ibi notat Abbas, Inol. & alij Doctores. tenet etiam gloss. singul. & ordinaria in lege final. Cod. de sac. Eccles. in verbo, in rem, & ibi Bartol. & communiter Doctor. vbi dicit, quod licet ex contractu transeat ipso iure in Ecclesiam, non tamen transit possessio. tenet etiam gloss. in l. si fratres. §. idem respondet. et 2. ff. pro socio. & ibi communiter Doctor. Ex quo deducitur, & inferitur, quod filij vel extranei possidentes alia bona hæretici poterunt illa præscribere, etiam contra Romanam Ecclesiam, spatio quadraginta annorum, textus est formalis, & expressus in c. si. §. 1. de prescript. lib. 6. ibi. commun. Doct. Anch. & alij Doct. in c. cum secundum leges, de heret. in 6.

Item etiam pro isto delicto est pœna in habilitationis filiorum, nam filij hæretici vsque ad secundam generationem per lineam paternam, & vsque ad primam per lineam maternam efficiuntur inhabiles, vt non possint obtinere aliquam dignitatem, vel officium publicum spirituale, vel temporale. Quod tamen intellige isto modo, quod si pater est hæreticus, filius eius, & filia, & similiter nepos ex filio, censetur inhabilis: secus verò, si sit nepos ex filia, quia cum sequatur familiam patris, non est inhabilis.

Item si mater est hæretica, solus filius, vel filia existens in primo gradu efficitur inhabilis, & non vteriores, textus est qui sic debet intelligi in capitulo statutum. et secundo. de

R r 2 here.

heretic. in 6. & ibi glossa ordinaria, & communiter Doctores. textus in cap. 2. §. heretici. eodem titul. & ibi communiter Doctores. textus in cap. ubicumque de pœnis in sexto, textus in cap. felicit. versicul. quod si quis. eodem titul. textus in authentica Gaza. Codic. de hereticis, textus in l. quisquis. §. filij. Codic. ad l. Iul. maiest. & utrobique communiter Doctores, & tenet summa Angel. in parte hereticus, versicul. quarta pœna est. facit etiam text. & eius ratio in §. primo. Instit. de patria potestate. textus in §. primo. Instit. quib. mod. ius pa. po. sol. text. in l. cum legitima. ff. de statu ho. & idem disponit pragmatica huius regni octava. fol. 5. quæ enumerat omnia officia, quæ non potest obtinere, & insuper imponit pœnam confiscationis bonorum ipso iure, si talis filius vel filia inhabilis exercent aliquod officium eis prohibitum.

5 Quæro tamen circa prædicta, in hoc casu, vel in aliis, in quibus pœna imponitur ab aliqua lege ex iusta causa, an delinquens teneatur restituere in conscientia? & magistraliter & resolutiue dico, quod quando non imponitur per l. ipso iure, non tenetur in conscientia restituere. ista est gloss. sing. in capitulo fraternitas. 12. questione secunda, in gloss. fin. in fine. quam ad hoc notant & commendant communiter Doctor. ibi, & illam reputat singul. Abbas in proæmio decretalium in parte rex pacificus, quarta colum. in medio. & dicit vnicam idem Abbas in capitulo primo de constitut. septima columna, idem Abbas in cap. Rainaldus de test. 6. col. in medio. idem Abb. in capitulo si egressus, de iniur. idem Abbas in capitulo audimus de simo. idem Abbas in cap. cum causam, de testib. idem Abbas in capitulo dilecti. de arbit. tertia colum. Antonius de Butt. in cap. 1. de dolo. & contum. 2. colum. Anchar. in regula possessor, de reg. iur. in 6. 13. col. reputat etiam singul. Bald. in l. quibus. §. dominus, de cond. & demonstrat. Ioann. de Imola in l. stipulatio ista. §. alteri, de verb. oblig. 4. colum. idem Baldus in l. iubemus. §. sane, de SS. Eccles. idem Baldus in l. id quod pauperibus. 4. colum. de Episc. & clericis. S. Thomas in secunda, secunda, quest. 62. artic. 3.

Item etiam damnatum, quod quis commisit leui vel leuissima culpa, non tenetur in conscientia restituere. ita Innocen. in cap. sicut dignum. de homicid. de quo vide ibi Doctor. quod limita, nisi iam sit condemnatus per sententiam, vel nisi esset posita pœna loco inestimabilis interesse. ita Felinus in dict. cap. 1. de const. 11. col. Si verò pœna sit imposita per l. ipso iure, vt in crimine læsæ maiestatis diuinæ, vt in cap. cum secundum ll. de heretic. Item in crimine læsæ maiestatis humanæ, vt in l. fin. Cod. ad l. Iul. maiest. vel hodie in delicto contra naturam, vt prag. 85. & similibus casibus, quos vide per Bart. in leg. post contrarium, de dona. quia tunc tenetur in conscientia. ita Abbas in c. 1. de const. 8. col. & ibi Felin. 12. col. cum iam sit ius quaesitum tertio. Abbas in capite dilecti de arbit. & tenet latè frater Alphonsus de Castro ordinis mendicantium in libr. de potestate pœna legalis lib. 1. quest. 10.

Contrarium tamen tenet in Summa Angel. in parte pœna, articul. tertio, & Summa Syl-

uestrina in parte pœna 25. quest. Adrianus quo d. libeto 6. in litera l. Conradus de contractibus in tractatu de dominio. 7. quest. Caietanus in commentariis Sancti Thoma in questione 26. artic. 3. Vnum tamen est, quod peccaret, si bona alienaret titulo oneroso, quia possessor afficeretur maximo damno, rebus postea confiscatis, secundum eos.

Item adde, quod etiam istud crimen committit blasphemus, qui iurat indecenter, vt in pragmat. 1. lib. prag. Sed in hoc difficili & periculoso articulo, ego teneo primam opinionem, imò quod talis reus delinquens teneatur in foro conscientia bona sua restituere fisco, quia lex communis bene potuit ex causa priuare eum dominio, & fisco applicare. Item etiam, quia aliàs nihil operetur illa applicatio ipso iure.

6 Secundò principaliter quæro, quæ sit pœna criminis læsæ maiestatis humanæ? in quo articulo resolutiue dico, quod istud crimen committitur, quando quis offenderit Imperatorem, vel Regem non recognoscentem superiorem, vel rempublicam Romanam, vel aliam non recognoscentem superiorem. textus est in l. 1. & per totum. ff. ad legem Iuliam maiest. textus in l. 1. & per totum. Cod. eodem titul. textus in extrauaganti, qui sunt rebelles. text. in §. publica autem iudicia. Instit. de public. iud. & idem disponit textus in extrauaganti, quomodo in læsæ maiestatis crimine procedatur, & idem disponit l. 1. tit. 2. 7. part.

Item etiam committitur, quando quis offenderit eos qui sunt de consilio, & consistorio Imperatoris, vel Regis: quia censetur pars eorum. text. est in l. quisquis. Codic. ad legem Iul. maiest. text. in ca. felicit. de pœnis in 6. vbi disponitur, quod ille qui occidit, vel offendit Cardinale, qui est de consilio, & consistorio summi Pontificis, incurrit istud crimen, & pœnam eius, idem disponit dict. l. part. quæ ostendit & declarat.

7 Item etiam committitur istud crimen quando quis violenter eximit reum incarceratum, postquam erat sibi probatum delictum per confessionem, vel aliam legitimam probationem, & à fortiori idem esset si eriperet ab officiali, vel familia, quando duceretur ad supplicium. textus est in leg. 4. vers. item qui confessum. ff. ad leg. Iul. maiest. & ibi notat & commendat Bartolus & communiter Doctor. Angelus in leg. ne quis. ff. de cust. reo. Salycet. in l. unica. Codic. de raptu virginum. 6. colum. numer. 31. Faber in §. pœnales. versicul. item aduersus, Inst. de act. final. colum. & ibi Ias. 17. colum. num. 104.

Quod primò notabiliter intellige, & declara, quando talis reus erat incarceratus pro delicto læsæ maiestatis, non verò alias, ita vult glossa nota. ordinaria in dict. versicul. item qui confessum, cum qua transeunt ibi communiter Doctores, sed certè contrarium mihi videtur de iure verius, imò, quod procedat, & habeat locum etiam si erat incarceratus pro alio quolibet delicto, quia iura cõmunia superius allegata generaliter, & indistinctè loquuntur: sed opinio prædictæ gloss. & communis est tenenda, quia hodie approbatur per

per dictam legem. partit. 1. titul. 2. 7. partita. prope finem.

Secundò limita & intellige, vt tantum procedat quando erat incarceratus per iudices Imperatoris, vel Regis: secus verò, si per alios iudices alicuius domini, vel magnatis, puta ducis, marchionis, vel comitis recognoscentis superiorem, quia tunc eximens non tenetur isto crimine læsæ maiestatis, quia non dicitur offensa Imperatori vel Regi facta, sed inferiori; ita expresse determinat Faber in §. *pœnales. Instit. de actio. fin. colum.* quod dictum reputat vnicum, & singulare Iason *ibi.* 107. & confirmatur ex his, quæ infra dico in quæstione illa, an istud crimen, & eius pœna habeat locum, quando offendit dominum temporalem recognoscentem superiorem. Tertio limita, & intellige, quando talis reus incarceratus commiserat delictum, per quod incurrebat pœnam mortis, secus tamen est, si commisit delictum, per quod non deberet sibi imponi pœna mortis, quia tunc modo quis eximat eum ante probationem, modo post: tantum debet eximens puniri simili pœna, qua reus incarceratus veniebat puniendus, & hoc expresse disponit *l. penult. tit. 29. 7. part.*

8 Item etiam committitur istud crimen, quando quis sciat delictum esse committendum ab alio contra regem, vel rempublicam, & non prohibuit, vel non reuelavit, cum possit: pro cuius declaratione dico, quod regulariter, licet quis sciat delictum committendum in alium, vel sit præsens, non tenetur aliqua pœna in foro iudiciali, licet non prohibuit, nec reuelavit, gl. est singularis, & vnica in *l. culpa caret. ff. de reg. iur.* quam ibi tenet, & sequitur Bartol. & communiter Doctor. præcipue Decius *1. colum.* tenet etiam Bartol. Roma. & alij Doctor. in *l. 1. §. sed in eod. ff. ad Syllan.* argument. illius text. & argumento totius tituli, vbi speciale est in seruo, qui tenetur, si sciuit delictum esse committendum in dominum, & non prohibuit, vel reuelavit. idem Bart. per text. *ibi in l. metum. la. 3. §. sed licet. ff. quod metus causa,* vbi habetur, quod licite potest quis recipere pretium, vel pecuniam pro liberando alio ab iniuria, vel offensa à tertio committenda. ergo bene infertur in proposito nostro, quod licet quis sciat delictum committendum, vel sit præsens, non tenetur aliqua pœna non prohibendo, vel reuelando, quia si teneretur turpiter acciperet, vt in *leg. 2. §. ff. de cond. ob caus.* cum simi. & ad hoc notat & commendat ibi Bart. Alb. Bald. Ang. & comm. Doct. Dynus in regula, non est culpa, *de regu. iur. in 6. 2. colum.* Bart. qui notabiliter loquitur in *l. vt vim. ff. de iust. & iur. pen. col. n. 8.* & ibi Bald. 3. col. & alij Doctores præcipue Ias. 9. *colum. num. 31.* Bald. in *l. 1. Cod. vnde vi. 6. colum. num. 26.* Saly. in *l. quisquis. §. id quod. Cod. ad te. Iul. maiest.* Paul. de Castro in *l. fin. Cod. de his quib. vt indig. in fi.* Flo. in *lege Aquilia. §. 1. ff. ad l. Aquil.* tenet etiam gloss. *de iure canonico in c. quanta. de sententia excommunicationis.* & ibi Hostiens. Ioann. And. Anton. de But. Feli. & communiter Doctores. Abbas qui notabiliter loquitur in *c. de restitutione spol. 2. colum. n. 9.* Felin. in *cap. de off. deleg. 2. col. num. 4.*

Quod tamen primò limita, & intellige, quan-

Anton. Gomez, Tom. III.

do reus delinquens est punitus extraneus: secus tamen est, si sit in potestate eius, qui scit, & videt delictum esse committendum, & non prohibuit, vt si filius, vel seruus committat delictum vidente, & sciente patre, vel domino, & non prohibente, cum possit, quia tenetur ac si ipsi fecissent. text. est formalis, & expressus in *l. 2. ff. de noxa.* Cuius verba sunt: Si seruus sciente domino occiderit in solidum dominum obligat: ipse enim dominus videtur occidisse. textus in *l. 3. & 4. eodem titul.* textus in *l. scientiam. ff. ad l. Aquil.* textus in *l. quid ergo, versicul. certè. ff. de his qui not. infam.* textus in *l. 1. §. hac autem facultas. ff. si famil. sur. sec. dica.* & vtròbique communiter Doctores. imò, quod magis est, idem est, si familiaris committat delictum vidente vel sciente domino, & non prohibente, cum possit, quia tenetur ipse dominus. ita Faber in §. 1. *Instit. de noxal. 2. col.* Bald. in *c. vertis de dolo & contumac. ciu. 2. col.* & idem esset, quando quis committeret delictum contra alium ad meam vindictam me vidente, vel sciente, & non prohibente, quia teneor. ita etiam Faber, vbi supra, dicens esse iustissimum, quia plures maleuoli gaudent, quando vindicantur per alios. Sed certè ego intelligerem has duas supra proximas conclusiones, quando talis familiaris, vel extraneus committeret delictum contra alium ad vltionem, & vindictam domini, vel alterius offensi: quia tunc videtur, quod sit in culpa non prohibendo, secus verò alias, & ista est intentio Doctorum, vbi supra. Secundò principaliter limita, & intellige præterquam in delicto parricidij, vt si quis sciat delictum committendum contra patrem, vel ascendentes, quia tenetur, si non prohibuit, ac si ipse fecisset, vt infra dicam in delicto homicidij.

Tertio limita in isto crimine læsæ maiestatis, quia si quis sciat, & intelligat delictum esse committendum contra principem, vel rempublicam, & non prohibuit, vel reuelavit, dum potuit, tenetur pœna huius criminis, ac si ipse fecisset. ita expresse tenet Bartol. in *l. verum. in fin. ff. ad leg. Pompe. de parric.* argument. illius text. idem Bartol. in *l. 1. §. occisorum. ff. ad Syllan.* & ibi Angel. & Romanus. tenet etiam, & sequitur Angelus in *l. 2. ff. ad leg. Pompe. de parric.* Salycet. in *leg. 1. Codic. ad leg. Cornel. de sica. 2. colum.* Abbas in *cap. 1. de restit. spoliatorum. fin. colum.* Dynus in *regula, non est sine culpa. de reg. iuris in 9. penultim. colum.* Angelus de Arctin. §. *publica autem. Institut. de public. iud. 1. colum.* Augustin. in *addi. ad Angel. de malefic. in parte, che hai tradito la tua patria. colum. 4.* vbi dicit, quod ista quæstio contingit in persona cuiusdam potentis, quia non reuelavit istud delictum committendum contra principem suum, & causa fuit sibi commissa & tandem facit eum decapitari. facit etiam textus in *l. minime. ff. de relig. & sump. funer.* vbi habetur, quod debet quis defendere patriam, plus quam parentes, vel filios. Contrarium tamen tenet Anania. in *rub. de his, qui filios occiderunt. fi. col. Felin. in c. quanta de sententia excommunicationis. 2. colum.* Idem Felin. in *c. 1. de offic. delegati. 2. colum.* Hippolytus de Mar. in *l. vtrum ff. ad legem Pompe. de parric. 1. col.*

Rr 3 allegat

allegantes Baldum in consiliis suis, vbi dicit, quod iudices sequentes opinionem Bartol. sunt homicidæ, quia non fundatur iure. Sed licet sententia, & conclusio Bartoli sit fortissima: tamen in puncto iuris videtur vera, & tenenda, & illam sequor. Primò per textum in *dict. leg. vtrum. ff. ad legem Pompe. de parric. iuncto textu in l. minime. ff. de relig. & sumpt. funer.*

Secundò per text. in *l. vnica. §. pœnas, versicul. ceteros. C. de raptu virgin.* vbi habetur, quòd in illo crimine puniuntur conscij, non prohibentes, sicut facientes, vel opem præstantes: ergo à fortiori in nostro delicto.

Tertiò per text. in *l. i. §. occisorum. ff. ad Syllan.* vbi disponitur, quòd si seruus videat vel sciat delictum committendum contra dominum, & non prohibuit, vel revelauit, cum potuit, debet puniri.

Quartò per textum formalem, & expressum in *l. quisquis, §. id quod. C. ad leg. Iul. maiest.* vbi dicitur, quòd omnia, quæ sunt disposita in crimine læsæ maiestatis, habeant locum in satellitibus, conscjis atque ministris.

Aduertendum tamen, quòd prædicta sententia & conclusio, quæ habet, quòd tenetur quis reuelare istud crimen, quando scit illud committendum, videtur intelligenda, quando posset illud probare. secus vero alias. argumento text. in *l. nostris. in fin. Cod. de calumniatoribus, & in leg. qui accusare. Codic. de edendo.* Item etiam argumento text. in *clementina nolentes. §. notarij,* ibi, quòd si taliter ea sciuerit, vt ea probare valeat, ex quo notat & colligit ibi Cardinalis, & quòd ille, qui non potest probare delictum, non tenetur illud nunciare, & in terminis tenet Platea in *§. publica. Instit. de public. iudic. final. colum.* Hippol. in *d. l. vtrum. ff. ad leg. Pompe. de parri.*

Quartò limita, si dominus alicuius familie occidatur, vel offendatur, quia familia eius tenetur, si vidit, vel sciuit, & non prohibuit, cum potuit. text. est in *l. cum dominus. ff. ad Sylla.* Cuius verba sunt: Cum dominus occiditur, auxilium ei familia ferre debet, & armis, & manu, & clamoribus, & obiectu corporis: quòd si cum posset, non tulerit, meritò de ea supplicium sumitur: & ibi notat gloss. ord. & comm. Doct. & idem disponit *l. si. tit. 8. 7. part.*

9 Quintò limita, & intellige, vt prædicta procedant in foro iudiciali, vel contentioso: secus tamen in foro conscientie, quia videns, vel sciens delictum esse committendum contra alium, si non prohibuit, cum possit, tenetur, & peccat mortaliter, ita probat textus in *cap. sicut dignum. §. illis etiam. de homicidio.* Cuius verba sunt: Qui potuit hominem liberare à pœna mortis, & non liberauit, eum occidit. & ibi notat & commendat glossa ordinaria, & communiter Doctores. textus in *capitul. quanta, de sentent. excommunicat.* vbi habetur, quòd tenetur in conscientia, & censetur excommunicatus ille, qui videt, vel scit delictum committendum in clericum, & non prohibet, & ita tenet glossa ordinaria, & communiter Doctores. textus in *cap. non inferenda. & in c. qui potest. & cap. fin. 23. quest. 3.* textus in *c. dilecto filio. versicul. & quidem. de sentent. excommun. lib. 6.* tenet etiam, & declarat Abbas in *c. 1. de restit.*

spol. si. col. n. 9. Dec. in regula, culpa caret. ff. de reg. pen. & si. colum.

Dubium tamen necessarium est, pro declaratione materie, si subditus, vel vasallus, alicuius domini, vel magnatis, ducis, comitis, marchionis, vel alterius similis domini, offendat eum, an incidat in istud crimen læsæ maiestatis: & videtur quòd sic. Primò per textum in *c. in primis. vers. si vero. secunda q. 1.* vbi probatur, quòd Episcopus accusabatur crimine læsæ maiestatis ex eo, quòd offendit Archiepiscopum, cui ipse erat subditus. Secundò per textum in *c. felicis. de pœnis lib. 6.* vbi habetur, quòd offendens aliquem Cardinalem incurrit istud crimen læsæ maiestatis, & ibi notat Arch. 2. colum. Tertiò per text. in *l. 3. Codic. de Episcop. audien.* ibi reus etiam maiestatis de domino aduersus què talia molitus est, veniam sperare non debet. vbi aperte videtur probare, quòd ille, qui est subditus alicui domino, vel magnati, si eum offendat, dicitur committere crimen læsæ maiestatis, & debet eius pœna puniri, licet non fuerit commissum contra regem, vel rempublicam quem ad hoc summè notat & commendat ibi Paulus de Castro, dicens esse meliorem de iure, 2. colum. num. 6. Sed his non obstantibus contrarium est tenendum, imò quòd istud crimen solum committatur contra Regem, vel rempublicam non recognoscentem superiorem, non verò contra alios dominos, vel magnates. ita singulariter tenet Io. Faber in *proem. Instit. §. 1. 1. col. & q. Ang. in §. interdum. Instit. de hared. qua ab intestat. defer. 1. colum.* Martin. de Laude. in *tract. de crimine læsæ maiest. 1. col. & qu. & idem expressè disponit l. 1. tit. 2. 7. part. & l. 1. tit. 7. lib. 8. ord. & l. fin. tit. 15. lib. 8. ord.* Neque obstant iura superiora in contrarium adducta, quia debent intelligi, quando talis dominus non recognoscit superiorem, vt sunt plures duces, comites & alij domini Italiae. Vnum tamen est, quòd non subditus, non committit crimen læsæ maiestatis, licet offēdat Regem, vel rempublicam, vel dominum non recognoscentem superiorem, quando non erat ei subditus. Ita singul. tenet Baldus in *l. nihil. Codic. de vindicta libe. arg. text. cum materia in l. hostes. ff. de captiuis.* Imol. in *clem. pastoralis. de re iudic. 2. col. numer. 21.* Faber in *§. alia deinde lex. Instit. de publ. iudic.* vbi limitat hoc esse verum, præterquam si iuuaret alium, qui esset subditus regi, reipublicæ, vel domino. argument. illius textus. Adde tamen, quòd si quis interficiat, vel offendat dominum, cum quo habitat, committit istud crimen læsæ maiestatis, & debet puniri eius pœna, excepto, quòd filij non incurunt infamiam, ita disponit *l. 1. tit. 7. lib. 8. ord.*

Pœna autem huius delicti est mors naturalis, & omnium bonorum publicatio. text. est capitalis, & expressus in *l. quisquis. Cod. ad leg. Iul. maiest.* ibi, Gladio feriatur, bonis eius omnibus fisco nostro addictis. & ibi communiter Doctores. text. in *c. si quis cum militibus. 9. q. 1.* & idem disponit *l. 2. tit. 2. 7. part. & in l. 1. in fi. tit. 7. lib. 8. ord.* & in tantum imponitur pœna confiscationis bonorum, vt ex die commissi criminis prohibeatur alienatio ex tit. oneroso, vel lucratiuo, licet dominiū eorum non transeat in fiscū ante con

condemnationem, & apprehensionem. text. est in *l. ex iudiciorum, vers. adeo, ff. de accus.* text. in *l. quesitum, qui, & à quib. text. in l. donationes in concubinam, §. si, ff. de donat.* text. in *l. fin. C. ad leg. Iul. majest.* & utrobique communiter Doctores. Hodie tamen in nostro regno videtur, quod etiam talis delinquens amittat ipso iure dominium à tempore commissi criminis, sicut disponitur in crimine hæresis: ita expresse determinat *l. 4. tit. 2. 7. part.* Item etiam adde, quod in isto delicto debet destrui & demoliri domus habitationis delinquentis, ut perpetuò non erigatur in perpetuam memoriam, & infamiam eius. ita probat text. in *c. felicis. de pœnis, in 6. versicul.* fiant habitationes eius desertæ, ubi habetur, quod ille, qui occidit, vel offendit Cardinalem, committit crimen læsæ maiestatis, & ultra pœnas ibi contentas debet dirui domus eius. Cuius verba sunt: Fiant habitationes eius desertæ, non sit qui eas inhabitet, dentur cuncta eius ædificia in ruinam, & ut perpetuè notam infamiæ perpetuam ruinam testentur, nullo tempore reparentur. textus in *cap. 1. §. receptoribus, de pace tenenda & iura. firman. in visibus sendor.* ubi receptor eius, qui pacem violavit, punitur pœnis, de quibus ibi, & insuper debet sibi destrui domus, & per ista iura ita formaliter tenet Alberic. in *l. si is cum quo, ff. comm. diuid.* & in expresse idem disponit *lex 6. tit. 2. 7. 2. part.*

- 12 Item adde, quod istud crimen, & eius pœna durat post mortem, ut possit reus pronuntiari, & eius memoria damnari, & bona confiscari. textus est in *l. ex iudiciorum, vers. 1. ff. de accusat.* textus in *l. Pantonius, §. rei perduellionis, ff. de acquir. har.* text. in *l. donationes in concubinam, §. fin. ff. de donat.* text. in *l. cum filius, §. final. ff. de legat. 2.* text. in *l. pen. & fin. C. ad leg. Iul. majest.* text. in *§. interdum, versic. per contrarium. Instit. de hered. que ab intesta. defc.* text. in *§. 2. Instit. de publ. iudi.* & utrobique communiter Doctor. & idem disponit *lex 3. tit. 2. 7. part.* & practica, & forma procedendi in hoc casu contra talem delinquentem post mortem, & similiter in omnibus aliis in quibus proceditur contra delinquentem post mortem erit ista, quod ipse reus delinquens non est citandus, nec condemnandus, nec contra eum formandus processus, sed contra memoriam eius. argum. textus in *l. de qua re, §. si, ff. de ind.* in quo eius hæredes debent citari ratione interesse bonorum, & pro conservando honore defuncti, ut si velint compareant ad defendendum, & probato delicto sententia debet ferri, in qua reus defunctus pronuncietur illud delictum commississe, & per hoc memoriam eius damnari, & infamari, & bona eius publicari. ita probat text. in *l. fin. C. ad leg. Iul. majest.* ibi, ut coniecto mortuo memoria eius damnatur, & eius bona successoribus eius eripiuntur: & ad hoc expresse notat & commendat solus Angel. de Perus. & istam practicam, & formam ponit expresse gloss. sing. & unica in *§. interdum, versic. per contrarium. Inst. de her. que ab intest. defc.* quam ad hoc reputat ibi singularem Nico. de Nea. & Ang. de Aret. reputat etiam sing. Ioan. de Imol. in *l. Pantonius, §. rei perduellionis, ff. de acquir. har.* idem Imol. in *l. cum filius, §. fin. de leg. 2.* post Bald. ibi Ang. de Malef.

in parte qui index videns. 13. col. vers. & predicta procedunt. Hippolyt. de Mar. in *conf. suis, conf. 1. §. col. num. 36.*

Item etiam in isto crimine imponitur pœna 13 inhabilitationis filiorum, quia filij priuantur successione ascendentium ex utraque linea, & similiter omnium proximorum collateralium, & successione extraneorum in testamento relicta, & insuper propter hoc delictum patris tales filij ipso iure efficiuntur infames, & inhabiles, ut non possint obtinere aliquos honores, vel dignitates: nec aliquod officium publicum, nec testimonium ferre, tanquam testis. filiae vero tantum ex bonis matris possunt percipere legitimam, siue ex testamento, siue ab intestato. text. est in *d. l. quisquis, §. filij vero, iuncto §. ad filias. Cod. ad leg. Iul. majest.* & idem disponit *lex 2. tit. 2. 7. part.* Ex quo inferas, quod propter delictum patris potest filius puniri temporaliter, imò etiam hoc procedit secundum ius diuinum. text. est in *c. vergentis, de hered. ibi, cum multis casibus, etiam secundum diuinum iudicium filij pro patribus temporaliter puniantur.* textus in *c. 1. & per totum 1. 9. 4.* Pœna autem aeterna nunquam punitur filius pro patre, nec vnus pro alio, & ita debet intelligi illa auctoritas sacrae scripturae, dicens, quod filius non portabit iniquitatem patris, nec pater iniquitatem filij: & illud Leuitici, Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. & ita tenet & declarat Innocent. in *capit. grauem. de sentent. excomm. in fin.* Abbas in *d. c. vergentis, de heret.* Ex quo subdeducitur, & inferitur, quod grauius punitur crimen læsæ maiestatis humanæ, quam diuinæ, quia licet filij, vel nepotes proditoris, qui commisit crimen læsæ maiestatis humanæ, nec possunt succedere ex testamento, nec ab intestato, ascendentibus suis, nec collateralibus, nec etiam possint succedere, nec aliquid capere ex testamento extraneorum, ut supra dictum est: tamen filij vel nepotes hæretici, qui commisit crimen læsæ maiestatis diuinæ, licet non possint succedere patri, vel ascendenti, qui illud crimen commisit, cum bona confiscentur: tamen bene possunt succedere omnibus aliis descendenti-bus collateralibus, & extraneis, tam ex testamento, quam ab intestato, quia in hoc delicto non reperitur prohibitum. quod certè est bene notandum, & in terminis ita tenet Iacob. Butr. in *l. 1. C. de hered. institu.* Bald. in *l. Gallus, §. quidam recte, ff. de liber. & posthum. 3. col. las. in l. hereditas. C. de his quib. ut indig. 3. colum. num. 8.* Doct. Segura in *repet. l. cohæredi. §. cum filia, ff. de vul. & pup. 7. fol. 4. col.* ubi reputat singulare & quotidianum Alex. in *conf. 74. 3. volum. conf.* pro quibus est textus formalis, & expressus in *l. cognouimus, & in auth. idem est de Nestorianis. C. de heretic.* & forte potest esse ratio, quia in crimine læsæ maiestatis humanæ Rex vel Princeps timet audaciam filiorum, & descendentium ipsius delinquentis, ne forte generati à tam facinoroso, & pessimo delinquente sortiantur & imitentur eius conditionem & qualitatem, sed in crimine læsæ maiestatis diuinæ, summus Deus, & Dominus noster non timet hæreticum, nec eius descendentes, idèd pœna non extenditur ad eos, & in expresse istam rationem posuit solus Iacob. Butrig. in *d. l. C. de her. inst.*

14 Quæro tamen pro declaratione prædictorum, si tales filij, vel nepotes proditoris, qui commisit crimen læsæ maiestatis humanæ instituantur, vel ab intestato vocentur, reputentur indigni taliter, quod hæreditas applicetur fisco, vel reputentur simpliciter incapaces, ut applicetur aliis successoribus ex testamento, vel venientibus ab intestato, & videtur, quod reputentur indigni, & hæreditas applicetur fisco, quia tales filij, vel nepotes puniuntur à lege in hoc crimine, tanquam infecti, & nati ex sanguine reprobato. & regula iuris est, quod quando hæreditas aufertur alicui tanquam indigno, applicetur fisco, ut in *l. Lucius. ff. de iur. fisc.* & in *l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inof. test.* ergo in nostro casu applicetur fisco. & ita tenet Cyn. in *d. l. quisquis. C. ad leg. Jul. maiest.* 3. colum. 5. q. & ibi Alb. 2. colum. 5. q. Sed his non obstantibus contrarium videtur de iure verius, imò quod hæreditas non applicetur fisco, sed aliis successoribus ab intestato, quia isti filij, vel nepotes non reputantur indigni propter se, sed tantum inhabiles, & incapaces propter delictum parentum, ergo non applicentur fisco, sed aliis successoribus, arg. text. in *l. aufertur. ff. de iure fisci.* & ibi Bart. & communiter Doctores. Item etiam quia dato, quod essent indigni, tamen quando hæreditas relinquatur indigno vel incapaci, palam, & non occultè, non applicatur fisco, sed aliis successoribus, text. est in *l. non intelligitur. §. si quis palam. ff. de iur. fisc.* & ibi communiter Doctores, & in expresso istam sentent. & concl. tenet Iac. in *d. l. quisquis. C. ad l. Jul. ma. fin.* col. & ibi Fab. 1. colum. Bald. final. colum. Angel. 2. colum. quos ego sequor, licet Salycet. distinguendo teneat contrarium in *d. l. quisquis. §. filij. versic. 3. colum. 5. quest.* Confirmatur, quia licet filius spurcius non possit capere ex testamento paterno, tamen si palam instituat, hæreditas applicatur aliis hæred. institutis, vel successoribus ab intestato. ita Bart. in *fin. ff. de his qui. ut indig.* 2. colum. de quo latius dixi aliàs in materia propria spuriorum.

15 Sed dubium est notabile, vtrum ista pœna inhabilitationis filiorum extendatur ad nepotes, & vteriores, vel restringatur tantum ad filios primi gradus? & videtur, quod extendatur ad nepotes, quia appellatione filiorum ex interpretatione extensiva, continentur nepotes. textus est in *leg. filij appellatione. ff. de verb. significat.* textus in *leg. libellorum. versicul. sed & Papirius. eodem titulo.* Cuius verba sunt: Prædico cum villico, & contubernali eius, & filiis legato, nepotes quoque ex filiis contineri, nisi voluntas testatoris aliter se habeat. text. in *l. uxorem. §. concubina. ff. de leg. 3.* textus in *l. Lucius. la 2. ff. de hered. inst.* vbi grauat, si decesserit sine filiis, non tenetur restituere si habeat nepotes ex filiis, textus in *authent. ut ex actione instante dotis. §. si verò nihil. collatione 7.* vbi priuilegium dotis exigendæ ab ipsa vxore extenditur ad filios, & nepotes, text. in *leg. senatus. ff. de ritu nuptiar.* & vtrouque commun. Doctores. Sed in hoc artic. vera & communis resolutio est, quod attentata dispositione iuris antiqui, pœna huius criminis imposita filiis non deberet transire ad nepotes, quia appellatione filiorum ex propria, & vera signifi-

catione, non cõprehenduntur nepotes, maxime in materia odiosa & pœnali. text. est in *l. quod si nepotes. ff. de testam. tute.* & ibi Doct. sed text. in *l. quisquis. §. filij verò. C. ad leg. Jul. maiest.* tantum loquitur in filiis, ergo non extendatur ad nepotes, & in expresso ita tenet Bartol. in *l. liberorum. ff. de verb. sign.* 1. col. n. 6. Ang. in *dict. l. quisquis. Cod. ad l. Jul. maiest.* 1. col. n. 5. & ibi alij Doct. idem Bart. per text. ibi in *l. patri. ff. ad l. Jul. de adult.* Ioan. Andr. in *c. in quibusdam, de pœnis.* 2. col. & ibi etiam alij Doct. sed postea ex quadam constitutione Imperatoris Friderici, quam refert Cynus, & Alber. in *d. l. quisquis. C. ad l. Jul. maiest.* pœna extenditur ad nepotes, & etiam ad omnes descendentes, quia in ea utebatur verbo liberorum, & idem videtur hodie probare, text. in *l. si. C. de bonis prof.* vbi dicit, quod in crimine pœna transit ad posteros, sed certè ille text. tantum loquitur, & intelligitur in pœna priuationis bonorum, sed attentata hodie dispositione text. in *c. statutum, de heredi. lib. 6.* qua cauetur, in crimine læsæ maiestatis pœna priuationis descendendum extendatur ad nepotes tantum, quando masculus commisit crimen, & ad solos filios, quando fœmina illud crimen commisit, dicendum est, quod idem sit in hoc crimine maiestatis humanæ per argum. à fortiori. & in expresso ita tenet & declarat Cyn. in *d. l. quisquis. C. ad l. Jul. maiest.* 2. colum. 3. q. princ. Alber. 2. col. Ang. 1. col. n. 5. Bald. 2. colum. 3. Salyc. 2. colum. 4. quest. Faber 1. colum. in medio. Angel. de malef. in parte *Che me hai tradito la tua patria.* 6. colum. versicul. *quarit Cynus, &c.*

Item quæro pro complemento materiæ, an ista pœna inhabilitationis filiorum, & nepotum in crimine læsæ maiestatis diuinæ, & humanæ habeat locum, modò sint nati ante delictum à patre, vel auo commissum, modò sint nati post delictum commissum? & videtur, quod tantum procedat, & habeat locum in filiis, & nepotibus natis post delictum commissum, non verò in antea natis. Primò per text. iunct. gloss. ordin. in *leg. Diuo Marco. Cod. de quest.* Vbi habetur, quod si pater, vel ascendens commisit delictum, per quod aspergitur aliqua macula, filij, & nepotes eius priuantur honoribus, dignitatibus, & priuilegiis ab eo descendentibus, & dicit ibi gloss. singularis & ordinaria, quod debet intelligi, quando tales filij, vel nepotes sunt nati post commissum delictum parentis. Secundò per textum in *leg. emancipatum. ff. de Senatoribus.* vbi disponitur, quod ita demum filius senatoris gaudet priuilegio, & dignitate patris, quando natus est antequam pater eius sit remotus à senatu; secus verò si nascatur postea, quia tunc non gaudet aliquo priuilegio. item probat text. in *l. 2. §. in filiis. ff. de decurionibus.* Tertio per textum in *l. 2. versic. filiis etiam. Cod. de libertis, & eorum liberis.* vbi habetur, quod si ex causa ingratitudinis commissa contra patronum libertus est redactus in seruitutem, filij eius postea nati efficiuntur serui; secus tamen si nascantur antequam sit redactus in seruitutem, quia remanent liberi. Quarto per textum in *l. si senator. C. de dignitatibus. lib. 12.* vbi disponitur, quod filius natus, conceptus ante dignitatem patris non gaudet eius

eius priuilegio, sed tantum postea nati, & ibi notat & commendat Bartol. Platea, & communiter Doct. Quinto per text. in *l. filij. versic. senatores. el. 1. ff. ad municipales.* vbi dicitur, quod ita demum filij, & nepotes senatorum gaudent priuilegio, & dignitate parentum, quando sunt nati, vel concepti post dignitatem adeptam, non vero ante, & ibi gloss. ordin. Bartol. Alb. & communiter Doct. Sexto per text. in *l. filiam. ff. de senatoribus.* vbi habetur, quod delictum senatoris non tollit beneficium dignitatis filiis antea natis quæsitum. Septimo per text. in *cap. non imputantur. 1. q. 4.* Cuius verba sunt: Non imputantur filiis peccata parentum, quæ post eorum natiuitatem à parentibus committuntur. Octauo & finaliter confirmatur ratione, quia filij vel nepotes nati post crimen commissum dicuntur nati ex sanguine infecto, & reprobo, & ideo puniuntur tanquam criminis quodammodo participes, & paternæ audaciæ successores, in quibus paterni criminis exempla timentur. & istam rationem probat text. in *l. quisquis. §. filij verò. C. ad l. Iul. maiest.* & in expresso istam sentent. & conclusionem tenet Cyn. in *d. l. quisquis. C. ad leg. Iul. maiest. 2. col. & 2. quæst.* & ibi Faber *1. col. in medio.* Angel. de Perul. *1. col. num. 5. idem Cyn. Iac. Alber. & Ang. in l. dino Marco. C. de quæst. post gloss. ibi Ioann. de Anania in cap. vergentis. de hereticis, pen. col. Calde. in consil. 3. super rubrica, de hereticis. Dominicus in cap. 2. §. heretici. de hereticis, lib. 6. & idem videtur probare lex 6. tit. 27. 2. part. & lex 4. tit. 1. lib. 4. ordina.* Sed his non obstantibus contrarium videtur de iure verius, imò quod talis pœna inhabilitationis filiorum transeat ad filios nepotes, modò sint nati post commissum delictum parentis, modò ante. Primò, quia text. in *d. l. quisquis. §. filij verò. C. ad leg. Iul. maiest.* qui inducit hanc pœnam priuationis, & inhabilitationis, loquitur indistinctè, & generaliter, ergo sic debet intelligi. Secundò etiam per textum in *c. statutum. el. 2. versic. hoc sanè. de hereticis, libro sexto.* vbi indistinctè, & genericè imponitur ista pœna inhabilitationis filiorum. Tertio per textum notabilè bene ponderatum, in *l. finali, versic. fina. C. de bonis proscriptorum.* vbi dicit, quod in crimine læsæ maiestatis pœna priuationis, & inhabilitationis transit ad suos posteros, & descendentes, & tamen illa lex supra loquitur in filiis natis ante delictum commissum, vel post, ergo eodem modo in nostro casu, & articulo idem dicendum est. Quarto, & finaliter facit, quia in materia maioratus, & dignitatis transferendæ in filium maiorem primogenitum, filius natus antequam pater, vel ascendens sit Rex, Dux, Comes, Marchio, vel obtineat, & consequatur maioratum, succedit, & præfertur alteri filio nato post dignitatem maioratus adeptam, vt dixi, & probaui in *leg. quadragesima, in legibus Tauri. 13. quæstione, num. 67.* & in terminis istam sententiam & conclusionem tenet Petrus de Bella pertic. in *d. l. 1.*

quisquis. C. ad legem Iuliam maiestatis. & ibi Salyer. *secunda columna, numero 6.* Ioannes de Plat. in *§. publica auctoritate. Institut. de public. iudic. secunda columna, versicul. item habet locum.* & ante eos glossa ordinaria in *capitul. si quis cum militibus. 6. quæstione prima.* Licet Palat. Rub. relinquat cogitandum in *sua repet. Cod. per verbas. de donation. inter virum & uxorem. §. vigesimotertio, fol. 98. prima columna.* dicendo, quod passus est valde dubitalis, & periculosus. Sed in hoc subtili, & difficili articulo ego in puncto iuris teneo istam secundam opinionem, quod pœna inhabilitationis filiorum transeat ad filios, vel nepotes, modò sint nati post delictum commissum, modò ante: nec obstant prima iura in contrarium adducta, quia debent intelligi, quando priuilegium & prærogatiua transit ad filios respectu dignitatis, quia illa cessante cessat priuilegium: in nostro verò casu pœna priuationis transit propter culpam, & delictum parentum, & idè ista pœna respicit omnes. & ita probat *lex 4. tit. 1. lib. 4. ordina.* Sed certè de iure regio prima opinio est tenenda & seruanda, & ab ea non est recedendum in iudicando, & consulendo. & ita probat, & disponit *lex 6. tit. 27. 2. part. licet in exemplo sit corrupta, & lex 3. tit. 9. lib. 4. ord.*

Item postremò, & finaliter adde, quod in hoc crimine statim, quod quis illud committit, 17
perdit bonorum suorum administrationem, licet non desinat esse dominus. textus est in *leg. ex iudiciorum. ff. de accusat.* Cuius verba sunt: Ex quo quis aliquod ex his causis crimen contraxit, nihil ex bonis suis alienare, aut manumittere posse. text. in *leg. quæsitum. ff. qui, & à quib. text. in leg. donationes in concubinas. §. fin. ff. de donat. text. in leg. fin. Cod. ad leg. Iul. maiest.* tradit plenè, & magistraliter Bartol. in *leg. post contractum. ff. de donat. 3. column. num. 12.* & ibi commun. Doct. hodie tamen in nostro regno nedum perdit administrationem bonorum, sed etiam dominium, & bona confiscantur ipso iure, & dominium transit in fiscum à die commissi criminis. ita expressè disponit *lex 4. tit. 2. 7. part.* Ex quo deducitur & infertur, quod omnia, quæ sunt disposita in crimine læsæ maiestatis diuinæ, habent etiam locum in hoc crimine læsæ maiestatis humanæ. Ex quo etiam subdeducitur, & infertur, quod in his criminibus post sententiam, & condemnationem confiscabuntur etiam bona alienata, & repetet, & vendicabit fiscus à possessoribus, de quo articulo dixi suo loco.

Item adde, quod post mortem delinquentis potest cognosci de isto crimine, vt memoria eius damnetur, & bona publicentur, de quo etiam dixi suo loco.

Item adde, quod in foro conscientie tenetur delinquens bona restituere fisco, etiam ante sententiam, & condemnationem, vt dixi, & probaui supra in delicto criminis maiestatis diuinæ, vbi vide.

ANNOTATIONES.

- a Tibi communiter Doctores.] Affirmauit eam receptam communiter late superius isto tractat. capit. i. numer. 80. in fin. quod item ostendunt Hipp. in l. 1. numer. 65. Cod. de rapt. virg. & copiose Didac. à Couar. Ruu. in tractat. de sponsa. c. 6. §. 7. num. 6.
- b Contrarium tamen tenet Anania.] Hec certe opinio longe verior, humaniorque est, ut & in recept. sententia. thesaur. in verb. maiestatis. n. 7. iam dudum censui. nec argumenta à nostro Gomezio adducta alicuius momenti, si diligentius considerentur.
- c Dubium tamen necessarium est.] Videto hac de questione Guid. Papa, decis. 344. Roland. conf. 88. num. 1. lib. 2. Iul. Clar. in pract. §. lese maiestatis, versic. dubium est: ubi multos consulendos laudat, videbis etiam d. Iulium ad quaestiones subsequentes.

Emanuel Soarez à Ribeira I. C.

DE HOMICIDIO.

CAPVT III.

SUMMARI A.

- 1 Poena homicidij regulariter est poena mortis.
- 2 Illustres personae, & posita in dignitate qualiter puniantur.
- 3 Poena parricidij, qua sit, & quando habeat locum.
- 4 Sciens delictum esse committendum contra alium, si non reuelauerit, an teneatur.
- 5 Proditor quis dicatur, & qualiter puniatur.
- 6 Socius proditoris, an teneatur eadem poena.
- 7 Occidens alium veneno qualiter puniatur.
- 8 Qualiter constare possit, quem esse occisum veneno.
- 9 Res venenosa an licite vendi possint.
- 10 Assassinus quis dicatur, & qualiter puniatur.
- 11 Qui praestitit alteri pecunias, ut aliquem occidat, qualiter puniatur morte non secuta.
- 12 Dissidator, qui alium interfecit, qualiter teneatur.
- 13 Ille, qui mortem sibi intulerit, qualiter puniatur.
- 14 Ille qui seipsum percusserit, licet mors non sequatur, qualiter puniatur.
- 15 Occidens alium sine dolo, an puniatur poena ordinaria.
- 16 Casus, in quibus punitur quis poena mortis licet non delinquit dolose.
- 17 Dolus an in dubio presumatur in homicidio.
- 18 Intellectus verus ad textum in cap. finali, de homicidio, lib. 6.
- 19 Si infans reperitur in lecto nutricis mortuus, an presumatur dolus, vel culpa in ea.
- 20 Occidens alium ad suam defensionem, an excusetur ab omni culpa & poena.
- 21 Occidens alium pro defensione alterius, an sit puniendus.
- 22 Aggressor an debeat expectare, ut percussatur a suo aggressore.
- 23 Aggressor, si potuit euadere iniuriam, vel offensam fugiendo, an teneatur fugere.
- 24 Aggressor, qui excessit modum defensionis, qualiter puniatur.
- 25 Si duo inter se contendunt, & unus euasit, & alter discessit, quis eorum presumatur aggressor.
- 26 Si reus confiteatur hominem occidisse, sed ad suam defensionem, an possit condemnari.
- 27 Si reus velit probare occidisse ad suam defensionem, qua probatio sufficiat.
- 28 Mortuo offenso propter culpam adhibitam in cura, an offensor teneatur poena mortis.
- 29 Si constare non possit mortem ex vulnere illato processisse, quid sit presumendum in dubio.
- 30 Affectus quomodo, & quando puniatur sine effectu sequuto.
- 31 Quando quis grauerit est vulneratus, quod speretur mori, an statim possit accusare de homicidio.
- 32 Occidens posthumum an teneatur, ac si iam natum occidisset.
- 33 Si quis dedit alicui poculum amatorium, & recipiens moriatur, qualiter sit puniendus.
- 34 Si quis occidat Titium, credens esse Seium, an teneatur poena mortis ordinaria.
- 35 Si quis voluit occidere Titium, quem bene cognouit, casu tamen occidit Seium mediatorem, an teneatur poena mortis.
- 36 Si plures occiderunt aliquem, an omnes teneantur poena mortis.
- 37 Homicida ultra poenam corporalem, an teneatur etiam civiliter ad interesse.
- 38 Si occisus erat officialis, an teneatur homicida ad operam eius, & qualiter assistentur.
- 39 Si quis mandauit delictum committi, mandans & mandatarius qualiter puniatur.
- 40 Mandans si reuocauerit mandatum, an excusetur.
- 41 Si quis mandauit delictum fieri & non sequatur, an teneatur aliqua poena.
- 42 Mandatarius quando possit excusari, ut non teneatur ex mandato.
- 43 Qui tantum persuasit delictum committi,

- an teneatur, ac si mandasset.
- 44 Persuasor, si renouauit consilium, an excusetur.
- 45 Mandatum an possit fieri tacite, & per coniecturas.
- 46 Si inimicus alterius loquatur cum aliquo tertio ad aures secretè, & postea sequatur delictum, an presumatur mandatum.
- 47 Si coniunctus, vel consanguineus offensi occidat offensorem, an teneatur offensus.
- 48 Ille qui præsstitit opem vel auxilium ante delictum, qualiter teneatur.
- 49 Qui præsstitit opem vel auxilium in ipso delicto qualiter teneatur.
- 50 Qui præsstitit opem, vel auxilium post delictum commissum, qualiter puniatur.
- 51 Homicida an possit succedere in bonis occisi ex testamento vel ab intestato.
- 52 Homicida, an possit succedere ei qui occiso successerat.
- 53 Hæres, an teneatur vindicare mortem defuncti.
- 54 Offensus, an possit ante mortem delictum remittere, & pacem & concordiam facere.
- 55 Lex 22. tit. 1. 7. partita, valde utilis, & necessaria qualiter intelligatur.
- 56 Prædicta lex parti. non habet locum, quando accusatores sunt extranei.
- 57 Prædicta etiam l. parti. non habet locum quando delictum committitur in rem sed in personam.
- 58 An prædicta l. parti. habet locum, quando delictum sit proditoriè, vel cum qualitate, qua aggravat.
- 59 An prædicta lex partita procedat, & habeat locum, quando quis aliud simile delictum fecerat.
- 60 An requiratur, quòd omnes consanguinei occisi delictum remittant, vel sufficiant aliqui eorum.
- 61 Hæres occisi, an possint remittere delictum, & facere pacem & concordiam cum homicida.
- 62 Si plures sunt hæres occisi, an requiratur omnium remissio vel sufficiat à maiori parte.
- 64 Si concurrant hæres extranei occisi, & interfecti ex una parte, & consanguinei ex alia, qui præferantur.
- 65 Si inter consanguineos reperiatur femina, an possit remittere & facere pacem.
- 66 Si filius, vel hæres defuncti sit minor, an possit remittere & facere pacem & concordiam.
- 67 Si ante mortem sit facta pax & concordia cum ipso offenso, & postea sequatur mors, an ad eam extendatur.
- 68 Infra quod tempus debeat fieri prædicta pax, & concordia.
- 69 Si contra reum est lata sententia, & ab ea sit appellatum, an valeat remissio, & concordia.

LIVD est crimen publicum homicidij, quando quis dolo interficit aliū, quod quidem delictum grauissimum est, & ex malitia hominum quotidie nostris temporibus frequentatur, vnde tam ex natura, & qualitate eius, quàm ex assidua fre-

quentia dignum punitione, maximè cum sit expressè contra præceptum diuinum, Non occides, & sanguis occisorum semper clamat ad Deum, vt scribitur in Apocalypsi: Ecce post hæc vidi animas interfectorum clamantes ad Deum, & dicentes, Vsq̄ue quò Domine non das iudicium, & vindicas sanguinem nostrum de interfectoibus nostris qui sunt in terris? In quo resolutiue dico, quòd homicida debet puniri pœna mortis, ita probat textus formalis, & expressus in l. 3. §. legis Corneliae. ff. ad legem Corn. de sicar. Cuius verba sunt, Sed solent hodie capite puniri, nisi honestiore loco positi fuerint, vt pœnam legis sustineant: humiliores enim solent vel bestiis subiici: altiores verò deportantur in insulam, ergo cum textus dicat bestiis subiici, sequitur quòd regulariter imponitur pœna mortis, & ibi tenet Rain. Angel. & communiter Doctores. textus in l. penult. eodem. titul. textus in l. quoniam multa facinera. Codic. ad l. Iuliam, de vi. text. in l. 3. Codic. de Episc. aud. textus in l. si quis aliquid. §. qui abortionis. ff. de pœn. textus in §. item l. Cornelia. Instit. de publ. iud. ibi, homicidas ultore ferro prosequitur. text. expressior cæteris in l. unica. vers. & merito. Cod. de rapto virginum: Cuius verba sunt, Et merito mortis damnantur supplicio, cum ab homicidij crimine huiusmodi raptores sint vacui. textus in l. 1. ff. ad l. Pomp. de parric. textus in l. penult. Cod. ad l. Corn. de sicar. text. in c. omnis autem lex. 3. dist. ibi, qui cadem fecerit, capite puniatur, & vtrobiq̄e communiter Doctores, & idem disponit l. 1. & per tot. titul. de los homicidios, lib. 8. ordin. & confirmatur auctoritate Saluatoris nostri dicentis Petro, Mitte gladium tuum, &c. Quia qui gladio occidit, gladio peribit, quòd extendit etiam si monstruosum hominem occiderit, qui careat brachio, manu, pede, vel aliquo membro: quia tota virtus, essentia, & substantia hominis dependet ab anima & spiritu. ita singulariter tenet Baldus in l. quod dicitur. ff. de lib. & posth.

Adde tamen, quòd illustres personæ & positæ in dignitate non puniuntur pœna mortis pro isto delicto homicidij, sed leuiori pœna, & sic deportationis, vt expressè probant prædicta iura, licet Ang. & Hipp. de Marsil. in d. l. 3. §. legis Corneliae. ff. ad leg. Corn. de sicar. dicant, quòd hodie istud non seruatur, imò, quòd indistinctè omnis homicida, modò sit persona illustris, & posita in dignitate, modò sit vilis & plebeia, tenetur pœna mortis. Sed certè salua eorum pace, prædicta iura expressè disponunt contrarium, & istud necessariò debet seruari, nisi consuetudo contraria expressè & iuridicè probeatur, & in terminis ita probat & disponit hodie l. pen. tit. 8. part. vbi dicitur, quòd illustris pro isto delicto deportetur, alter verò moriatur. Adde tamen, quòd tales illustres personæ non debent condemnari aliqua pœna, nisi consulto principe. text. in l. pen. ff. ad leg. Corn. de sicar. ibi, vt & consulto prius Principe & iubente id fiat. & ibi Bart. & comm. Doct. text. in l. si. C. vbi senatores vel clarissimi. & ibi Paul. Salyc. & commun. Doct. præterquàm si illustris committeret delictum contra alium pariter illustrem, quia tunc potest condemnari à iudice ordinario. Item

Item adde, quod tales illustres personæ, quando accusantur de delicto, debent detineri in carceribus, in loco honesto & separato secundum qualitatem personæ. text. est notabilis in *d.l. fin. ubi senato. vel clarif. text. in l. 3. §. tutores. ff. de suspect. tut.* ibi. cæterum eos, qui sunt in aliqua dignitate positi, non opinor vinculis publicis contineri oportere, & quando eorum causa agitur, debent sedere cum iudice ipso, ut in *d.l. fin. versic. sedendi.* & ibi Paul. de Castro, & alij Doctores, & ita semper vidi de facto seruari in cancellaria regia: nam quando causa illustrium personarum agitabatur, sedebant cum auditoribus regalibus, quod non fiebat cum aliis.

3 Quæro tamen prosequendo materiam, quando & in quibus casibus istud delictum homicidij, & eius pœna aggrauetur? & magistraliter & resolutiue dico, quod in sequentibus: primus est, quando quis occidit patrem, vel matrem, vel ascendentem, & sic est parricida, quod tamen declara isto modo, quod de iure antiquo digestorum istud crimen & eius pœna tantum militabat, & habebat locum in eo, qui occidebat parentes, & sic ascendentes, non verò in eo, qui occidebat liberos descendentes, quia licet poterat quis eos occidere. text. est in *l. 1. & per totum. ff. ad legem Pompe. de parricid.* & patet etiam ex allusione vocabuli. probat etiam text. formalis, & expressus in *l. in suis. in fin. de liber. & posthum.* ubi habetur, quod licet poterat pater filios, vel descendentes occidere. Confirmatur etiam, quia poterat eos vendere sicut quamlibet rem propriam. text. est in *l. 2. Cod. de patribus, qui filios distraxerunt*: postea verò istud delictum, pœna, & qualitas eius extensa fuit etiam contra parentes, vel ascendentes occidentes liberos, & descendentes. textus est in *l. unica. Cod. de his, qui parentes, vel liberos occiderunt.* textus in *§. alia deinde lex, Institut. de publicis iudic.* & utrobique gloss. ordin. & communiter Doctores, & idem disponit *lex 12. titul. 8. 7. part.* & magis specificè, ita tenet & declarat Alberic. in *l. 1. ff. ad legem Pompe. de parricid.* & Salycet. in *l. unica. C. de his, qui parent. vel liber. occider.* & licet nulla prædictarum legum dicat, & exprimat gradum, ad quem istud delictum extendatur, tamen gloss. ordinaria, & communiter Doctores tenent, quod extendatur ad omnes ascendentes, vel descendentes in infinitum. ita tenet gloss. ordinat. in *l. 1. ff. ad legem Pompe. de parricid.* & ibi commun. opin. gloss. etiam ordin. in *§. alia deinde lex, Institut. de public. iud.* & ibi comm. opin. & confirmari potest, quia in iure, vel materia reuerentiali dispositum in patre, vel matre, extenditur ad omnes alios ascendentes in infinitum: & similiter quando dispositio respicit ius naturæ. ita probat text. in *l. 4. §. parentes. ff. de in ius vocando.* & ibi gloss. ord. & commun. Doct. Item etiam istud delictum, pœna, & qualitas eius habet locum, & competit contra occidentem fratrem, sororem, vel transuersalem, vsque ad quartum gradum. textus est not. in *dict. l. 1. ff. ad legem Pompe. de parri.* & ibi gloss. ord. & commun. Doct. tenet & declarat Faber melius quam alibi, in *§. alia deinde lex. Institut. de publi. iudi.* quem omnino vide.

Item etiam istud delictum, pœna, & qualitas eius committitur, & competit contra eum qui occidit uxorem, vel contra eam, quæ occidit maritum, text. est in *d.l. 1. ff. ad leg. Pompe. de parricid.* & ibi commun. Doct. & merito, quia plus est, quam occidere patrem, vel matrem, vel alios consanguineos, & confirmatur auctoritate diuina dicente, propter hanc relinquet homo patrem, & matrem, & adhærebit uxori suæ; quod multoties nostris temporibus contingit. Item adde, quod similiter tenetur isto delicto, & pœna ille, qui interfecit socerum, vel soceram, generum, vel nurum, vitricum, vel priuignam, patronum, vel patronam, quia loco parentum, vel liberorum habentur. textus est in *dict. l. 1. ff. ad leg. Pompe. de parricid.* & in *d. leg. partita.* Finaliter adde, quod istud delictum, & eius pœna habet locum, & competit in filio naturali tantum occidente patrem, vel in patre occidente filium naturalem tantum, quia in materia, in qua consideratur ius naturale sanguinis appellatione parentum, vel filiorum, semper continentur naturales. textus est in *leg. parentes. ff. de in ius voca.* ex quo istam regulam, & doctrinam notat & colligit ibi Paulus de Castr. post Doctores antiquos, probat etiam expressè text. in *lege hoc accusare. §. omnibus, versic. item nec lex Pompeia. ff. de accusa.* textus in *lege adoptionibus. §. 1. versic. unde nec vulgo quesitam filiam, &c. ff. de ritu nuptiarum*: & in terminis ita tenet Faber in *§. alia deinde lex, Institut. de public. iudic.* Quæro tamen, quæ sit pœna huius delicti? & resolutiue dico, quod est grauissima, cui non similis est pro alio delicto in iure nostro: nam talis delinquens, & sic parricida, verberatur, & mittitur in culeo, vel arca, cum animalibus contrariis, & sibi repugnantibus, hoc est, cum cane, vipera, simia, & gallo gallinaceo, & sic intrusus proiicitur in mare, vel flumen proximum, & merito tali pœna punitur, quia sicut fecit delictum contra ius naturale, ita mittitur cum dictis animalibus naturaliter sibi contrariis, & inuicem repugnantibus. textus in *leg. penultima. ff. ad legem Pompe. de parricid.* textus in *leg. unica. Codic. de his qui parentes, vel liberos occiderunt.* textus in *§. alia deinde lex, Institut. de public. iudic.* & idem disponit *lex 12. titul. 8. 7. part.* & dicit solus Cynus in *dict. leg. unica.* quod ista animalia inter se valde pugnant, & quando vipera pugnat cum gallo, vel simia, vel cum aliis animalibus, talis vipera intrat corpus delinquentis, & dilacerat viscera eius, & licet Baldus & Salycet. in *dict. leg. unica.* dicant, quod hodie ista pœna non est in usu, tamen in nostro Regno semper est in usu, & practicatur, & ita expressè disponit prædicta *lex partita.* & sæpè vidi praticari in cancellaria regia, & aliis partibus. Vnum tamen est, quod licet secundum dispositionem prædictorum iurium, talis delinquens debeat viuus mitti, & intrudi in dicto culeo, vel arca cum dictis animalibus ad aggrauandum pœnam eius, tamen in nostro Regno de consuetudine prius interficitur alio genere pœnæ, ut moriatur naturaliter, & postea mittitur corpus eius, ut sustineat pœnam legalem. Item adde, quod his delinquentibus denegatur sepultura in perpetuum. ita probant

probant expressè prædicta iura, & in terminis probat *lex unica, in fin. Cod. de his qui parentes, vel liberos occiderunt.* Cuius verba sunt: Ut omni elementorum usu viuus careat, & ei cœlum superstiti, terra mortuo auferatur, & ad hoc notat & commendat ibi Bald. & Salycet. & ita fit, & practicatur, quia semper deiicitur in mare, vel flumen, vt inde in perpetuum non extrahatur.

Item etiam adde, quod socius in isto crimine etiam extraneus tenetur eadem pœna, qua ipse principalis parricida. textus est singul. & vnicus in *l. vtrum. ff. ad leg. Pomp. de parric. in fin.* quem reputat ibi mirabilem & vnicum Alber. sed similis text. est in §. *alia deinde lex. Instit. de public. iudic.* Ex quo dicit ibi notanter Faber, quod si extraneus non subditus commisit crimen proditoris, vel læsæ maiestatis contra regem, vel rempublicam cum subdito, quod simili pœna vterque debet puniri, & idem disponit prædicta *lex part. 12. titulo 8. septima part.*

4 Item adde, quod filius, vel descendens, si sciat delictum committendum contra parentes, vel è contra parens contra filios vel descendentes, & non reuelauit nec prohibuit, si potuit, tenetur ex isto delicto, ac si verè fecisset, & committeret. text. est in *leg. vtrum. ff. ad legem Pompei. de parricid.* & ibi commun. Doctor. textus in §. *alia deinde lex. Instit. de public. iudic.* & ibi communiter Doctores: si verò frater, vel alius consanguineus collateralis vsque ad quartum gradum, ex sola scientia non tenetur pœna ordinaria, sed pœna exilij, vel simili extraordinaria. textus est in *l. 2. ff. ad legem Pompei. de parricid.* & ibi gloss. ordin. & comm. Doct. & idem disponit *lex part. 12. tit. 8. 7. part. in fin.*

Et ex his potest inferri, quod idem sit, quando quis sciat delictum committendum contra regem, vel rempublicam, & non reuelauit, quia committit crimen læsæ maiestatis, ac si realiter fecisset, & in terminis ita tenet Bart. in *leg. vtrum. ff. ad legem Pompeian. de parricid.* probat etiam text. in *l. quisquis. §. id quod. C. ad l. lul. maiest.* text. in *l. unica. §. cetero autem. Cod. de raptu virginum.* textus in *leg. 1. §. occisorum. ff. ad Syllan.* text. in *l. si quis fortè. ff. de pœnis.* Quod intellige, quando sciat, & possit probare tale delictum esse per aliquos committendum: secus verò, si ipse sciat secretè, & non possit aliquo modo probare. ita tenet & declarat Hyppolytus in *diēt. l. vtrum. ff. ad leg. Pompei. de parricid.* Sed certè ego indistinctè teneo, quod vtroque casu, & semper teneatur reuelare, quia fecit quod in se est, & saltem est vnus testis legitimus, & semiplena probatio ex qua licitè potest causari captura, & tortura, & diligens inquisitio delicti, & in hoc firmiter resideo. Confirmatur, quia si postea peruenit in notitiam regis, vel reipublicæ, ergo bene potuit probare. regulariter autem in omnibus aliis delictis, & personis non tenetur quis ex sola scientia delicti, licet potuit monere, & reuelare personæ in quam delictum erat committendum: imò, quod magis est, licet tempore delicti sit præsens, & possit iuuare, & obuiare, & non fecit, non tenetur, ista est gloss. singul. in iure, iuncto text. in *leg.*

culpa caret. ff. de reg. iur. & ibi communis opinio Doctorum, pro qua facit text. expressus in *leg. metum. l. 3. §. sed licet. ff. quod metus causa.* vbi habetur, quod bene potest quis recipere pretium pro iuuamine, & defensione alterius, ergo si teneretur de iure turpiter reciperet, & ibi notat & commendat Bart. Alber. & commun. Doctores. & per illum textum ita tenet & commendat Salycet. in *l. quisquis. §. id quod. Cod. ad legem Iuliam maiest.* quod tamen limita, & intellige, quando est persona priuata, & extranea: secus verò si sit filius, vel seruus, vel persona subiecta ei, contra quem delictum erat committendum, quia tunc bene tenetur ex sola scientia delicti, si non monuit, vel reuelauit, vel non iuuat, & obuiat, quando fuit præsens. ita probat textus formalis, & expressus in *l. 1. §. sed in eo, & in §. occisorum. ff. ad Syllanianum.* & ibi notat Bartol. & communiter Doctores antiqui, & idem expressè ponit *lex fin. tit. 8. 7. part.* & adde, quod idem est quando quis committebat delictum, & offendeat aliquem ad vindictam alterius tertij, quia ille tertius, licet sit extranea persona, tenetur si non prohibuit, vel reuelauit, istud est singulare dictum Fabri, quod alibi non vidi in §. 1. *Instit. de noxal.* Item adde, quod prædicta procedunt in foro exteriori & contentioso: secus tamen est in foro conscientie, quia tunc indistinctè tenetur quis, si sciat delictum committendum contra alium, & potuit prohibere & obuiare, & non fecit, ita probat text. in *cap. sicut dignum. de homicidio,* & ibi tenent comm. Dd.

Secundus casus, in quo aggrauatur pœna homicidij, est, quando quis occidit alium proditoriè, & aleuosè: quia erant amici, & inter eos nulla erat causa rixæ, vel discordiæ, & vnus occidit, vel offendit alium securè, ita probat textus in *leg. propter insidias. Codic. qui accusare non possunt.* textus in *l. 4. ff. ad legem Iuliam maiest.* textus in *leg. fin. Cod. de delatoribus, libr. 10. text. in capit. si cupis. 16. quest. 1. text. in cap. clericus. 46. distinct.* & vtroque commun. Doctores. Ex quo dicit Boetius, quod nulla efficacior pestis est ad nocendum, quàm familiaris inimicus, & subdit etiam Lucas de Penna in *d. leg. fin. Cod. de delatoribus,* ô quàm crudelia, & mortifera sunt iacula proditoris, vix enim erit, aut nunquam, qui sibi possit ab eius ictibus præcauere, & mores eius sunt signa fidelitatis, & amicitie ostendere, suauia, & dulcia verba proferre, exteriorèque amicitiam in omnibus actibus significare, & vnum in mente gerit, & aliud contrarium verbis, & actibus ostendit. Ex quo deducitur & inferitur quod si inuicem erant inimici capitales, licet vnus interficiat, vel offendaat alium proditoriè, & aleuosè modis prædictis, non erit proditor, nec incurrit pœnam qualificatam, quæ proditoribus imponitur, quia tali casu non gerebat vnum in animo, & contrarium in actibus exterioribus, sed semper videtur esse cum animo, & intentione occidendi, vel offendendi eo modo, quo possit. & in terminis ita tenet Bartol. in *leg. respiciendum. §. delinquunt. ff. de pœnis.* Baldus in *capit. prim. quibus modis feudum amittatur. 4. colum.* Ancharanus in *capit. 1. de homicidio.* Angel. de Aretio in *paragraph. interdum.*